

D'ACÍ D'ALLÀ

10 ABRIL 1918

NUMERO 4.

CASA HOMS

PELAYO, 50

ESPLÈNDIDA EXPO-
SICIÓ DE MOBLES

PREUS ECONÒMICS

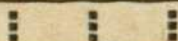
|||
PARAIGÜES

OMBREL'LES

:: VANOS ::

J. CARDÚS :: Portaferriça, 10

D'ACÍ D'ALLÀ

MAGAZINE MENSUAL

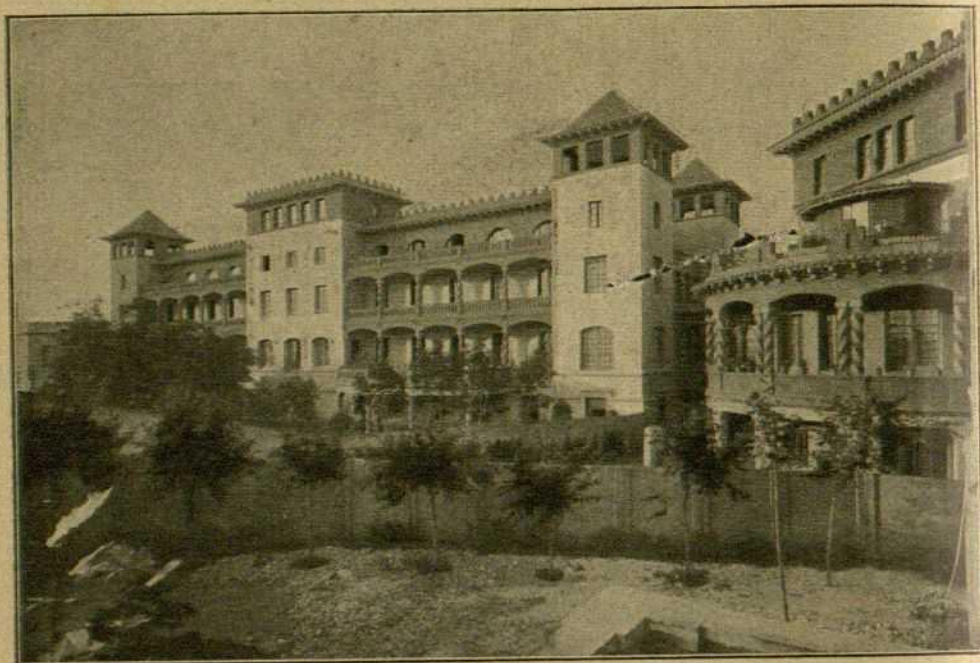
SURT EL DIA 10

PREU: 1 PTA.

EDITORIAL CATALANA. — ESCUDILLERS, 10 BIS. — BARCELONA

SUMARI

El mal planter de Barcelona.	<i>Ll. Folch</i>
Un canó que allarga 120 quilòmetres, per F. Honoré. Trad.	<i>Ll. Bertran</i>
Claudi Debussy.	<i>Vicents M.ª de Gibert</i>
L'espectacle més popular	<i>J. M. V.</i>
L'alcohol i els seus perills	<i>Ramon Trinxet</i>
De Zoologia. D'un temps, un altre en ve	<i>Ignasi de Sagarra</i>
El caràcter dels grans músics segons la grafologia (acabament).	<i>Joan Salvat</i>
Una conversa	<i>J. Massó Ventós</i>
Sant Jordi.	<i>Flama</i>
Ciències, Invents i Curiositats: Invents contra submarins	<i>C.</i>
La mula del papa, conte d'A. DauDET. Trad	<i>J. M. Ruiz Manent</i>
A l'hora del te	<i>Georgina</i>
Crònica catalana. El mes passat.	<i>X.</i>
Crònica estrangera.	<i>A. Rovira i Virgili</i>

Edifici de la Junta Provincial de Protecció a l'Infància (Asil de trinxeraires)

Jardí de l'edifici. Cada noi es cuida d'un tros, posant tot l'amor i sol·licitud en son regentament

El mal plaer de Barcelona

Als afores de la ciutat, cap a la barriada del Poble Nou, i pels indrets del

Cementiri Vell, hi ha uns bonics edificis que criden l'atenció dels barcelonins a qui qualque afer inusitat obliga a anar per aquells indrets. El vianant es pregunta què serà allò: si una fàbrica bastida a la moderna, si uns magatzems ideals; tot se li acudirà, menys que sigui un asil. I davant de la bellesa de la seva arquitectura, encara dirà menys que aquell asil sigui per a allotjar-hi els nostres nois

bagabunds, els trinxeraires de Barcelona.

Una visita a aquella casa és una cosa

interessant, car allí hi ha una mena de obrador on és adobat un exèrcit de petits ciutadans que amb una santa continuïtat, digna d'ésser coneguda, són recollits diàriament dels carrers de Barcelona.

El trist és, per a l'amant del pintoresc, que els trinxeraires, quan són posats allí, deixen de semblar-ho: llur pintoresca indumentària, llurs carns negres de brutícia, llurs populoses perruques, han desapa-

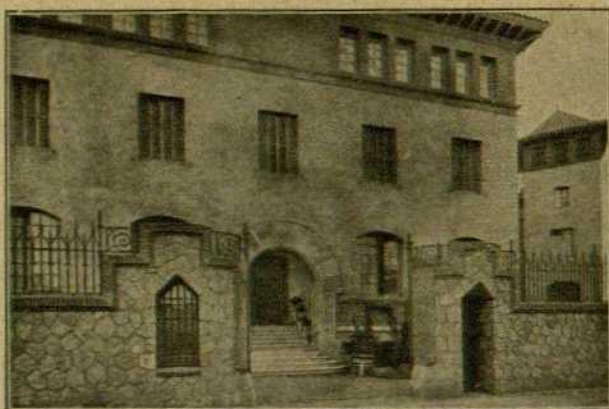
Un recó ben agraïvol de l'edifici de la Junta de Protecció a l'Infància aon hi són allotjats i educats els trinxeraires que es recullen per la ciutat

regut; però, per al bon observador, resten encara les eloqüents mirades de aquells ulls de picardia, les ullades de despreocupació, i els gestos de trinxera; coses, totes tres, difícils, si no impossibles, d'ésser perdudes completament en poc temps.

Sense haver vist el moviment d'aquella casa, ningú diria que la *trinxera* de Barcelona donés tant contingent; és sols davant d'aquella realitat vivent que es veu com és abundós el mal planter de ciutadans que puja entre nosaltres.

Per haver fet aquestes observacions treballant prop d'aquests nois, és pel que se m'ha acudit parlar dels nostres *trinxeraires* als bons lectors de D'ACÍ D'ALLÀ.

Què és el trinxeraire. — El trinxeraire, generalment, no és un noi com els altres: sia per anormalitat de naixença, sia

Entrada principal de l'edifici

per haver-la adquirida a conseqüència d'una vida d'abandó moral, per deficiències d'alimentació i d'higiene, o, cosa més freqüent, per una educació al revés, sol ésser un noi anormal. En tal estat, els

nois no poden encaixar en la vida normal dels altres nois, repugnen les més lliures disciplines socials, són refractaris a totes les normes i ordenances; i, així com en la naturalesa cada ésser cerca l'ambient en què es troba bé, aquesta mena de nois cerquen el llur, i no paren fins a viure al marge de la vida social, sense sofrir rei que els governi ni papa que els excomuniqui. Quan han aconseguit aquest desideràtum de llurs anhels; quan no tenen altra casa que el carrer, ni altra família que els altres *trinxers*, ni altre fre que llur impotència, ja

Un dels patis on viuen i s'inicien els futurs trinxeraires

són uns graduats de trin-xeraire.

D'on surten els trin-xerai-res. — Bona part de la trin-xera de Barcelona es nodreix de nois forasters, bastants dels quals vénen ja graduats; i els restants es passen essent aquí. De fills de Barcelona n'hi ha pocs; del restant de

Esperant el ranxo als quarters nous.—Hi ha casernes que tenen fama pel bon ranxo; i aquestes, com és natural, tenen bona clientela. És famós el ranxo de la Capitania i el del quarter de Sant Agustí Vell; però en aquests llocs el restringeixen molt

Catalunya, una minoria: la immensa majoria prové del litoral del Mediterra-

ques, veritables pobles autònoms dintre de Barcelona, on ni les més elementals

ni, des de València cap avall, en particular de Cartagena i sa província, i de Madrid. El focus d'aclimatació a Barcelona són els barris baixos limitats pel carrer de Santa Madrona, la Rambla, el carrer de Sant Pau i el Paral·lel, i els pintorescs patis de barra-

Fent cotó.—Encara que perillós, el cotó és bon negoci. Cal per a fer-lo llençar-s'hi amb tot des-caro. Els drapaires dels barris baixos són els compradors de la mercaderia obtinguda, pagant-la a bon preu

El mercat de la borilla.—La borilla vol ésser manipulada; ço que fa que hi hagi empresaris que adquireixen la primera matèria, dels nois trin-xeraires dedicats a la recollecció d'aquest producte

influències cíviques de la ciutat tenen entrada.

El Pati és el feu de l'amo que cada dia cobra els lloguers, i fa la llei, i ho mana tot, i expatria d'allà sense comiat el que no paga, i sense justícia el que no el creu.

Còm viuen els trinxeraires.—Els trinxeraires viuen com poden i com volen, però viuen bé: Barcelona es pròdiga per a aquests nois, i poden, sense sacrifici i sense grans mals de cap, subvenir a totes llurs necessitats. Anem a dir que les necessitats d'aquests nois són bastant primitives: no així llurs vicis, alguns dels quals són refinadíssims.

La trinxera, a Barcelona, és una mena de Xauxa: dóna de tot, i tant com se'n necessita. Els ranxos de la tropa, les sobres de les naus i lessopes dels pobres escalfen el ventrell dels trinxeraires i fan coixí a les llaminadures que compren o furtent i al vi que també compren. El carrer dóna tabac, i el tabac dóna diner lícit. El moll del port i els de les estacions, les carreteres del cementiri, de Mataró i de Ribes, en particular en el pont de Sant Carles de la primera, el dels Angels de la segona i el Fort Pius de la tercera, donen cotó i carbó, que donen diner semilícit (a juí del trinxeraire).

Finalment, el descuit, que produeix ordinàriament flassades i retranques dels cavalls dels carros, i ensacades (o lligades de vint-i-quatre sacs dintre d'un altre), i de tant en tant algun embalum de més valor, dóna diner il·lícit però aprofitable.

Més amunt, en l'escala del delictes, el trinxeraire ja es considera lladre, i no tots els trinxeraires, ni de molt, volen ésser lladres ni els agrada l'ofici.

Demés hi ha certs oficis que fan nocces amb la trinxera, i són: el picacalderes i el cirabotes ambulant (que treballen, generalment, explotats per altre), la farda (collir papers i altra mena de detritus), les puntes de cigar, el tirar l'art, el fer maletes a les estacions (camàlic clandestí), el descarregar taronges i altres fruites al moll, i el captar, encara que en general el captaire no és trinxeraire i té una psicologia totalment especial.

Amb aquests elements, el trinxeraire menja, es vesteix (en els drapaires del carrer d'En Trenta Claus), fuma, beu, vicieja, i dorm en qualque casa de dormir de les que hi ha pels carrers d'En Trenta i del Migdia. Es excusat dir que a l'estiu dorm a tot arreu, en particular a les platges de Somorrostro i de la Barceloneta; i cal dir també que a l'hivern,

Llimpies amb el «Salón» al coll.—Els cirabotes ambulants rares vegades arriben a ésser cirabotes sedentaris. La caixa, a la que anomenen el «Salón», és un passaport per a fer de trinxeraire. A dintre una caixa hi ha de vegades una arca de Noè. Hi ha empresaris de nois cirabotes que exigeixen d'ells una quantitat diària determinada.

quan no es tenen diners, dorm amb calefacció central a l'acera calenta (la vorada de la fàbrica d'electricitat del Paral·lel). On el trinxeraire no dorm ni a trets, és en els albergs municipals; sens dubte per les exigències d'higiene que es tenen en aquests establiments.

Còm acaben els trinxeraires.—Un regular nombre, a la presó; altres es converteixen en uns inofensius fardistes; altres es tornen vagabunds; i un altre nombre

bastant regular es cura, i es converteix en element treballador, mercès a l'actuació de la Protecció a la Infància, que cura, amb paternal sol·licitud, de tots els nois que recull del carrer.

Còm es curen els trinxeraires.—El mal de la trinxera costa d'anar-se'n i un trinxe-

Anant a la farda.—En l'actualitat és un bon negoci, car el paper es paga a bon preu

raire encrostat dona molta feina i llarga; i encara no sempre se'n surt airós. Els trinxeraires, com tots els éssers incomplets, tenen un gran nombre de defenses; i un trinxeraire s'escorre al tractament curatiu com una anguila entre les mans.

Cal, per això, que presideixi el tractament una gran dosi de tolerància i una altra no menys grossa de paciència, acompanyades d'una profunda perspicàcia amagada sota una

màscara de distracció. Utilitzats aquests elements, acompanyats, com és natural, dels que donen les ciències psicològiques, pedagògiques i psiquiàtriques, s'arriba a tenir un bon coneixement de l'idiosincràsia del malalt, i pot fer-se un diagnòstic de la seva malaltia, formulat

Tirant l'art.—Un dels pocs oficis que segueixen els trinxeraires... quan en tenen ganes o necessitat

el qual, pot disposar-se un tractament.

El tractament és llarg, complex i variat: tan variat, que per a ésser indicat cal que sigui individual. En aquest tractament s'han d'utilitzar tota mena de factors, encara que, tractant-se de malalts (com havem dit que eren), els càstigs no es poden utilitzar més que en

raríssimes ocasions, i encara amb comptagotes: la terapèutica del mal de *trinxera* és a base d'aclimatació, de reeducació, d'aprofitament i nutrició de les facultats que resten a l'individu en bon estat, perquè les funcions d'aquestes puguin substituir les de les facultats atrofiades, tarades o absents.

El problema de la cura dels *trinxeraires*, coneguts a Madrid per *golfos*, a París per *gosses*, a Londres per *truants*, ha creat per tot el món diferents organismes o establiments, dels quals, els uns es decanten cap el cantó del reforma-

El Moll de les taronges.—Els trinxeraires i vagabunds, quan tenen ganes de treballar, es fan un bon jornal carregant carros de taronja. L'ésser la feina pagada a preu fet i a tant per carro, facilita als trinxeraires el guanyar alguns cèntims honradament; car si són incapaces d'un treball seguit i ordenat, són, en canvi, uns grans treballadors ocasionals

la Infància obeeix a les normes dels educadors. L'una i l'altra d'aquestes dues institucions fan el que poden, i l'una i l'altra tenen èxits a apuntar en llur crèdit.

Nosaltres, personalment, creiem que el tractament d'educatori social és el més indicat, tant per al coneixement del subjecte com per a l'èxit de la cura. Les defenses antisocials de aquests nois reaccionen amb gran viríor en els tractaments de disciplina i de duresa; i, en canvi, es van atrofiat, i arriben a morir, si el malalt es mou dintre

Entre joc i subsistències.—Els «neulers» i els «horxaters» són centres ambulants de joc d'atzar

La Sega en la «Granja Agrícola de Plegamans», aon són enviats els nois malaltissos que recull la Junta de Protecció a l'Infància

d'un ambient familiar i de certa tolerància.

La virtut principal de l'adaptador de aquests nois a la vida social consisteix en la previsió: la de tot ço que en la vida de tractament del noi, li podria provocar reaccions de les seves defenses antisocials, per a evitar-ho; però evitar-ho

sense que el malalt s'adoni que se li evita, anant estrenyent-li cada dia un xic més les amples vies de la seva desordenada voluntat, fins a tenir-lo encaixonat en la via de la gent de seny, en la qual llavors es troba sense adonar-se'n i creient de debò que hi és per la seva pròpia voluntat.

La Brega. Els nois, un cop refets de salut, s'empleen amb gran goig en les feines de la Granja

La vida lliure i sana del camp fa veritables prodigis en la natura atrofiada dels nois que procedeixen de la trinxera

Tot ço que diem és molt fàcil de dir, però costa molt de fer; i moltes vegades, quan es dóna per fet, s'ha de començar de cap i de nou, car la suggestibilitat i l'abúlia d'aquests nois és tan accentuada, que una conversa, una sola paraula de vegades, produeix una crisi que, si no s'hi és a temps i no es porta amb gran serenitat per part de l'educador, tira per terra en dos dies la tasca pacient i continuada de quatre anys.

Si el públic sabés apreciar la importància que tenen aquests organismes readaptadors dels trinxeraires, serien institucions estimades per tothom, i tothom

els donaria adjutori: avui, per desgràcia, passen una vida bastant precària. Si es pogués valorar el que perjudica a la col·lectivitat un mal home, un vagabund, un lladre, un descuider, un captaire, i comparar-ho amb la utilitat que li portaria reeducat i fet social a temps; si això es pogués presentar amb xifres; es veuria el gran benefici que a l'activitat social reporten aquestes institucions dedicades a la curació dels trinxeraires, i la vida llur seria sostinguda per tothom.

LL. FOLCH

Fotografies Branguli i Sagarra.

Reconeixement dels nois al ser admesos en l'Asil

Un canó que allarga 120 quilòmetres

PER F. HONORÉ

(Trad. LL. BERTRAN)

Fóra difícil descriure l'astorament dels parisencs en tenir esment, pel comunicat de 24 de març, a la tarda, que els alemanys bombejaven París amb un canó de llarg alcanç. A les 7, tocades, del matí, una bomba queia damunt la capital cada quinze o setze minuts. L'alerta, donat per allaus a les 9, havia sotraquejat la població i la gent prudent s'havia refugiat a les coves. Ben aviat algunes persones tranquil·litzades per la poca freqüència dels projectils, encoiratjats pel bell temps, es divertien en escutar el cel, amb l'esperança de descobrir-hi algun avió, amic o enemic. Mes, no es veia res, no es percebia ni el més petit eco de un tret de blanc. Es venia a la conclusió, molt lògicament, que els alemanys en-

viaven, l'un després de l'altre, avions lleugers no portant més que un projectil i sostenint-se a una alçària de cinc o sis mil metres. Els nostres aviadors, sortits per caçar, havien estat encara més sorpresos de no trobar cap dels aparells dels quals oïen esclatar les bombes.

M. Kling, director del Laboratori municipal, va ser el primer de donar el mot de l'enigma. Examinant les explosions, el ritme de la caiguda, la cadència del bombeig, l'eminent professor havia arribat a la conclusió que París

rebia, senzillament, obusos llençats per un canó que allargava 120 quilòmetres. M. Clemenceau, escèptic de primer antuvi, i fins els mateixos artillers, hagueren d'accedir-hi com varen fer-ho tot seguit els incréduls, que hi havia sobretot entre els elements civils, coneixedors d'algunes sumàries dades de balística. La vida pública, interrompuda

uns moments, reprenia els seus furs; i, com que hi havia relativament poques víctimes, l'efecte moral colossal descomptat pels Boches era nul. No es tenia altra preocupació que de calcular el funcionament de aquest canó prodigiós.

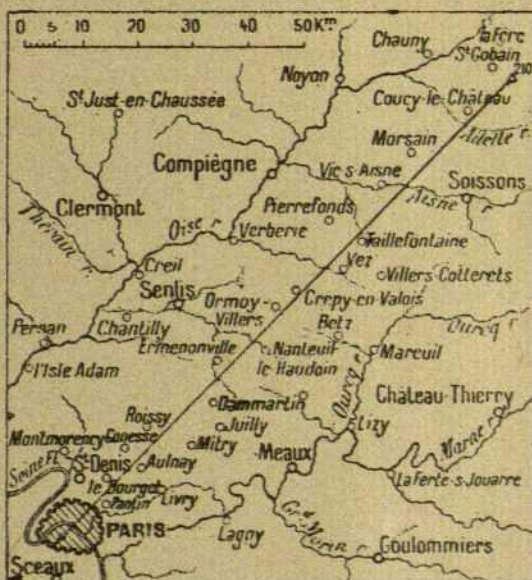
Els parers, en aquest punt de obrir, eren tan més dividits i tan més insegurs quant que els documents es reduïen als cascs dels projectils.

Entre persones de fet competents, es tendeix mentrestant a una opinió plausible, científicament sòlida que vaig a explicar.

El que passa a l'interior d'un canó

(Balística interior)

L'alcanç d'una arma depèn, abans de tot, de la rapidesat inicial del projectil, és a dir, de la rapidesat que aquest té en sortir del canó. Per apreciar les condicions que permeten portar aquesta rapidesat al màxim, hi ha dos ele-

Regió damunt de la qual passen els projectils llençats en direcció a París per una o diverses peces, probablement instal·lades en el turó de Saint Gohain

ments per considerar: la força propulsiva de la càrrega i la resistència del metall.

Al moment d'esclatar, els gasos de la pólvora s'escampen per l'espai ocupat abans per la càrrega, adquirint una tensió creixent. Però, al mateix temps que el projectil es desplaça, el volum del gas augmenta; i, després de haver arribat a un màxim, la pressió decau ràpidament.

S'ha arribat a modificar la marxa del fenomen, posant en lloc de la pólvora fulminant, altra pólvora lenta que s'abrandia progressivament i entreté la pressió a mesura que el projectil avança per la peça. Aquestes pólvores lentes, que cal emprar-ne una càrrega més forta que la càrrega corresponent de pólvora fulminant, han permès, doncs, utilitzar canons o fusells més llargs, en els quals la pressió es desenvolupa d'una manera progressiva, en lloc d'actuar instantàniament. S'augmenta així la rapidesa dels projectils, utilitzant més completament la distensió dels gasos.

El màxim de pressió, de la qual depèn, més que tot, la rapidesa inicial, és limitat per la força de resistència de la peça i que és difícil d'augmentar indefinidament.

Sotmetem una barra metàl·lica a un esforç de tracció; experimenta un allargament molt petit, però mesurable. Si l'esforç no ha estat massa gran, la barra reprèn la llargada primitiva, des del moment que es deixa de fer-la actuar; si, al contrari, l'esforç ha estat suficient, la barra resta definitivament perllongada. En el primer cas, l'esforç no ha superat el grau de *resistència elàstica*; en el segon cas, aquest grau ha estat superat, el metall ha sofert una *perllongació permanent*, i un esforç més considerable hauria ocasionat la ruptura.

Sota la pressió dels gasos, l'armadura d'un canó és composta com aquesta barra. Els constructors, doncs, parenment de marcar-li una pressió inferior al límit de la resistència elàstica. Anar

fins al límit de deformació permanent, oferiria un doble inconvenient:

Primer. Disminució de justesa i de alcanç.

Segon. Disminució de seguretat, car s'aproximaria al límit de la ruptura.

Una pràctica de molts segles, escriu el coronel Jacob, havia conduït, a manera de teoria, a donar a la massa dels canons en bronze, un gruix de prop d'un calibre, és a dir, igual a un diàmetre de projectil. Avui en dia, el càlcul i l'experiència menen a donar a la culata de les peces grosses un gruix de vora de 1'50; això és un calibre i mig. Més enllà de dos calibres, el guany en resistència esdevé molt feble. Així apareix el límit de pressió, i en conseqüència, de força propulsiva, que imposa la força de resistència del metall.

A part de la quantitat de l'acer, les resistències elàstiques obtingudes avui en dia, en els límits susdits, són degudes a aplicacions de la volandera. Consisteix això en posar en lloc del canó senzill, format d'un tub únic, un «canó compost». El tub central és introduït en part de la seva llargària a dins d'un tub una mica més estret dilatant per la calor. En refredar-se, l'anella exerceix damunt el metall del tub central una certa compressió. Per mitjà de successives enfilades, se'n poden sobreposar tres o quatre, més i tot. S'augmenta així la resistència del conjunt, mercès a les condicions especials en què «treballa» el metall i respecte de les quals no vull estendre'm.

Aquesta aplicació ofereix un altre avantatge.

Si es construeix una boca de foc amb elements massa groixuts, hom s'arrisca a tenir peces de menys bona qualitat; hom s'arrisca també, malgrat una vigorosa vigilància de la fabricació, a deixar escapar defectes locals. Doblant o triplicant el nombre de peces a la regió que suporta l'esforç més gran, se augmenta la seguretat.

Entre altres condicions necessàries per realitzar grans rapidesats inicials,

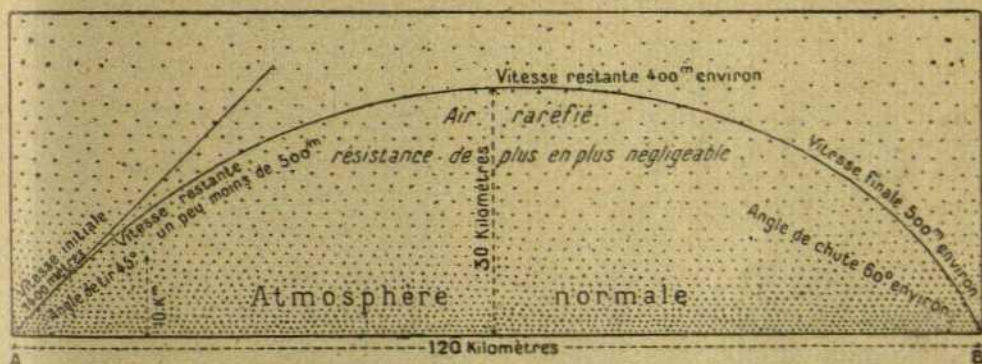
em limito a referir la ratlladura del canó que contribueix a mantenir en la mateixa posició el centre de gravetat del projectil; el cinturatge que suprimeix el vent, és a dir impedeix la fugida dels gasos entorn de l'obús; la forma apropiada d'aquest; en fi, el seu pes, del que parlarem, considerant més que tot l'efecte que en resulta a l'aire.

Per obtenir un alcanç de 120 quilòmetres

El canó i la pólvora.—Per obtenir un alcanç de 120 quilòmetres amb un canó construït segons les fórmules clàssi-

vora molt potent, sense els defectes que priven d'utilitzar gaire explosiu en les armes: una pólvora a base de nitroglicerina, per exemple. Certes pólvores d'aquesta família són, efectivament, remarcables per llur regularitat de funcionament, de fabricació i de combustió. Hom pot disminuir llurs propietats erosives incorporant-hi vaselina o plom-bagina que, bo i lubricant l'ànima, baixa sensiblement la temperatura de combustió dels gasos, disminuint molt poc la força expansiva.

Sembla suficient que aquesta pólvora produeixi una rapidesat inicial de 1.400 metres, és a dir superior gairebé

Esquema de la trajectòria probable d'un obús tirat pel canó de 120 quilòmetres d'alcanç

ques, caldria, doncs, realitzar dues condicions:

Primera. Una rapidesat inicial excepcional obtinguda amb l'ajut d'una pressió considerable.

Segona. Una resistència elàstica de la culata en relació amb aquesta pressió.

Els especialistes admeten, sense reticència, la possibilitat d'augmentar molt sensiblement la resistència normal de les peces grosses, multiplicant les aplicacions de la volandera, i sotmetent-ho a un tractament mecànic convenient, potser també, en una certa mesura, empleant acer especial.

D'altra banda, no fóra res d'estrany que partint dels innumbrables explosius coneguts, els químics alemanys haguessin trobat la fórmula d'una novella pólvora

en 400 metres a la rapidesat de certes peces franceses en construcció.

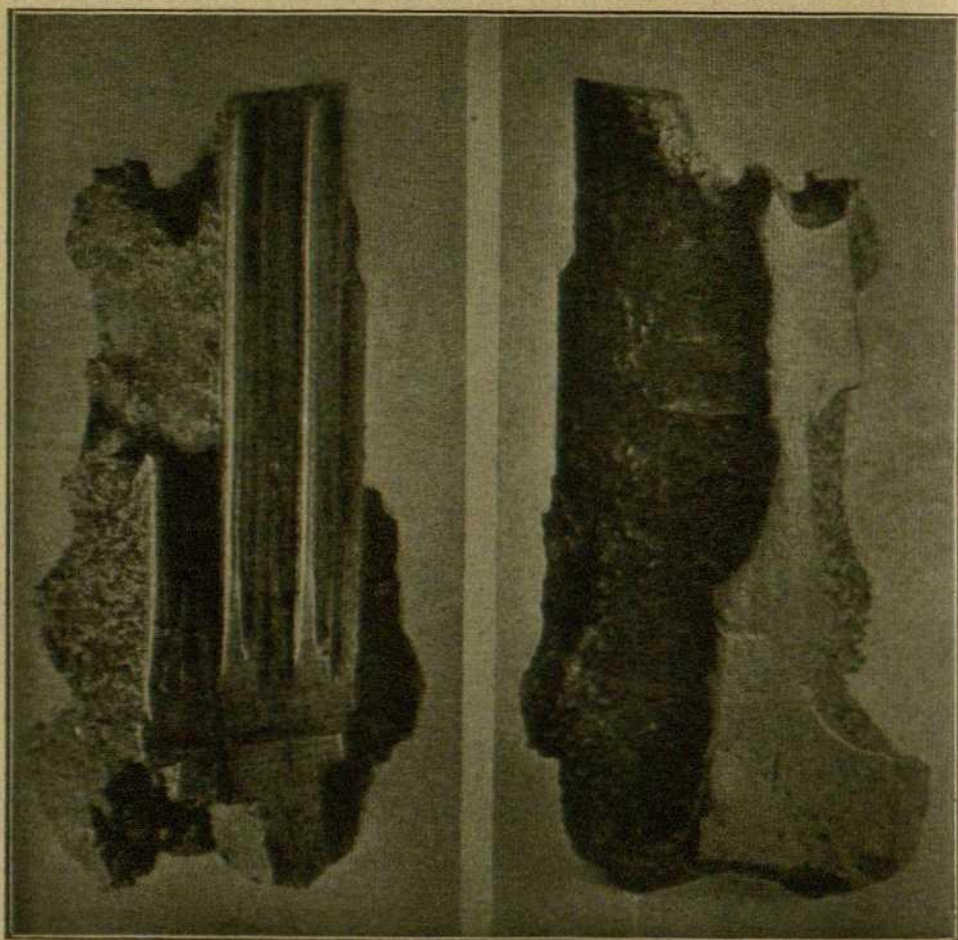
Cal suposar que aquesta pólvora actua en un canó d'una longitud desmesurada? De no cap manera, afirmen els artillers. Els canons grossos ja tenien adés 20 o 25 calibres de llargària; avui en dia en tenen 50 o més. Ço que correspondria aproximadament a 11 metres per un 220; a 18 metres per un 360. El canó alemany té sens dubte de més, potser una trentena de metres.

El projectil.—Els cascs dels projectils llençats damunt París són d'un bell metall, molt dur, d'una ruptura brillant, que hom no ha pogut analitzar encara, i que hom s'inclina a posar-lo en la categoria dels acers al vanàdium. El gruix de la paret sembla alcançar per terme mig 4 centímetres. Aquesta paret porta

dues cintures d'aram; és ratllada profundament, almenys sobre part de la seva superfície, ço que tendeix a augmentar la rapidesa inicial.

El calibre no és pas de 240 mil·límetres, com es creia de cop, sinó de 220

timents desiguals en els que s'allotja la càrrega. Aquesta, anàloga a la que hi ha en el 420, té per efecte disminuir la altura de compressió de la pólvora per la força de inèrcia al començament del cop, compressió que podria provo-

Cara exterior ratllada

Gruixària i cara interior llisa

Fragments d'un dels obusos esclatats al caure damunt París (*Grandaria: dos centímetres menys que la natural*),

mil·límetres, i el projectil és curt; prop de 50 centímetres d'alcària, o sigui de una mica més de dos calibres. Pesa tot el més un centenar de quilos i conté solament de 8 a 10 quilos d'explosiu.

Un diafragma taladrat amb varis forats divideix l'interior en dos compar-

car una explosió prematura. Resulta de això que pot haver-hi dues explosions successives, amb un interval d'algunes mil·lèsimes de segon, i no amb un interval de varis minuts, com alguns han cregut poder-ho afirmar. L'espoleta és al darrera, sòlidament enroscada.

En fi, el projectil és munit amb un molló de ferre laminat, sensiblement de la altura que ell mateix, destinat a augmentar la rapiditat facilitant la penetració de l'aire.

El que esdevé fora del canó

(Balística exterior)

Vegem ara com es comporta l'obús, una vegada sortit del canó.

Sabem que l'alcanç depèn de la rapiditat inicial. Remarquem encara que a rapiditat igual, un projectil pesant anirà més lluny que un projectil lleuger. La massa perd menys depressa la força viva amagatzemada i lluita més aventajosament contra la resistència de l'aire.

La resistència de l'aire, heu-vos aquí, en efecte, la gran força que, independentment de la pesantor, tendeix a retardar la marxa del projectil i a disminuir l'alcanç. Resistència que destorba tan més quant que no varia en una proporció simple. A les rapiditats mitges, quatre o cinc cents metres per segon, creix com el quadrat de la rapiditat; augmenta totseguit com el cub, o com la quarta potència, i més i tot.

Mes, aquesta resistència disminueix al mateix temps que la densitat de l'aire, és a dir a mesura que s'eleva en l'atmosfera. Als 8 o als 10 quilòmetres per damunt de pla terra, ella té una influència mínimum, que esdevé cada cop més menyspreable. Fent experiències en peces de 380, el projectil de les quals arriba a aquestes alçàries amb un

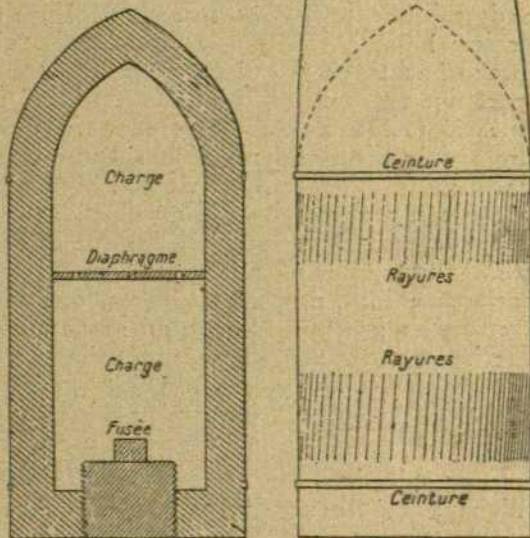
angle relativament feble, hom ha constatat un guany de 10 per cent damunt l'alcanç previst.

Es tracta de comunicar al projectil una rapiditat inicial suficient, per tal que en entrar a la zona propícia, la seva rapiditat restant li permeti continuar son curs, aprofitant-se tant de temps com possible sigui, de l'atmosfera privilegiada on tot concorre a facilitar la seva marxa. En aquest moment, la rapiditat és, si fa no fa, igual a un terç de la rapiditat inicial, i la resistència de l'aire, que de cop havia crescut com el cub o com la quarta potència, no creix més que com el quadrat. Al mateix temps la densitat de l'aire ha disminuït. Per conse-

guent, si se suposa aquesta densitat quatre vegades menys gran, i se l'evalua en 1.400 metres, la rapiditat inicial i en 500 metres la rapiditat a una alçària de 10 quilòmetres, la resistència de l'aire pot representar-se en aquesta fórmula esquemàtica :

En engegar el tret. $1.400^3 \times 8$
Als 10 quilòmetres $500^3 \times 2$

La diferència és enorme.

Esquema dels obusos de 220, tirats sobre París.

Altura, 50 c/m. aprop. - Gruixària de les parets, 4 c/m.

Realitzada la suficient rapidesa inicial, cal tirar amb un gran angle. Car, contràriament a un prejudici popular massa estès, per tal que un projectil vagi lluny, ha d'anar alt de bon començ. Per mesura general, s'admet que ha de pujar a una alçària sensiblement igual a un quart de l'alcanç, i l'alcanç màxim és obtingut amb un angle una mica inferior a 45° , això és en general 42° o 43° . No sembla útil augmentar aquest angle i dur-lo, com s'ha dit, fins a 50° o a 55° . El projectil arribaria més depressa a l'atmosfera favorable; però, muntant «més dret», perdria més rapidesa. El guany final seria feble, si no nul.

Per on nosaltres som menats a concloure que el gran canó alemany no implica, per força, un descobriment genial. El seu alcanç colossal pot haver estat obtingut per procediments enginyosos, sens dubte, però que no constitueixen sinó una aplicació metòdica i empena fins a l'extrem dels recursos clàssics de la balística.

Les dades que posseïm són prou per determinar amb relativa exactitud la trajectòria del projectil. Aquests càlculs molt llargs, no són pas encara finits, no obstant les xifres aproximades que me han estat comunicades han permès establir la trajectòria.

Hipòtesis al marge

Resta'm per dir una paraula de les hipòtesis curioses, d'una consistència molt desigual, emeses de diferents indrets.

Un enginyer rus, M. Chilovsky, va sotmetre al govern francès, fa uns mesos, un projecte que consistia en ad-

juntar a l'obús un sistema deflagrant que li faciliti almenys en part del seu curs, el camí, portant la capa d'aire a una temperatura capaç de disminuir la seva densitat i, per consegüent, la seva resistència. Teòricament, aquest sistema pot dar resultats.

Per altra banda, certa gent creuen en l'obús-canó. Al moment que el projectil va per finir la seva marxa ascendent, es desdoblaria. Una càrrega de pólvora disposada al darrera comunicaria nova força a la part d'avant que es desfegiria per continuar sola el curs. Evidentment, es podria combinar un projectil d'aquesta mena; seria una extensió de la fórmula del shrapnel. Però, el resultat compensaria la pèrdua de força empleada per transportar el pes d'aquella part de projectil que fa l'ofici de canó? I per altra banda, el reforç de la rapidesa trastornant la trajectòria, no llevaria tota precisió al tret?

Darrera hipòtesi: el projectil fóra munit d'un sistema propulsor l'acció del qual vindria, al moment crític, a socórrer la seva rapidesa que defalleix.

Mes, fins que es demostrï el contrari, apoiant-me en l'autoritat d'especialistes eminents, que sento no poder nomenar, crec raonat admetre l'explicació bon xic més simple susdada. I, enc que poc disposat, en principi, a defensar els comitès oficials, no crec pas que sigui cas de retreure al nostre comitè d'artilleria el no haver inventat el canó que allarga 120 quilòmetres. Aquest canó és un «chef-d'œuvre», un magnífic instrument de «bluff»; el valor militar és nul. La seva «vida» sembla fatalment limitada a una trentena de cops.

(De L'Illustration)

CLAUDI DEBUSSY

JA érem sabedors d'algun temps en-
çà que una malaltia d'aquelles
que fan sa via sense que la ciència hu-
mana pugui fer altra cosa que constatar
llur procés implacable, anava minant
l'existència de Claudi Debussy; els úl-
tims dies del passat mes de març ens

meses de l'enemic formidable que ame-
naça la pàtria francesa, la host d'artis-
tes de la nació s'hagi vist privada de
dos de sos més il·lustres cabdills. El
primer avenç germànic en terres gæl-
liques, l'any 1914, causà la mort del no-
ble, auster, independent Albéric Mag-

Claudi Debussy (1862-1918)

arribà, sense detalls, la nova telegràfica
de sa mort.

És una misteriosa coincidència que
en produir-se les dues més rudes esco-

nard, el més gran dels deixebles de Vin-
cent d'Indy. En iniciar-se l'actual gran
ofensiva, i en els moments de més greu
perill, desapareix d'entre els vivents

una de les figures més representatives de l'art musical modern. Diria's que la fatalitat de la tragèdia antiga plana damunt la *douce France*.

Claudi Aquil·les Debussy nasqué el dia 22 d'agost de 1862 a Saint-Germain-en-Laye, la tranquil·la vila, pròxima a París, que fou el bressol d'Enric II i de Lluís XIV. Son pare pensà orientar-lo des de sa infantesa vers la carrera de

diant seriós i aplicat, obtingué algunes distincions ben merescudes.

Els primers trets de sa personalitat sens dubte començaren a afirmar-se en la classe d'harmonia d'En Durand, a judicar pel fet d'haver-li sigut refusat el premi de dita assignatura; per altra banda, sos primers atreviments deurién ésser ben vistos pel seu mestre de composició, Guiraud, ja que aquest el declarà son deixeble predilecte.

Una escena de la cantata «L'Enfant prodigue»

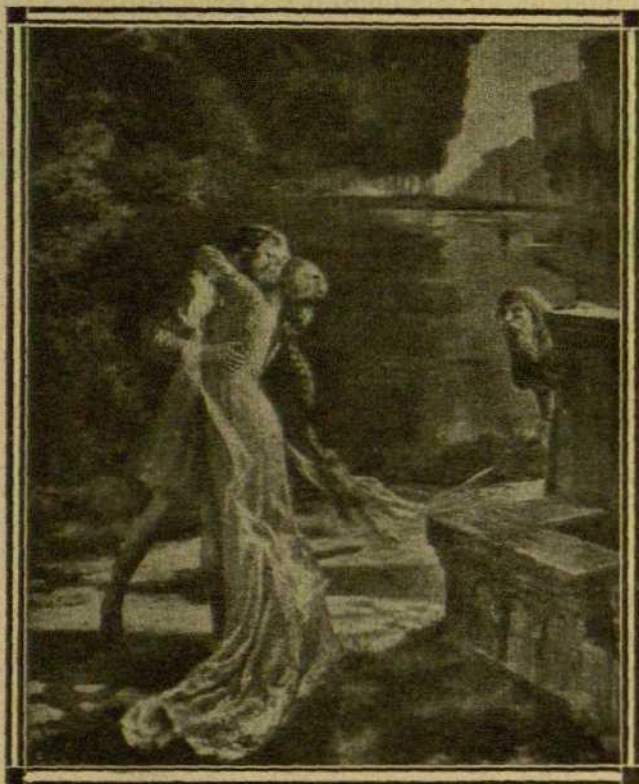
marina; mes, desvetllada molt aviat la afició del fill a la música, no volgué obstinar-se oposant-se a sa vocació naixent; — no és, realment, inútil i fins contraproduent voler desviar de son curs natural els dons de talent, de geni, rebuts del cel? Recordi's el cas de Berlioz, qui per imposició paterna anà a París a estudiar medicina... ço que no el privà pas de devenir un gran compositor.—Debussy, doncs, als dotze anys entrà al Conservatori de París, essent sos mestres de solfeig i piano, respectivament, Lavignac i Marmontel; estu-

Després d'un primer assaig que sols li valgué el segon premi de Roma, l'any 1884 fou més afortunat, obtenint el primer gran premi amb la cantata *L'Enfant prodigue*, que més tard devia traslladar a l'escena, essent arreu ben acollida—també fou representada fa pocs anys al nostre Teatre del Liceu.—Ja és sabut que el premi de Roma dóna dret a son guanyador d'hostatjar-se durant tres anys a l'Acadèmia de França, instal·lada a la delitosa Villa Médicis, en la ciutat eterna. Si per certs artistes incipients l'estada a Roma devé un perillós

farniente, per En Debussy fou, al contrari, ben aprofitada. En una d'aquelles primaveres, a un temps gaies i melangioses, compongué sa primera obra verament original: la *suite* simfònica titulada *Printemps*, poètica evocació de la naturalesa que el voltava i a l'encís de la qual s'hi entregava amb tota l'ànima.

També data de Roma el poema *La*

now, de Mussorgsky, autor aleshores quasi desconegut del públic occidental, descobrí a l'esperit de Debussy nous i il·limitats horitzons. L'influència wagneriana, que tan pesanta ha caigut damunt dels compositors contemporanis, perdé son imperi en el novell artista i aquest, contràriament a ço que esdevé a tots els que han freqüentat

Escena de l'acte terç del «Pelléas et Mélisande»

damoiselle Elue, inspirat en la suau poesia del preraphaelista Dante Gabriel Rossetti. D'aquesta obra en parla així un crític: «Una frescor i una transparència harmònica incomparables volten amb un vel tremolós de pal·lidesa angelica les paraules gracioses del poeta; i tots el *ensomnis* fervents i graves dels arcaics hi troben l'expressió més ideal i més perfecta.» (Daniel Chennevière)

La coneixença que féu casualment d'una partitura genial, el *Boris Godou-*

Bayreuth, se'n sentí definitivament alliberat quan efectuà una peregrinació an aquell famós santuari de Wagner.

Els anys 1892 i 1893 veieren l'aparició de dues obres mestres: el *Prélude a l'après-midi d'un Faune* i el *Quartet* per a instruments de corda. Debussy havia fixat sa residència a París i freqüentava el cenacle de Stéphane Mallarmé, el pontífex del simbolisme; les teories hermètiques del poeta, qui comptava nombrosos adeptes entre la joventut as-

«Pelléas et Mélisande». Esboç de la decoració del primer acte

sedegada de nous ideals, foren també acceptades amb fe per En Debussy i portades ardidament al terreny de la música.

El *Prélude a l'après-midi d'un Faune* fou executat la primera vegada a la Société Nationale, que lliberalment acollia totes les manifestacions d'art musical francès, de qualsevol tendència que fossin, per tal que revelessin per part del compositor aspiracions enlairades i artístiques. Amb aquesta primera audició, Debussy no fou comprès pel gran públic, però es guanyà tot seguit l'admiració d'un grup d'intel·lectuals que no l'abandonaren més, fermament convençuts de la eficàcia de sa nova orientació artística. Fou saludat com «un d'aquells músics als quals no es pot refusar l'originalitat; que poden desplaure, però no poden passar desapercebuts. En un temps que hom pot constatar massa sovint l'imitació en tots els graus de l'escala artística, ell no deu res a ningú; roman sempre ell mateix i no dependeix més que de sa pròpia naturalesa. Amb un posat un poc altívol, i no sense elegància, esguarda al lluny i des de dalt estant com passa als seus peus la banalitat que corre darrera l'èxit immediat. No s'abaixa fins a la multitud, les vulgaritats de la qual li causen repugnància; no es dirigeix més

que als homes de sentiments delicats i els atrau als cims on ell deixa vagar sa fantasia lliure. El seu art és subtil i complex; l'imprecisió volguda dels contorns melòdics, la fluïdesa de les harmonies, els reflexes acariciants de l'instrumentació, tot en ell revela una força de seducció, un encant al qual és difícil no abandonar-s'hi; de primer antuvi sorprèn, després encisa.» (Charles Malherbe)

El *Quartet* és considerat per molts la obra mestra de Debussy; algun admirador massa mancat de discreció, portant son entusiasme fins l'absurde, ha arribat a dir que era l'únic quartet de cordes existent! És innegable que el *Quartet* de Debussy és una obra vesant de vida i que el primer cop que hom l'escolta produeix una impressió d'aquelles que no s'esborren. Certes crítiques exaltades són, doncs, fàcilment explicables; reproduïm-ne una, demanant abans perdó als manes de Beethoven:

«No fóra temerari afirmar que el *Quartet* de Debussy continua de certa manera els últims quartets de Beethoven. Tots vibren, en efecte, amb l'essència de la passió humana. Si els de Beethoven són més agitats per les lluites del sentiment, el de Debussy per les violències i els èxtasis sensuais, tots

«Pelléas et Mélisande». Esboç de la decoració del segon acte

tenen de comú un desbordament prodigiós de potència i de febre, una irrupció de vida, vida per altra part mil vegades més xardorosa, més natural de la banda de Debussy. Qualsevulla que sia, en efecte, l'emoció de tals obres darreres del mestre de Bonn, el *Quartet* de Debussy conté encara molta més humanitat. N'està saturat. L'impulsió és tan poderosa, el magnetisme en certa manera animal és per moments tan intens que hom se sent arrossegat violentament dins un circ sanglant, en el qual hi bategués la demència de les lluites; en el qual els nervis saltessin amb espasmes salvatges i folles palpitations. Tal visió la fan brollar en nostres ànimes dilatades les pàgines inoblidables del *presto*, pàgines úniques, al costat de les quals tota altra música sembla descolorida i insípida.» (Daniel Chennevière).

Aquesta crítica, més ben dit aquest ditirambe d'un crític, en ebullició, més que altra cosa ens faria formar un concepte equivocat de l'art de Debussy qui no ama la violència, l'art «de les preciositats, de les diluïdes impressionistes sensualitats.» (Lluís Millet) No ha d'ésser certament amb fretura de descobrir-hi un fort sentit d'humanitat que hem d'obrir les pàgines debussis-

tes; no, sinó relaxant els nervis massa en tensió per la inquietud moderna i entregant-nos en determinats moments, per no pensar en cap cosa, a les delícies de la sensació pura.

Són anteriors i contemporanis del *Preludi* i del *Quartet* diferents *lieder* amb lletra de Bourget, Verlaine i Baudelaire, així com algunes obres per a piano, entre les quals deu citar-se la *Suite bergamasque*.

L'any 1899 Debussy va compondre els tres *Nocturns* per a orquestra: *Nuages*, *Fêtes*, *Syrenes*, altres tantes pàgines de les més significatives dintre de l'escola impressionista; lenta i monòtona processó de núvols, eco de danses, alternàncies de llum i d'ombres, joc d'onades que nostra imaginació pobla de feminitats fantàstiques, llegat de les mitologies pretèrites a la força de poesia de les quals ni el mateix home modern pot substreure's.

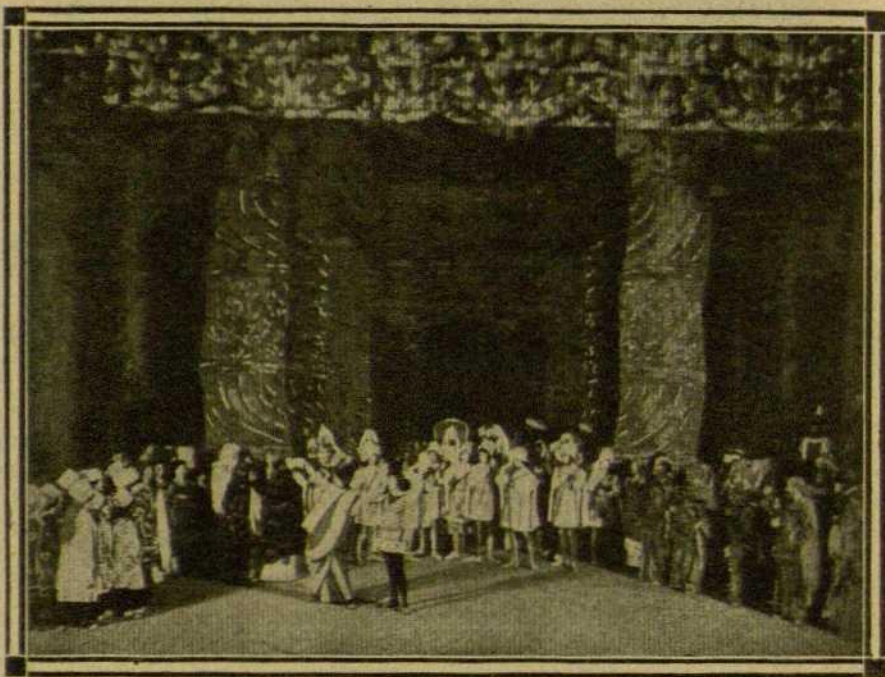
Amb ço que resta apuntat, pot comprendre's la tendència sensorial, descriptiva, de l'impressionisme musical; a més, els nostres llegidors poden haver constatat ells mateixos tal tendència en les audicions d'obres de Debussy que han tingut lloc en la nostra terra amb relativa freqüència. Ara bé, des del punt de vista purament tècnic, en què

consisteixen les innovacions debusistes? No estant aquest article dedicat especialment a professionals de la música, sols reproduïrem, a continuació, un resum de les seves principals característiques:

«Aquest art no cerca tant l'expressió com l'impressió, i la suggereix baix una forma extremadament refinada, que troba sa originalitat, especialment:

còm a principi generador de la tonalitat, sinó còm a *finalitat de l'impressió sonora*, essent per altra banda aquest acord transformat per l'ús d'agregacions les més complexes.

»En l'ús sumament original d'una *instrumentació* sempre molt *dividida* i demanant sistemàticament als instruments llurs *sonoritats excepcionals*, per a constituir l'ambient buscat, ço que es

«Le Martyre de Saint Sebastien». Una de les principals escenes del poema de d'Annunzio musicat per Debussy

»En la *llibertat rítmica*, amb tendència no tan sols a trencar l'artifici de la quadratura, sinó a alliberar-se del rigorisme del compàs.

»En l'*arcaisme*, mitjançant el manllevar freqüentment quelcom dels modes antics i particularment les successions de quintes i encara més de quarts.

»En l'*exotisme*, trencant igualment la tonalitat moderna amb l'ús dels modes d'origen llunyà i especialment de l'escala de tons sencers, derivada de les escales escocesa i xina.

»En l'ús de l'acord considerat, no

consegueix de la faiso més subtil i més estranya.» (Paul Bertrand)

Durant deu anys, pacient i recollit en la penombra de son gabinet d'estudi, Debussy treballà en l'interpretació musical del drama de Maeterlinck *Pelléas et Mélisande*, tingut per molts com la suprema expressió de l'art simbolista. L'adveniment de l'obra més considerable del compositor ultramodern era esperat amb la curiositat més gran. Dels assaigs se'n tenien les noves més sensorials: els actors no havien de cantar mai i es refiaven de l'orquestra; la

orquestra esperava sempre tímidament que els cantaires aixequessin la veu. Alguns feien córrer que es tractava de una indigna mixtificació. Maeterlinck mateix va estar a punt de prohibir que es representés el seu drama ridiculitzat amb semblant música.

L'estrena tingué lloc a l'Òpera Còmica de París el 30 d'abril de 1902. De moment la gent frèvola rigué; mes aviat l'obra s'imposà i produí un entusiasme tan gran i tan durable que mai més no ha desaparegut dels cartells de l'esmentat teatre, havent sigut a més aclamada pels públics més diversos.

« Massa es comprèn la revolta de l'esperit francès en nom de la naturalitat i del bon gust contra totes les exageracions i ultrances de la passió... verda-dera o falsa. *Pelléas et Mélisande* vingué a ésser el manifest

de la revolta. Reaccionà amb intransigència contra tota ènfasi, contra tot excés, contra tota expressió que ultrapassés el pensament. Aquesta repugnància per ço que es refereix a les paraules i als sentiments exagerats arriba fins a la por de trair, ço que es sent quan s'arriba al comble de l'emoció. Les passions es diuen a mitja veu... Les vastes proporcions, quasi fora de mida, del drama wagnerià, sa estructura compacta, la tensió de la voluntat que, del començament a la fi, sosté aquestes obres enormes, llur ideologia que es desplega sovint en detriment de l'acció i

fins i tot de la passió, són el més lluny possible de la tendència francesa favorable a les accions clares, lògiques i sòbries. Els petits quadres de *Pelléas et Mélisande*, breus, ben determinats, senyalant cada un d'ells sense insistir, una etapa nova en l'evolució del drama, són d'una arquitectura completament diferent del teatre wagnerià.» (Roman Rolland)

En el període que seguí immediatament a l'estrena de *Pelléas*, Debussy compongué quasi exclusivament per al piano, multiplicant prodigiosament les possibilitats sonores de l'instrument. Citem les *Estampes*; *L'Isle joyeuse*; els dos llibres d'*Images*.

I tornà a l'orquestra amb els tres bocets simfònics: *La Mer* (1904), i amb *Ibèria* (1907). «una de les obres més profundes, més fecundes de la música. Inspirant-se en el meravellós

Un dels darrers retrats de Claudi Debussy

geni moresc que teixeix sota la civilització espanyola el seu fons admirable de poesia, Debussy ha sapigut expressar, condensar en tres quadres prestigiosos tota una raça, tot un passat, tota una natura. Ha donat l'expressió la més perfecta de la civilització mediterrània, de l'aire, de la joia del migdia, del migdia més apassionat, més oriental: l'Espanya.» (Daniel Chennevière)

Ens és permès aventurar una hipòtesi? Quí sap si semblant intel·ligència de l'Espanya meridional la rebé Debussy més que de la realitat mateixa, de l'art exquisit del nostre Albéniz, el

qual per sa part fou evidentment influenciat pel mestre francès? Ens dóna peu an aquesta hipòtesi l'apreci que Debussy sentia per l'autor de *Pepita Giménez*. Escolteu-lo: «Isaac Albéniz, virtuós incomparable de primer, adquirí més tard una portentosa coneixença del *métier* de compositor. Sense semblar-se per res a Liszt, el recorda per l'abundor generosa de ses idees. Sapigué, el primer de tots, treure partit de la melangia, de l'humor especial de la seva terra (era català). Poques obres musicals tenen el valor musical de l'*Albaicín*, del tercer recull d'*Ibèria*, on un hom hi troba l'atmòsfera d'aquelles vetllades d'Espanya que fan olor de clavell i d'aiguarent... Ve a ésser com les sonoritats esmorteïdes d'una guitarra que es plany, de nit, amb sobtat despertar-se, amb nerviosos sobressalts. Sense recórrer textualment els temes populars, tal música revela una tan gran compenetració amb ells, que no és possible establir una línia de demarcació.

«*Eritània*, del quart recull d'*Ibèria*, representa la joia dels matins, la troballa propícia d'una *ventà* on el vi és fresc. Una gentada, incessantment renovada, passa rient fortament i acompanyant-se amb sorolloses panderetes. Mai la música arribà a expressar impressions tan diverses, tan riques de color. Els ulls es tanquen enlluernats de haver contemplat massa imatges.» (Claude Debussy)

Aquesta cita ens deixa entreveure un Debussy finíssim i comprensiu crític de art. En els seus últims anys escrigué assíduament en la revista parisenca *S. I. M.* Als principis de sa carrera fou cronista musical de *La Revue Blanche* i del periòdic *Gil Blas*, on defensà amb la més gran independència de criteri els seus ideals.

Més endavant, en l'orde cronològic de la producció de Debussy, poden senyalar-se altres peces de cant, advertint-se una predilecció seva pels vells poetes de França, François Villon i el duc Charles d'Orleans.

L'any 1908 Debussy publicà les peces per a piano, dedicades a sa filla, *Children's Corner*, il·lustracions alhora infantívoles i profundes, somrisents i entenedrides, simples i refinades. Segueixen els dos llibres de Preludis (1910 i 1913), que inclouen visions genials, tal *La Cathédrale engloutie*, per no citar-ne d'altres. Ve, en fi, *Le Martyre de Saint Sébastien* (1911), música d'escena per al poema dramàtic de d'Annunzio; i *Jeux*, ballet, que és representat per la companyia dels balls russos (1913).

Debussy deixa inacabades algunes obres que feia temps ocupaven sa activitat creadora, entre les quals se citaven dues composicions líriques, inspirades en Edgard Poë: *Le diable dans le beffroi* i *La chute de la maison Usher*; no es creu, donat l'estat dels manuscrits, que puguin reconstituir-se.

L'èxit obtingut per l'art de Debussy, que als ulls de la majoria és compendiat en el seu *Pelléas et Mélisande*, fou degut a França, en bona part, com queda apuntat més amunt, més que a ses qualitats intrínseques, a la necessitat de reaccionar contra l'art estranger i, per què no dir-ho? contra els propis compositors francesos massa influïts per les doctrines d'ultra-Rin. No és que la música de Debussy pugués assumir la representació integral de la França espiritual; més plenament la representarà sempre, posem per cas, la *Simfonia sobre una cançó muntanyesa*, de Vincent d'Indy, o les *Variacions, interludi i final sobre un tema de Rameau*, de Paul Dukas; però representa certament d'una faísó finíssima certs caires de l'esperit francès. Si altres obres, com les dues esmentades, representen la lluminositat, la vida, la fortitud de la raça, l'art de Debussy, especialment en el seu drama líric, tradueix admirablement el seu instint de discreció, d'orde, de ponderació, el pudor dels esperits selectes refractaris a tota exteriorització descomposta, violent.

VICENTS M.^a DE GIBERT

L'ESPECTACLE MÉS POPULAR

PER J. M. V.

És veritablement sorprenent la preponderància que en vint anys escassos d'existència ha adquirit el cinema en la vida moderna.

Ni el clàssic Mr. Pathé, l'anomenat inventor de la cinematografia, al començar a treballar en petit en la seva manufactura, no devia imaginar, segurament, que anava a desenrotllar, junt amb un negoci fabulós, l'espectacle més popular i més estès per tots els recons de la terra.

Són encara del nostre record aquells films d'una criatura que reia davant la màquina menjant pastissos que li embrutaven els dits i la cara. Els primers programes de cinema es reduïen a aquestes coses innocents. Fins s'arribava a

trenar un petit argument a l'entorn d'unes corredisses entre vistes naturals. A l'admirar uns cavalls que es banyaven en un riu, la

gent deia:—L'aigua, que bé surt, que natural! Si sembla que es toqui!

Tot això ho recordem, i no fa pas tants anys. El misteri de la pantalla es descobria, sense que molts es poguessin explicar aquella fotografia anima-

da que es movia tan platxeriosament.

Tot això, que sembla lluny, però! Els inicis barcelonins als baixos de casa En Napoleón, on ens duïen de tant en tant a veure aquella cosa estranya que desfilava davant dels nostres ulls, han passat a la història. Ningú diria que a penes vint anys ens en separren, trobant-nos a l'època dels grans artistes cinematogràfics, ídols de tots el públics del món, dels quals es contenen tantes coses suggestionadores.

De la criatura que menjava pastissos al celebèrrim Chaplin, a qui per vuit films de cinc cents metres ofereixen la respec-

Una reina francesa de la cinematografia. La protagonista de els Vampirs i de Judex, la bellíssima actriu Musidora.

table suma d'un mil-ló de dòlars, hi ha tot un món de diferència.

En el cinema tot ha anat adquirint, amb la preponderància cada dia creixent de l'espectacle, proporcions gairebé fantàstiques. S'han desenrotllat indústries anexas: des de la casa que

Així, per aquesta progressió d'èxit del cinema, és corrent sentir a dir coses que no semblen possibles. Així com Pawlova, la il·lustre dansarina russa, assegurava els seus peus per un mil·lió de francs cada un, Max Linder va assegurar els seus ulls per una su-

L'estrella que guanya més del món, l'americana Mary Pickford, per la qual el públic newyorquí sent una veritable idolatria

confecciona els mil·lions de metres de cinta negativa i positiva que s'han tirat, i que es tiraran encara, fins als magatzems de mobles i decorat i vestuari que són necessaris en tota casa ben organitzada i que llanci periòdicament al mercat la seva producció.

ma semb'ant. L'artista que guanya més del món, Douglas Fairbanks, que treballant molt poc no deixa de cobrar dos mil·lions anuals, va fer-se assegurar només l'ull dret, que és el que li val més èxits femenívols pel màgic poder de seducció que assegurin que té.

Els aspirants a estrelles masculines són, per tot el món, in comptables. L'artista que té èxit és un home feliç en el més ample sentit de la paraula. Rep veritables pluges de cartes d'amor de les cinc parts del globus. La seva popularitat no té límits: arriba fins allí on no han pogut arribar les g'òries més grans amb què s'honora la humana intel·ligència. Molts que no han sabut mai qui van

ren ser Shakespeare i Beethoven no ignoren qui són Charlot i Max Linder. Francis Ford, el conegut aquí amb el nom de «Comte Hugo», va ser posseït, en la seva primera joventut, per un desig poderós de popularitat. Va ser empleat de comerç, novel·lista, soldat, campió de boxa. Va cercar l'èxit en les finances, en la literatura, en la guerra, en l'esport, fins que se li va

acudir l'idea de ser artista cinematogràfic. Avui, diferents cops mil·lionari, té entre les dones un partit prodigós. Fins l'actor més gras del món, Roscoe Arbuckle, el conegut amb el nom de «Fatty», que té vint-i-vuit anys i pesa 140 quilos, es veu cada matí envaït el despatx, a l'hora del correu, de perfumades missives amoroses.

Què ha de tenir, un home, per a arribar a ser una d'aquestes primeres estrelles, com Fairbanks, Ford, Psiander, Collo, Chione, Capozzi, i tants altres? Un grup de joves aspirants americans varen preguntar a l'actor Jay Belasco què havia de tenir un home per a arribar a ser perfecte artista cinematogràfic. Jay Belasco va dir que havia de tenir necessàriament nas, boca,

orelles, alguns cabells en els polsos, ulls, cames i braços, un graciós somriure, una mica de talent (no gaire) i molta sort.

Quant a les estrelles femenines, ja és sabuda la idolatria que despertien. S'han fet nombrosos plebiscits per saber quina és la reina del cinema. La majoria de vots ha oscil·lat segons les modes, entre la Bertini, la Menichelli, la Mary Pickford, la Grace Cu-

La gentil protagonista de una de les més terribles films en sèries: Els misteris de Nova York, coneguda sots el nom de Perla Blanca

nard, la Borelli, la Jacobini, la Makoska, la Gigette Morano, la Yvette Andreyor, la Musidora. No s'han arribat a posar d'acord per elegir la reialesa, una de les més efímeres reialeses.

Ja és sabut també, o pot imaginar-se, que aquestes egrègies dones desperten veritables passions. Conta Grace Cunard (la coneguda aquí amb el nom de

Una de les poses més tràgiques de Lyda Borelli, la famosa actriu italiana

Lucille per anomenar-se així en el primer film en sèries que interpretà de protagonista), que són els japonesos el nucli principal dels seus admiradors, ja que, en el nombre infinit de declaracions amoroses que rep, s'hi troben les del Japó en notable majoria.

Rígidis moralistes han parlat i discutit molt sobre els mals que porta la preponderància absoluta del cinema en la vida moderna. Com que una de les seves funcions ha estat substituir la novel·la per entregues, les cases productores han llançat al mercat films extraordinaris d'aventures policíaqes, la missió dels quals era ensenyar, fent-les suggestives, una pila de maldats que convé que siguin ocultes. Aquestes ensenyances han estat funestes segons a quins països. A Xina s'ha notat que el

cinema augmenta considerablement la criminalitat. Els xinesos posseeixen un tal poder d'assimilació, que, al sortir d'un espectacle on els havien ensenyat per poc preu a robar de diferents maneres, a usar armes diverses, a treure's de sobre persones molestoses amb medis violents i sanguinaris, posaven a prova, amb la més gran tranquil·litat del món, les lliçons apreses.

Grans aventatges, però, ha portat el cinema. Com a auxiliar de vulgarització científica, com a gust de viatges a països llunyans, com a medi artístic essencial i popular, és avui indispensable. Del cinema, com a vehicle d'ensenyament moral no hi ha exemple millor que el d'aquell clergue del Nord d'Amèrica (totes les coses hiperbòliques passen al Nord d'Amèrica!) que

per contrarestar la influència i extensió del tango, projectava dintre l'església llargs metratges on desfilaven les danses sagrades dels temps antics. No cal dir que l'església era sempre plena de fidels.

Aquestes grans estrelles d'ambdós sexes s'emporten la glòria mentre els directors i operadors, la major part de vegades anònims, tenen a càrrec llur les molèsties i els mals de cap que porta sempre la impressió d'una film. Són coneguts els *metteurs en scène* d'una *Cabiria*, de una *Mam'zel-le Ciclon*, d'una *Madame Tallien*. Però quantes pel·lícules veiem entretingudes i corrents sense imaginar les angúnies que han passat els que no es veuen, els que queden entre bastidors, fent treballar els actors, muntant les escenes, harmonitzant els gèmits, fent la feina que no es veu, que no se agradeix!

No creíem possible el que sentíem a dir referent a les víctimes d'una film en sèries americana, que ascendien sempre a alguns morts i ferits. Els accidents, però, són, moltes vegades, desgraciats i nosaltres creíem difícil trobar aquí gent a propòsit per a córrer aquests perills.

Però es veu que de gent disposada a tot se'n troba per tot arreu. Al saber que impressionàvem films, va venir-nos

a trobar un individu que ens proposava un truc especial. Ens deia que per vint duros es tiraria a l'aigua des del pal més alt que hi hagués entre els vaixells del port. Només posava una condició: cobrar la meitat per endavant; amb el ben entès que si moria ens cuidaríem de tot el referent al seu enterrament, i si quedava ferit aniria a càrrec nostre la seva curació completa.

Un altre individu ens proposava que s'enfilaria per l'exterior de la façana d'una casa de cinc pisos fins al terrat, i que després tornaria a baixar, deixant-se caure des del segon pis a terra amb un perillós salt mortal que podia ser efectivament mortal. Aquest només demanava deu duros i no exigia cap compromís per part nostra.

Aquesta facilitat de trobar artistes cinematogràfics disposats a tot, és el primer que sorprèn quan per primera

vegada es confecciona una film.

Tot seguit que s'emprèn l'edició de un negatiu, els artistes sembla que surtin per generació espontània. Se'n tro-

Les reines del cinema són també les reines de la moda. Veu-s'aquí Elen Makoska, la dona superba que un dia escollia d'Annunzio pel paper de Gioconda Dianti en la film extreta del seu drama

ben per tot arreu, l'un ho diu a l'altre, ens emprenen, ens segueixen, ens mostren. Fan ostentació del seus mereixements, de les seves qualitats, de les seves victòries. El despaig se'n veu a totes hores materialment envaït.

Tots ells diuen haver treballat en les millors manufactures. L'un prové de l'*Ambrosio*, l'altre de la *Gaumont*, l'altre de la *Cesar*. Però, com es pot suposar, aquí on encara no hi ha un nucli de cases organitzades que treballin periòdicament, única manera de fer artistes cinematogràfics, tot això no són més que fantasies.

Quan un d'ells ens ha pogut interessar per la seva figura i expressió i veiem en ell l'interpret possible de un difícil paper, se li exposen les dificultats:

—En el paper que li podem donar ha de pujar en aeroplà, s'ha d'eleva sense truc possible, ha de muntar un cavall desbocat, ha de nedar, també sense truc, ofegant-se, molts metres de cinta...

Tot ho saben fer, estan disposats a tot. Se li reparteix el paper, s'estipula el preu, i tot va bé fins a la primera escena de compromís. Llavors es descobreix que l'artista no havia posat mai davant de la pantalla i que s'espanta davant del més petit perill d'accident.

Un dia es tractava d'impressionar una escena de cavalls, un senzill passeig. Primer s'havia tirat una altra escena amb altres artistes i esperaven la vin-

guda del director i l'operador dues figures estrelles masculines i el mosso del picadero que havia portat els quatre cavalls.

Un dels artistes era un vell de respectable abdomen que havia anunciat per endavant que ell no sabia muntar, havent-se reservat el cavall d'aspecte més pacífic al que mirava, però, amb un cert temor. L'altre artista, en canvi, estava content amb gran abundor de gestes les seves proeses equestres. Havia muntat cavalls salvatges pel desert, era un genet complet, sense por de res. Al sentir-lo, el mosso dels cavalls li allarga el més rebel, tot dient-li:

—Amb aquest ja hi tindrà feina.

La cara de l'artista va canviar i no va dir res més. Es mirava el cavall de reüll i es mossegava els llavis.

Arriben els autos, es disposa l'escena, puja a cavall l'actor gras, l'operador situa la màquina, s'ordena al jove que munti. Groc de por, hi puja d'un salt, però bon punt el cavall el sent al damunt, arrenca a córrer, i l'atordit es llença a terra passant per sobre el cap, cridant auxili. Jaquet, copalta, fusta, tot va rodolar per terra, sense més conseqüències, però, que l'espant corresponent.

Una altra vegada es tractava de impressionar una film en la qual la protagonista havia d'arribar a la platja d'una illa, entre les restes d'un naufragi. Un bany així, pel juliol, és una cosa agradable i temptadora. Però estàvem

Varies vegades milionari el classic Charlot, el més popular dels artistes cinematogràfics, es riu de tot el món que l'admira de tantes rialles com li deu

a mig desembre, pocs dies abans de Nadal. Al dir a la protagonista que se havia de banyar en ple desembre, no va fer la més petita protesta i s'hi va comprometre baix paraula d'honor i de contracte.

d'haver-se compromès. Tot això fins que, dos dies abans, es nega en absolut a tirar l'escena i, per evitar tota reclamació, se'n va i no la veiem més.

Ens quedava només que aquesta escena, calia passar la film de prova tot

Sembla que només Itàlia pot produir la gentilesa llatina de Maria Jacobini, una de les glòries naixents de la cinematografia

Es comença la film i, a mida que s'acostava el dia del bany, que era la última escena que s'havia de tirar, la protagonista comença a veure-hi inconvenients. Feia massa fred, n'hi podia venir una malaltia, li sabia molt greu

el més tard dintre de quinze dies. La dificultat s'havia de resoldre per medi d'un truc. S'havia de cercar una dona de proporcions semblants, petita, molt prima i vestida igual; enmig d'un efecte de llum, ningú ho coneixeria. Anun-

ci al diari: *Es necessita una nedadora disposada...* L'anunci no va donar resultat. L'única que va venir era una dona altíssima, de proporcions i formes

pugués sospitar res d'aquell conflicte solventat.

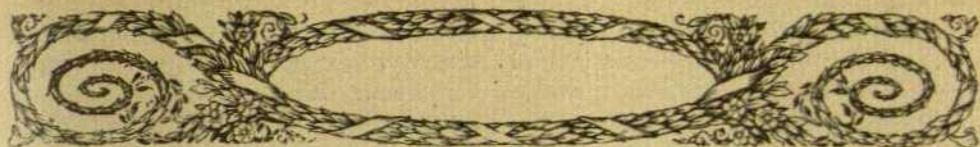
El negoci cinematogràfic comença a

Una graciosa estrella infantil, una nena encarregada de un paper de nen, en la film de la «Gaumont» Judex

gegantines, inservible. Per fi es descobreix una noieta semblant, disposada a banyar-se en ple desembre, per tres duros! Tot va anar molt bé, es va tirar l'escena i al cap de quinze dies la film es passava de prova, sense que ningú

pendre a Barcelona, centre principal de producció d'Espanya, els caràcters de una veritable manufactura. Dels començaments entre nosaltres de l'espectacle més popular del món, ens en ocuparem un altre dia.

L'ALCOHOL I ELS SEUS PERILLS

ANYS endarrera Minjard retreia oportunitissimament unes inesborrables paraules del gran estadista anglès lord Gladstone. Així parlava un dia, davant el Parlament, l'il·lustre defensor de l'*Home Rule*: «L'alcohol causa en els nostres dies més desastres que els tres flagells històrics: la fam, la glàndola i la guerra. Més que la fam i la pesta delma; més que la guerra mata; fa més que matar: deshonra!» Aquestes paraules donen concretament la visió paorosa del problema que avui, més que ahir, ha d'interessar pregonament els pobles. Corcant lentament la fortitud de la raça, afebleix, degenera i limita el seu creixement. Aquesta gravetat que revesteix l'alcoholisme ha provocat un corrent de reacció en els països civilitzats, que s'ha traduït en polèmiques locals, la creació d'innombrables societats dedicades al foment de la temperança, i una propaganda encaminada a la il·lustració de les masses envers els perills que correran si no tenen continència en la beguda.

Una d'aquestes societats va fer uns cartells amb diferents vinyetes (que foren exhibits en escoles i altres indrets) on hi havia apuntades escenes traslladades de la vida real de l'alcohòlic, d'aquesta tragèdia ridícula a voltes, repugnant sempre, amb què l'embriac inveterat va desgranant la seva vida llasmosament, dispersant la família amb el seu caràcter irritable, enfonsant a tots els individus d'aquesta en la misèria amb motiu de la seva indolència i repulsiu social, caient, per fi, sota el soplug pietós d'un hospital o en la cel·la tenebrosa d'una presó; car els vicis són els amables introductors dels delictes. No

penseu que aquests conceptes siguin exageradament ombrívols: si aneu llegint, veureu com l'imtemperant en la beguda mai escapa al càstig del seu vici. L'alcohol rosegava les entranyes dels qui han sentit massa amor per ell.

Generalment es pateix una error de ben dolentes conseqüències. Creu la gent, sense cap fonament lògic, que sols s'alcoholitza l'individu que s'embriaga, és a dir, el subjecte del qual es diu que està embriac amb el seguici acostumat d'esses, crisis sentimentals amb cançons i llàgrimes, a voltes amb provocacions pinxesques o impulsions delictuoses, i amb el final de la dormida al quarteret de municipals després d'haver flairat amoníac en qualsevol dispensari. No és així, per dissort. Són aquests tan pocs, relativament (i en particular a Catalunya), que ni valdria la pena d'ocupar-se'n. Hi ha, no obstant, una munió de gent alcoholitzada: això es deu que van absorbint paulatinament, i en quantitats reduïdes, aquell tòxic, sense que arribi a notar-se'ls el més petit trastorn. Queda amb això establert que hi ha dues classes d'alcoholisme: l'agut i el crònic. Essencialment no es distingeix l'un de l'altre sinó per llurs símptomes, ja que en definitiva ambdós pateixen els mateixos trastorns (en la intimitat dels teixits orgànics) fisiològics. Com que hi ha moltes menes de begudes que contenen alcohol i cadascú sent una afició per una d'elles, i demés aquestes begudes poden contenir substàncies amb toxicitat particular (especialment els nomenats *aperitius*), d'aquí que el curs de la intoxicació i les seves manifestacions siguin variables. En això també es noten les fronteres, encara

que la diferència de begudes que es consumeixen en els diferents països més depèn de les circumstàncies agrícoles i industrials que no pas d'una veritable preferència per part dels consumidors. Els anglesos beuen preferentment cervesa, aiguardent, i *whisky*, rendint, amb tot, un culte respectuós al «Temple del dimoni *Gin*», com deia sarcàsticament Edgar Poe. França, en tot el Nord, consumeix licors, aiguardent i xampany. En el *Midi* consumeixen més vi que altra cosa. Tots el països nòrdics, amb Alemanya i Rússia, beuen cervesa, aiguardent i licors preparats amb esperits comercials que agreugen els perills. Amèrica consumeix especialment la canya i l'aiguardent d'una forta graduació alcohòlica. Vull fer remarcar aquí una dada curiosa: Bellemare, en el seu llibre *Escenes de la Vida mexicana*, parla de com entre els indígenes tenia molt de predicament l'aiguardent de Catalunya, el qual els era preferit i en feien un gran consum. Quant a l'Àsia, els xinesos se aconsolen fumant l'opi, i els japonesos, que s'havien mantingut en un ambient de sobrietat, sembla que deuen desvetllar-se, per tal com el Mikado ha hagut de publicar un ordenament prohibint l'ús de l'alcohol en l'exèrcit. Els afgans i els hindus, qui són sota la sobirania anglesa, beuen tant com poden i de tot ço que se'ls presenta. El mateix fan els africans i les races negres en general: Amen tan follament l'aiguardent, que són capaços de donar ço que és seu i ço que és dels altres per tastar-ne unes gotes.

A l'acció tòxica de l'alcohol vínic cal afegir la dels esperits industrials i les substàncies que els acompanyen com aldehids, èters, àcids volàtils, etc. Hi hagué un temps, quan els estudis de la Biologia començaven a donar fruit, que alguns autors sostingueren que l'alcohol era un aliment. I, junt amb alguns experiments de dubtosa veracitat, cercaven d'adduir el fet sostingut pel vulgar, que

la gent qui havia de fer treballs de gran esforç físic el realitzaven millor després d'ingerir algunes quantitats d'alcohol. Sostenien, demés, que proporcionava ardidesa, que donava més energia orgànica, que augmentava la temperatura interna i, per tant, feia més tolerable el fred i que fins era un bon estímul cerebral, per tal com eren més clares les idees i adquiria un relleu més audaciós el caràcter. Quan els higienistes començaven a dubtar de tantes meravelles, Atwater i Benedikt emprengueren noves enquestes experimentals, ratificant les velles afirmacions. Els subjectes eren sotmesos a dos distints experiments. Als uns els era donada una quantitat de sucre (que, com és sabut, és aprofitat gairebé tot en les combustions interorgàniques, essent una de les substàncies que donen més calories), i als altres una quantitat equivalent d'alcohol; i, com que cap d'ells sofri diferència en el pes, conclogueren que l'alcohol era un aliment, ja que valia tant com una quantitat igual de sucre.

I, efectivament, com en el clàssic sonnet del poeta castellà, ni l'alcohol és aliment, ni facilita el treball, ni augmenta la temperatura, ni és un estímul cerebral... sinó tot el contrari. Experiències posteriors i una observació més acurada n'han donat proves paleses. Crec que m'agraïreu que no us les retregui i exposi. Examinarem breument, abans de copsar-ne altres aspectes, algunes de les lesions que pot ocasionar. En introduir-se en l'organisme, segons els darrers estudis bioquímics, experimenta en part la transformació acètica (vinagre), absorbeix el restant (que en part es descompon en àcid carbònic), circulant en substància per la sang i orgues visceral, i eliminant-se, a la fi, amb la respiració, amb la suor, i especialment per la secreció renal (orina). Com es veu, el seu poder de difusibilitat dintre l'organisme humà és enorme, impregnant tots els teixits. Personalment he pogut observar

algunes d'aquestes dades en cadàvers de subjectes a qui havia sorprès la mort en plena embriaguesa o amb l'estómac ple de líquids alcohòlics (vi, etc.). Pel que s'ha dit ja es pot sospitar el nombre de malalties de què l'organisme de l'embriac és amenaçat. El predomini d'una lesió orgànica en l'alcoholitzat depèn solament de les condicions particulars de resistència, determinades per les malalties sofertes, les predisposicions hereditàries i el gènere de treball a què està sotmès (mental o físic), la intensitat i índole especial d'aquest treball en el qual potser respira aires viciats o anormals després de l'essubstàncies amb què treballa i manipula, la posició particular viciada a què està subjecte durant la feina. (La posició anormal del cos desplaçant el conjunt visceral provoca trastorns de circulació, que afebleixen l'energia defensiva i la funció dels òrgans; demés, certes indústries percudeixen contínuament

llocs poc protegits, com el ventre, o tan delicats com el pit, que afavoreixen el desenrotllament de determinades malalties), malalties cròniques que pateixi, refredaments, etc.; coses totes que afavoreixen i determinen l'aparició de la localització alcohòlica. Extensa fóra la llista d'aquestes localitzacions. No hi ha orgue ni teixit que no pugui experimentar la influència perillosa d'aquella substància. És més: hi ha algunes malalties, ben definides, que no tenen altre origen. Examinarem ràpidament alguna de les formes

més corrents i a l'abast de totes les cultures. El trastorn d'índole patològica més freqüent, com pot suposar-se sense gaire esforç, és prop de la porta d'entrada. El païdor que suporta de primer antuvi l'estada dels sucus espirituosos, i experimenta després trastorns funcionals, de vegades durant algunes hores, és el que primer protesta de la intemperància de l'alcohòlic. Moltes malalties del païdor no tenen altre origen, així és que molts han de deixar d'ingerir alcohols pels dolors que els ocasiona. Saben els metges, i alguns pacients, quant difícil és a voltes

modificar certes dispèpsies (vulgarment pes o mal d'estómac) si no es varien els hàbits i el gènere d'alimentació. Els que els han de variar són els més feliços, perquè la protesta continuada de llur païdor potser els evita conflictes majors.

Un amic qui presta els seus serveis professionals en cert indret de Catalunya proper al Pireneu on és molt estès el con-

Estat deplorable en què degenera l'alcoholitzat

reu de la vinya i als bons pagesos els agrada molt el vi, em deia, un dia, que enlloc havia vist tanta abundor de plagues al païdor, amb el ròssec corrent de vòmits de sang, com en aquella comarca. La marxa del procés és clara. Al començament el vi begut en excés determina una dispèpsia àcida (cor-agre), que, si no és cuidada, acaba per produir una veritable corrosió de la mucosa, quedant establerta la plaga. L'hemorràgia depèn de la profunditat del procés i de la presència de alguna artèria que hagi quedat al desco-

bert. En certs casos l'evolució és distinta. Amb els anys, ço que ve és una atrofia completa de la mucosa i de tots els elements de secreció (completament incurable), provocant una dilatació enorme del païdor. En el Museu anatòmic de Munic hi ha una col·lecció d'estòmacs de bevadors de cervesa, en cada un dels quals caben un grapat de litres (8 o més).

Insisteixo perquè, qui més, qui menys, té certa il·lustració sobre aquest assumpte, car haurà tingut mantes vegades ocasió de donar-se compte que té païdor, i, segons les normes de certes escoles filosòfiques alemanyes força conegudes, la vida es manifesta pel dolor. Certament, quan hom no s'ha adonat per la pròpia consciència que té cor, fetge, estómac o pulmons (suposem), és perquè li funcionen generalment d'una manera enveuable.

És molt corrent l'ús dels nomenats *aperitius* (absenta, vermut, etc.) Si no fossin dolents i fessin venir gana, serien molt recomanables. L'única acció que realment posseeixen, apart de la tòxica, és precisament la d'esmoreir la sensació fisiològica de la gana. Albert Mathieu, l'il·lustre especialista mort fa pocs dies a França, sostenia que l'ús empíric de les substàncies amargants en els subjectes desgantats, demés d'ésser insegura, si s'administren en forma de tintura (infusió de l'arrel en alcohol i aigua), són contraproduents. El professor Huchard, un dels metges més clarividents i pràctics de la veïna República, sostenia una hipòtesi igual; i la pràctica me n'ha convençut. I és que cada dia va adquirir més adeptes la hipòtesi que, quan no hi ha pel mig una malaltia, la sensació de la gana és un fet purament cerebral (1). El fetge és l'altre orgue que posseeix una afecció característica, prò-

pia de l'alcohol: és l'atròfia amb *derrame* de líquid serós en el ventre (hidropesia). Aquest orgue, que és el sentinella del cos, destrueix les toxines i transforma els aliments, s'afecta notablement en els individus alcohòlics. Hi ha gent que mai ningú no ha vist embriacs, i, no obstant, com ja he dit, ingereixen quantitats enormes d'esperit en forma de vi i licors. Castella ha sofert una pèrdua insubstituïble per aquesta causa. Un home genial (bon amic, per cert, de Catalunya), esperit gegantí, de cultura enorme i estil meravellós, qui era segurament la més gran mentalitat que ha produït aquell país en el segle XIX, ha caigut anihilat físicament per aquesta baixa passió. Em deia un amic i admirador seu, molt abans que ell morís, la basarda que sentia de veure-li fer les estacions matinals a les tavernes, i no pas a les intel·lectuals, com la d'En Peius Gener. Un altre cas (i permeteu que em reservi noms) força sabut: Un rei d'un dels països més puixants d'Europa, *bon vivant* ben conegut, home de gran món, gran *gourmet* i, en els seus bons temps de príncep hereu, gran freqüentador dels Music-Halls aristocràtics del seu país (en una paraula, un convençut *juerguista*), va fer la fi de l'altre. I tans i tants!...

Segueix després l'aparell circulatori en orde a alteracions: l'arteriesclerosi (consistent en la pèrdua de la capacitat contràctil de les artèries per alteracions de les túniques arterials) afavoreix la formació d'hemorràgies cerebrals (feridures) i aneurismes, i la degeneració greixosa del cor.

El qui es satura d'alcohol perd totes les defenses. La lluita contra la tuberculosi té un enemic formidable en l'alcohol. Dels alcohòlics surten en gran nombre els tuberculosos. Vegi's l'esquema de Minjard (fig. 1), que per ell sol ja és prou significatiu.

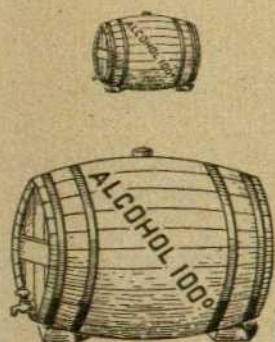
No he parlat, expressament, de les reaccions manifestades en el sistema nerviós en general, i en el psiquisme en

(1) Recomanem als amants de la cultura pàtria que fullegin el llibre d'En R. Turró *Els orígens del coneixement*; La Fam, 2 volums (Soc. Cat. d'Edic.), traduït a diverses llengües estrangeres, i l'obra de l'A. Pi Suñer *L'unitat funcional* (Edit. Minier.)

particular, perquè penso fer-ho un altre dia, ja que l'assumpte té tanta extensió i es relaciona tan íntimament amb la follia i la criminalitat, que per ell sol demana un ample espai i és ple de dades interessantíssimes que no hi ha, absolu-

neixia. L'epilèpsia (mal de sant Pau) és també una de les manifestacions de l'alcoholisme, encara que generalment és hereditària.

Les relacions entre les malalties i l'alcohol queden demostrades després d'exa-

Toulouse: 2 litres per habitant

29‰ de tuberculosos

Rouen: 14 litres per habitant

5‰ de tuberculosos

Fig. 1

tament, possibilitat d'encabir en aquest lloc. Sols, de passada, vull fer remarcar que fins els animals senten les molèsties de l'alcohol. Lombroso ha fet unes experiències molt curioses. Sotmetent aviram a l'alimentació de grans fermentats convenientment, que portaven bastant d'alcohol, i acostumant gossos i altres animals domèstics a beure aquesta substància, aconseguí formar una col·lecció de bèsties completament atrabiliàries, plenes de malhumor, indòcils, gandules i disposades a les baralles en qualsevol moment.

Certs deliris al·lucinatoris que esclaten en el curs d'algunes malalties infeccives, que donen l'impressió d'una follia i es mantenen, a pesar de baixar la fe-

minar el gràfic de la fig. 2. És l'estadística, en un terme mitjà de cinc anys, del pagament de subsidis de les societats de assurances sobre malalties de les que obliguen a l'abstenció de begudes espi rituoses, i de les que no fixen condicions.

L'alcoholisme és una de les causes més importants de despoblació. El mecanisme és variat. Quan s'administra vi o aiguardent als infants, especialment de menys d'un any, perquè s'acostumin a tot o es crïen forts, segons la gent (i no he vist que fallés mai), acaben tots amb raquitisme. És la força al revés, ço que se'ls dona. Causa primera, doncs, de mortalitat i degeneració. Si jo us donés les estadístiques de Leunet i de Legrain

Socis ordinaris

26 setmanes malaltia per soci

Socis abstinentes

7 1/2

(Jacquet)

Fig. 2

bre, durant alguns dies; l'anomenat *delirium tremens*, d'una intensitat dramàtica extraordinària i que es presenta en les mateixes circumstàncies dels anteriors; no són res més que l'esclat d'un estat alcohòlic latent, és a dir, que ningú co-

ho veurieu plenament confirmat. Minjard diu: «Allà on creix el nombre de tavernes disminueix el d'habitants.» Vegeu el moviment de tavernes i de població en un districte de Normandia (fig. 3).

El suïcidi té una relació molt estreta

amb l'alcoholisme. L'augment del consum d'alcohol fa créixer la xifra dels suïcides. El mecanisme és variat. Per ço que es refereix a l'individu en sí, dos estats especials el predisposen al suïcidi: la forma de depressió malenconiosa i

pot deturar-los i fer-los recobrar l'imperi del seny. Davant d'ells, la reflexió perd la seva força suggestiva. Es tractava, segons l'al·ludit autor, de l'esposa d'un magistrat. Dama de gran respectabilitat, s'anà aficionant desmesuradament a la

En 1800: 22 tendes de begudes alcohòliques

14,897 habitants

En 1895: 1,103 tendes de begudes alcohòliques

8,857 habitants

Fig. 3

l'horror de suprimir l'ús de l'alcohol quan l'hàbit està arrelat i una malaltia priva de pendre'n. — Segons Denis, a França hi hagué:

En 1830, amb 2 litres d'alcohol per habitant, 5 per 100 de suïcidis deguts a l'alcohol; i en 1893, amb 8 litres d'alcohol per habitant, 11 1/2 per 100.

Segons Sullivan, a Anglaterra els suïcidis són deguts a la mateixa causa en el 12 per 100 dels casos.

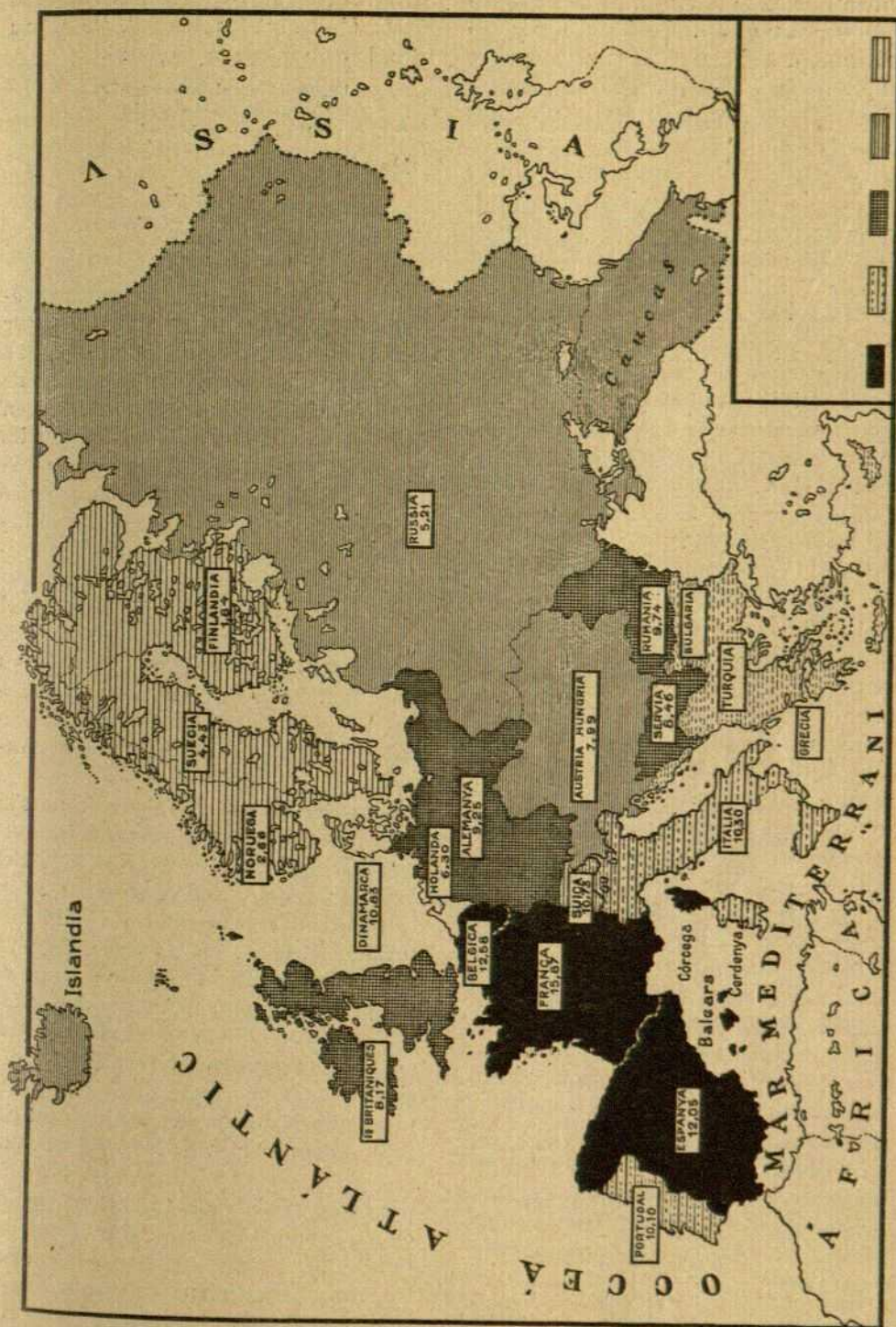
El joc és el company ordinari de l'alcoholisme. Ambdós ho són de la peresa. No té res d'estrany que entre els captaïres, i en els asils on es recullen, n'hi hagi un tant per cent crescutíssim. Els descendents de l'alcohòlic, segons Legrain, senten una forta predisposició per la vagància. La taverna empobreix per tots conceptes.

Altre tant podríem dir de la mala vida a què es llancen certes dones per l'afició incoercible a la beguda. Si seguïssim un criteri anecdòtic, jo us podria contar un bon nombre de casos ben llastimosos, que provarien el nombre immens de víctimes que fa aquest vici funest. És clar que en certa manera ja vénen al món poc protegits per la defensa, car són dèbils morals i, si cauen en el fang, no en saben sortir mai més.

En *La Medicina de les passions*, Descuret conta un cas, que per la seva estranyesa transcriu aquí, ja que, als embriacs, solament una sotragada moral violenta,

beguda. Portada per aquesta fal·lera, féu, com és consuetud en tal afició, tota llei de coses poc sensates. El seu marit, fortament consternat per la seva dissort, li privà el vi. Amb aquesta prohibició va créixer el seu estímul, i es valia de tota llei d'astúcies per aconseguir-ne. Un jorn, veient ell que tot era inútil, després de fer-li avinent la seva dolor i pintar-li la vergonya de la seva vida, li entregà les claus del celler, per tal que el servei no s'adonés d'aquell defecte. Restà tan sorpresa del fet, que no hi tornà mai més. Cal remarcar, com he deixat entendre abans, que aquestes curacions espontànies no són gaire freqüents.

La difusió de l'alcoholisme arriba arreu del món. Els gràfics adjunts donen idea del consum aproximat d'alcohol en qualques nacions. Els països del Sud de Europa semblen ésser els que més en consumeixen. Espanya ocupa el tercer lloc entre les nacions consumidores de aquesta beguda. Segons aquestes dades, el seu consum mitjà per any i habitant és de 12 litres. Cal fer alguna observació. En primer lloc aquí es consumeix vi de molt varia producció alcohòlica. Demés, quan el vi va escàs o no se'n cull, els pagesos es fan la il·lusió que en beuen, empassant-se l'estranya combinació que resulta de tirar aigua als residus de la verema (vi de resaigües), en la qual hi deu haver, a tot tirar, indicis d'alcohol. Això ho he vist jo en terres de Catalunya que

Quadro del consum d'alcohol a Europa, segons Bertillon

viuen només de la vinya. Si en l'estadística suposeu una despesa de vi, per cap d'habitant, del vi que es reserva sempre el productor per al seu consum, podem quedar-nos tranquils. Demés, aquí tots sabem que una estadística és una cosa força elàstica. I a l'estranger, si fa o no fa, passa el mateix. En els Estats Units es va decretar una llei gravant els alcohols amb la fi de limitar la venda. I al cap de l'any la despesa havia descendit de 1.800.000 hectolitres a 500.000. Ço que en realitat va passar és que se'n van gastar exactament igual nombre d'hectolitres amb la llei que abans de la llei. La petita diferència de 1.300.000 hectolitres havia passat tranquilament de contrabanda. Una investigació va comprovar-ho. Hom té dret a escamar-se una mica de les estadístiques.

Catalunya té fama, arreu del món, per la seva continència en la beguda. Ho demostra la raresa de trobar un embriac pels nostres carrers, fins en les diades assenyalades, tenint en compte la freqüència que fins en altres capitals d'Espanya un en troba. Aquest vici és dels que surten més cars, tant als individus com a les nacions. Una sola família, la d'Ada Lucke, que en morir aquest, constava de 874 persones i que és notable per la seva extraordinària descendència (de la qual parlarem detalladament un altre dia), segons Poelmann de Born, va costar a l'Estat, durant un període de setanta cinc anys, entre socors als seus indigents, pensions en els asils i presons, i perjudicis causats, l'enorme quantitat de 5.000.000 de marcs. Rochard ha calculat que a França els alcohòlics, costen anualment per tots conceptes, 1.500 milions de francs. Una dada curiosa és la exposició comparativa entre la despesa de l'alcohol i la del pa en diferents països:

	Begudes espirituoses	Pa
França gasta	3.571.000.000	2.507.000.000
Anglaterra	3.400.000.000	1.750.000.000
Estats Units	4.975.000.000	3.000.000.000

Serieux i Mathieu refereixen una dada

del Ministeri de Negocis Exteriors dels Estats Units, segons la qual, de 1830 a 1870, l'alcoholisme ha enviat:

100.000 infants als asils benèfics
150.000 delinqüents a preseri
10.000 folis als manicomis

Ha causat demés:

2.000 suïcidis
1.000 assassinats
200.000 vídues
1.000.000 d'orfes

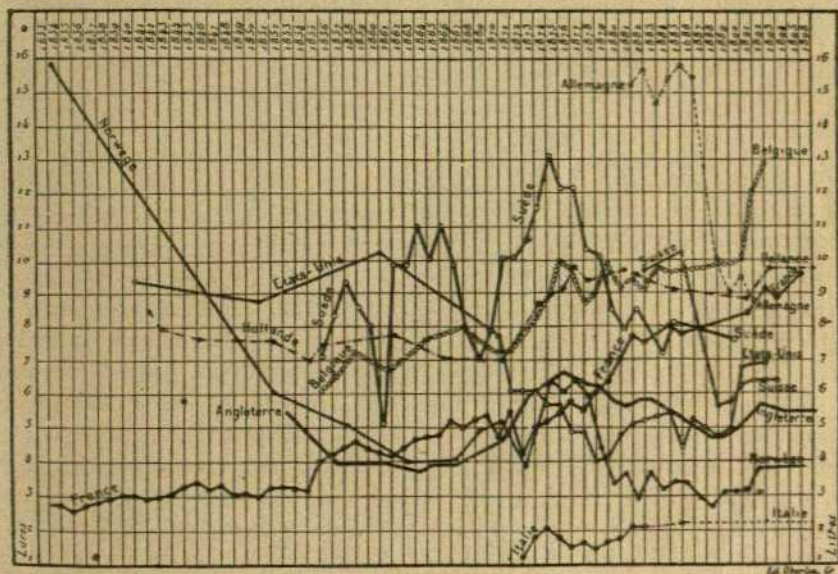
Victor Defino diu que, de les catàstrofes ferroviàries en tot el món, un 43 per cent és degut a excessos alcohòlics, i ha notat que s'observa el major nombre de accidents en diumenge i dilluns, dies en què s'acostuma, entre els empleats de les vies fèrries a fer més abusos en la beguda. El fet s'explica fàcilment tenint en compte que l'alcohol produeix al·lucinacions (imatges i visions falses) i trastorns visuals (il·lusions òptiques: deformació dels objectes), que, en sobtar el conductor del tren o els encarregats de les maniobres, poden causar espantoses tragèdies. Per això a Anglaterra i als Estats Units les principals companyies expulsen els maquinistes que no són abstemis.

Entre les causes de l'alcoholisme s'hi ha inclòs el clima, legitimant la hipòtesi que l'alcohol eleva la temperatura. Les experiències de Todol, Riegel i altres han palesat l'acció antitèrmica d'aquella substància. Una sèrie de fets els donen la raó. Demés, altres fets proven que es pot prescindir perfectament del seu ús. Els esquimals, que, com és sabut, viuen en latituds elevades, deixen les begudes alcohòliques per les greixoses i l'oli de foca, que els donen més vigor física. Els exploradors del Pol, Nordens Kjol i Nansen prohibiren l'ús d'aquelles begudes per conservar la moral en llurs tripulacions, i suportaren sense llur ús temperatures ben crues. Ço que succeí a les tropes franceses en la campanya napoleònica a Rússia és ben significatiu. Ho conta Larrey, metge en cap dels exèrcits

imperials d'invasió. Els soldats trobaren, a la presa de Moscou, quantitats enormes d'aiguardent, del qual es sadollaren. Ara bé: mai se n'havien glaçat tants, ni es gangrenaven tant les ferides, com després de comesos aquells excessos. Allò costà la vida a molts homes. Com en totes o la major part de les passions, en la beguda existeix també el contagi psíquic. Quantes vegades, per mantenir el punt, per fer l'home, només per imitació, molts s'han embriagat! I, rompuda la barrera moral, la repetició és qüestió

de l'alcohol, per més que el despertar aguditzi encara les negrors del quadre que s'ha provat de defugir.

Els qui fan treballs corporals de gran esforç addueixen, com raó per a beure grans quantitats d'alcohol, que augmenta l'ardiment i el braó. Coneixent l'acció fisiològica d'aquella substància, l'excusa cau per la seva base. Efectivament, poc després de la seva ingestió, l'individu sent tot ell una vigor desacostumada. Aquesta fortitud més cerebral que muscular, passa aviat, per a donar lloc

Gràfic que demostra el consum d'alcohol de 50° per habitant en els diversos països que s'indiquen. (Composició de M. Jules Denis, de Ginebra)

purament circumstancial. S'ha dit que la misèria engruixia l'exercit dels alcohòlics. No es pot negar que almenys és un fet de predisposició: la vida, avui tan complexa i difícil, tan plena de dolor tota ella, és un estímul constant cap a la beguda. La feblesa moral produïda potser pel cansament de la lluita, impel·leix instintivament l'home a cercar, sinó un remei, un anestèsic, bàlsam de l'oblid, que resti de la nostra consciència unes hores de realitat, a fi d'aconseguir l'eufòria produïda mantes vegades pels vapors

a una depressió física i mental que augmenta segons la quantitat de beguda espirituosa que s'ha ingerit. És una abúlia molt accentuada, que es tradueix en lentitud en el treball i incoordinació en els moviments. Precisament les races més sòbries són les més fortes i més treballadores.

Hem parlat una mica de la difusió mundial de l'alcoholisme. Cal afegir que, en termes molt generals, senten més la inclinació de la beguda les races inferiors i els inferiors de les races civi-

litzades. Aquest fet, en mans de certes nacions colonitzadores, ha estat una arma formidable contra els indígenes irreductibles i refractaris a la servitud. El Nord-Amèrica ha vist desaparèixer ràpidament per aquest motiu la innombrable població indígena de color. Avui escassament arriben a mig milió els habitants d'aquesta mena que es compten en l'extens territori de la Unió.

Direm alguns mots sobre la dipsomania. És l'obsessió de la beguda. Obra impulsivament: el qui en pateix es veu llançat a beure sens treva ni consol. Diverses vegades és un fet d'heredo-alcoholisme. No actua sempre d'una manera contínua, sinó amb intermitències. Fins, en algun cas, hi ha hagut qui, sentint-se venir la crisi, s'ha fet recloure fins a tenir-la passada. Això revela una voluntat de primer orde, de la qual la immensa majoria d'afectats no són capaços. Aquests són els que tenen tan aguditzat llur desig, que, quan no els és possible proporcionar-se alcohol, s'empassen tot ço que pugui donar-los-en la sensació. Així, tant els fa beure esperit de vi camforat o aigua de Colònia com pendre's el rom de quina o el desagradable esperit de vi industrial; tant els fa que aquest sigui net com brut, que s'hi hagin conservat peces anatòmiques (històric) com que tingui residus procedents de qui sap quines manipulacions.

A tant arriba la necessitat que senten certs subjectes dels excitants cerebrals, que fan coses estupendes. L'any 1890 es descobrí a Boston (Estats Units) una nova font d'embriagueses. Era aquesta la nafta que utilitzaven les manufactures de cautxú: els nombrosos obrers d'ambdós sexes en bevien, i en respiraven expressament els vapors; i això amb tal fruïció, que confessaren que n'arribaren ja a sentir una absoluta necessitat. L'efecte era molt semblant al de l'alcohol. La mateixa cosa succeí a Anglaterra, en 1915, en una fàbrica de municions. Un dels explosius que manipulaven les obre-

res era mastegat, produint-los una eufòria que degenerava en franca embriaguesa. Fou descobert l'origen perquè a l'esmentada fàbrica no es permetia l'entrada de l'alcohol en cap forma, i es donava el cas miraculós que, coneixent l'efecte, les autoritats ignoraven absolutament la causa, que no fou coneguda fins que s'obtingué la confessió de les culpables.

Les dones no són pas refractàries a les begudes espirituoses, al contrari: isoladament i col·lectivament, fan de vegades la competència als homes. Això passà al començ de la guerra actual, en l'esmentada nació, el Govern de la qual hagué de dictar disposicions severes. Succeïa que la pensió que aquest donava a les famílies dels mobilitzats era, en sa major part, invertida per les dones a embriagar-se d'aquelles begudes, deixant llurs fills en complet abandó i sense socors. No s'ha de fer més que passar revista als planys de la premsa i a les mesures preses pels Governos de les nacions, en començar la guerra europea, per capacitar-se de quant arrelada està aquesta malura en tots els pobles. Una de les primeres disposicions que cada bel·ligerant ha pres (als Estats Units i tot) ha estat impedir la venda, sota amenaça de càstig, de begudes alcohòliques als soldats. A pesar d'això, una de les nacions en guerra acusava els contraris d'embriagar els soldats per llançar-los a l'assalt, ço que desvetllava en aquests, l'ancestral ferocitat que serva l'home en el fons de la seva subconsciència. No em sé estar de reproduir un tros de *Le Figaro* del febrer de l'any passat. És degut a un conegut home de lletres de França. Ens estalvia tota ponderació final sobre la gravetat de l'alcoholisme. És un plany tan anguniós, és una pinzellada tan encertada, que cal donar-lo a conèixer.

«El consum de l'alcohol augmenta constantment. I el més repugnant, el més funest dels alcoholismes, ha nascut durant la guerra. Oh, dolor! Ha nascut de la mateixa guerra l'alcoholisme de les

dones! En la regió normanda, les dones de menys de quaranta anys consumeixen, cada dia i cada una, mig litre d'alcohol. Quins fills sortiran de llur sí! Fóra millor que fossin estèrils. Els infants de deu a catorze anys beuen diàriament d'un quart de litre a mig litre de vi. L'obrer agrícola beu alcohol en gran quantitat o no treballa. I, quan ha begut, treballa poc i malament.

»El mateix succeeix a les fàbriques de guerra. La censura no s'ha atrevit a suprimir la carta amb què els directores de grans fàbriques de guerra acusen a l'alcohol de la disminució del rendiment en la producció de canons i projectils. Crim directe, públic, de l'alcohol contra la defensa nacional. Comprovació feta per tots els cirurgians: un alcoholíic ferit ha estat ferit dues vegades. És extremadament difícil cloroformitzar els ferits alcoholíics. Davant aquesta declaració de una de les nostres més importants societats mèdico-militars, es suprimen els hospitals, però els prefectes deixen les tavernes obertes dia i nit.

»A llur tornada d'Alemanya, de Suïssa, dels nostres territoris ocupats, l'alcohol està a l'aguait dels repatriats (homes, dones i infants). Els socorsos que reben en metàl·lic són invertits per ells en alcohol. Els socorsos en espècies, aliments, vestits, mobles, els venen o baraten per alcohol.

»Els consells de guerra no paren d'imposar penes d'anys de presó a soldats permissionaris, heroics en el front, però dominats per l'alcohol i autors inconscients de crims alcoholíics».

Per la inusitada extensió que ha anat prenent el present treball, em veig impossibilitat de parlar de l'interès que ha desvetllat aquest problema en les diferents literatures modernes, especialment en les de tendències psicològiques i naturalistes. Alguns autors han sabut cop-

sar en llurs obres aspectes força interessants arrencats de la vida peculiar de llur poble respectiu. Altrament, ens cal també deixar de banda l'anàlisi dels mitjans utilitzats per combatre aquesta malura i és llàstima car ens donen una munió de dades tan sorprenents, ens mostren una idiosincràsia tan diversa dintre de l'homogeneïtat de les humanes refaccions passionals, que llur estudi fóra d'una gran amenitat.

Diem, finalment:

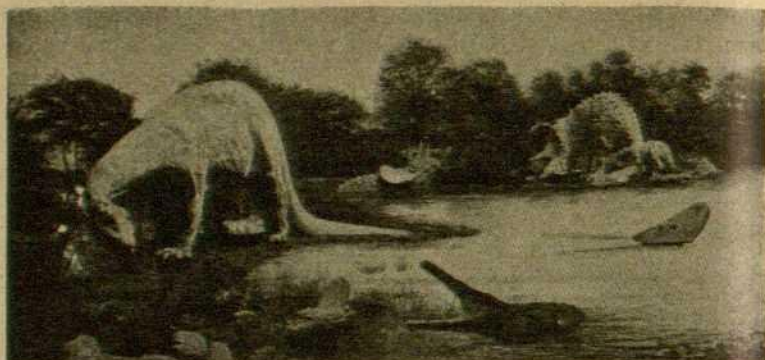
Usar de les begudes

espirituoses, sempre i quan no siguin pertorbadores de la marxa fisiològica del nostre organisme, no ofereix cap perill. L'alcohol no és útil ni necessari: és senzillament agradable, especialment quan s'usa després dels menjars. Tard o d'hora, el qui n'abusa va (orgànicament parlant) a la fallida.

DR. RAMON TRINCHET

La degeneració de molts individus, més que a la misèria, és deguda a l'alcohol

Reproducció dels grans animals antediluvians.

DE ZOO

D'UN TEMPS, UN

El món dona voltes, i aquesta llei fatal s'acompleix en tot ço que en el món té cabuda. Els que avui gaudim d'un cert benestar al planeta, cerquem, per a satisfacció de l'esperit, la solució d'aquells problemes que es relacionen amb l'aparició dels no tres avantpassats, llur antiguitat i els mitjans que utilitzaren per poder conviure amb tot un món de monstres que tenien per veïns. És també qüestió palpitant l'estudi d'aquelles formes animals que resten en alguns recons de la terra i són record de llunyanes èpoques, molt anteriors al fet de la creació de l'home.

Deixant de banda els temps que les bèsties parlaven, i seguint les concepcions dels geòlegs, revé a la nostra pensa la visió d'un món d'una simplicitat gran, que es desvetllava tranquil després de les pertorbacions de l'infantament de la terra.

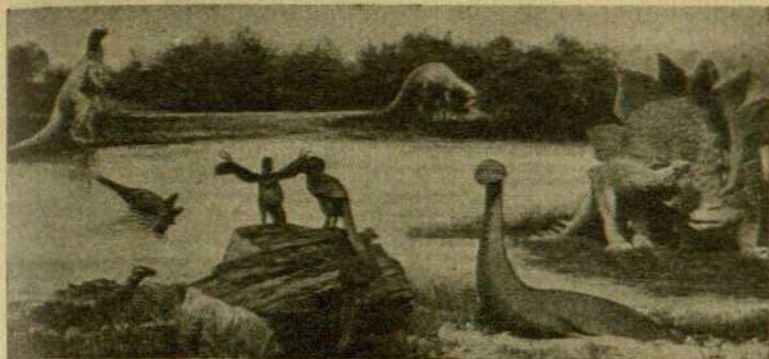
La forma rosegada que avui ens mostra el planisferi, era aleshores, de contorns suaus, i la crosta ferma formava tres grans continents: l'un l'hauríem de cercar al fons de l'actual Pacífic; i els altres dos, separats per una mar equatorial anomenada *Thetis*, ocu-

paven tota l'extensió dels actuals continents reunits.

Aviat l'element líquid començà a preludiar els oceans, i els continents s'esquarteraven, esdevenint el repartiment dels grans blocs continentals.

A la tònica de tranquil·litat cal afegir-hi la dolcesa del clima per a comprendre com en aquella època la potència creadora es mostrà amb el major esclat. Les riberes del *Thetis* eren constantment caldejades pels corrents que venien de la zona tòrrida: dins ses aigües, d'oneig suau, florien, en ramells fantàstics, una gran diversitat de animals marins.

Sobre la terra ferma els rèptils s'esplaïaven amb una prodigiositat de formes que res tindrien de comparança amb les de les bèsties més extraordinàries d'avui. Les desferres que ens ha transmès la terra han permès reconstruir alguns d'aquests animals fantàstics, mostrant a'hora l'aspecte de llops i de llangardaixos, de dragons i de gossos, i moltes d'altres combinacions ben lluny de la nostra pensa. Demés, les mides que assoliren en aquells temps les bèsties no s'han vist més a la terra. Els llangardaixos de quaranta

al Parc Hagenbeck d'Hamburg

LOGIA

ALTRE EN VE

metres eren de mida corrent, quedant el famós drac de sant Jordi raquític a llur costat.

Amb tot això el món dava voltes, i fatalment aquelles bèsties paoroses havien de desaparèixer sense trigar gaire, vençudes per un enemic molt més terrible que elles. La llur agilitat minvava, i el fred, que aleshores començava son imperi, aviat les tingué arraulides. Es veieren formidables i del tot desprevingudes per a la nova lluita, fins que llurs pulmons de monstre no pogueren bategar amb la perfecció deguda i desaparegueren després d'arrossegar-se milers d'anys sobre la terra.

Aquesta no parava de voltar, i al desprestigi dels grans rèptils la vida devia reprendre nou esclat. Ara tocava el torn als grans mamífers amb tota una diversitat de formes.

En aquest fet biològic es transllueixen els canvis fonamentals que esdevingueren per tota la terra. Fins aleshores l'ensopiment regnava arreu; els anys passaven, i les coses seguien en son lloc; els grans animals creixien sense fita, deixant enrera llur perfeccionament orgànic, quan arribà l'hora de renovació; i, així com les grans

commocions fineixen posant les coses en son lloc, talment succeïa en aquells temps de la terra. Li calia pendre femsomia pròpia, i, arreplegant-se gegantinament, infantà les serps, ades de major importància. El Pireneu i el Caucas són germans amb l'Himalaia i l'Atlas.

El fred que baixava de's pols menava sempre més la calor vers els tròpics. Per tals esdeveniments sorgia una diversitat de cïmes, i, degut al millor repartiment de la llum, la vegetació s'enriquia amb les colors més diverses, fins que darrerament els arbres de fulla anyal cobriren la terra, indicant ja la successió regular de les estacions.

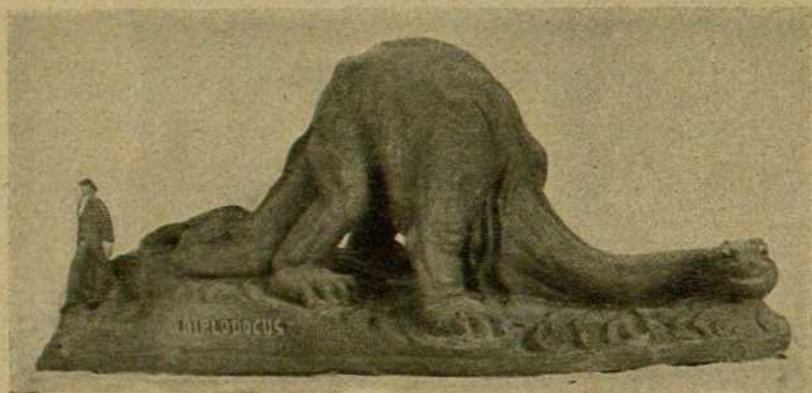
* * *

A la fi vingué l'home a pendre possessió del planeta; i és precisament a l'entorn d'aquest fet, que l'esperit modern es desvetlla amb neguit de saber i d'inquirir. Des de l'any 1700, que es descobriren els primers ossos humans fossilitzats, en la petita ciutat de Cennsttat, començaren les interpretacions sobre ço que aquells podien revelar-nos. La troballa era prou suggestiva, i aviat fou augmentada amb altres, mul-

tiplicant-se les localitats on és pa'esa la presència de l'home al temps primitiu. Cada un d'aquests documents

tres sotmesos al jou dels nostres avantpassats.

L'Europa era aleshores plena de bès-

Diplodocus, llargardaix de 25 metres de llargària, que vivia en els aiguamolls de l'Amèrica del nord. (Reconstruït al Museu de Catalunya).

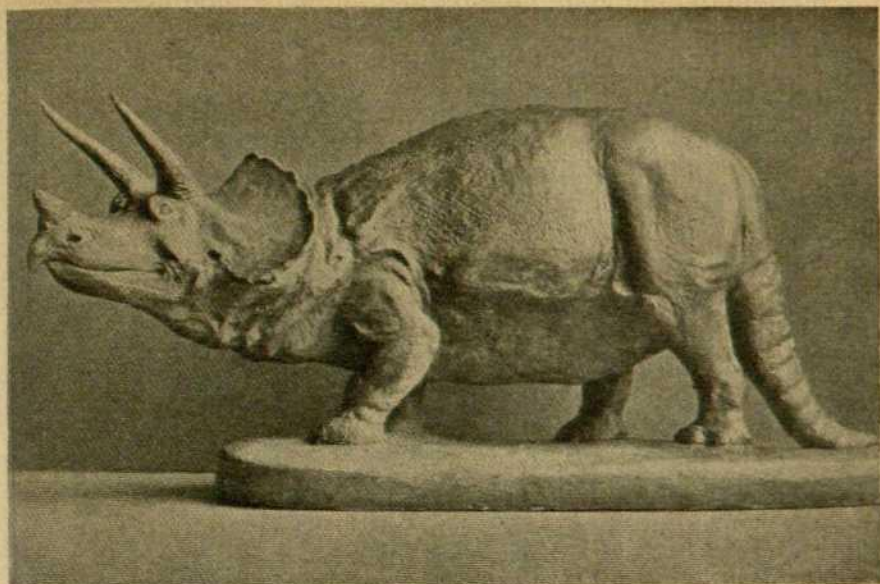
originava nova controvèrsia en el món científic, i així succeïa des de l'Home fòssil de la Chapelle-aux-Saints fins a la barra humana trobada a Banyoles.

Aquestes restes venerables esb'aqueïdes pel temps i conservades al redós de les coves i abrics naturals, van algunes vegades plegats amb altres ossos que són testimoni d'aquells mon-

ties, mostrant arreu llur nou esplet de vida. En la part obaga de's grans boscos de bedolls hi havia el cavall salvatge amb son ramat, tot pasturant i ventant-se amb la cua una munió d'insectes vironers. L'herba devia ésser coberta de petites cigales d'ales lluents, i al lluny devia venir la visió de les llargues ramades del cérvol gegantí, dibuixant-

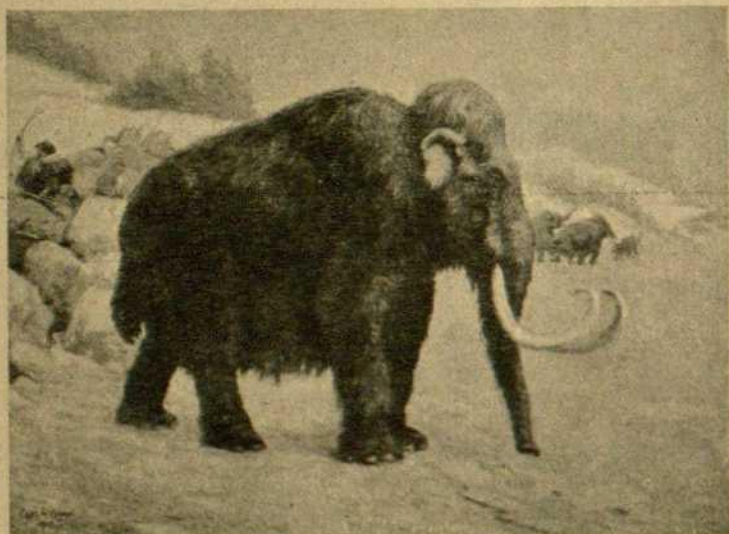
Gran rèptil saltador que visqué a les planes americanes. (Reconstrucció de Ch. R. Knight)

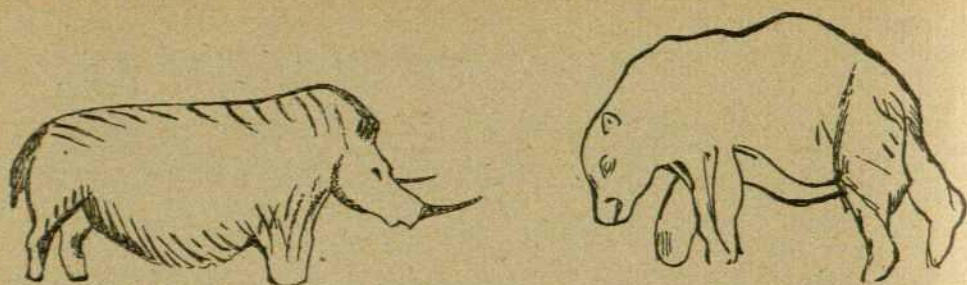
Triceratops, rèptil banyut, un dels més fantàstics que hi han hagut. (Reconstrucció de Ch. R. Knigh)

se en la verdor de l'estepa. El formidable bisont travessava les boscúries seguint el camí frescat pels ullals d'aquell elefantàs tot cobert de pèls que anomenem *mamut*. També un altre gegantí pelut, el rinoceront, feia estada

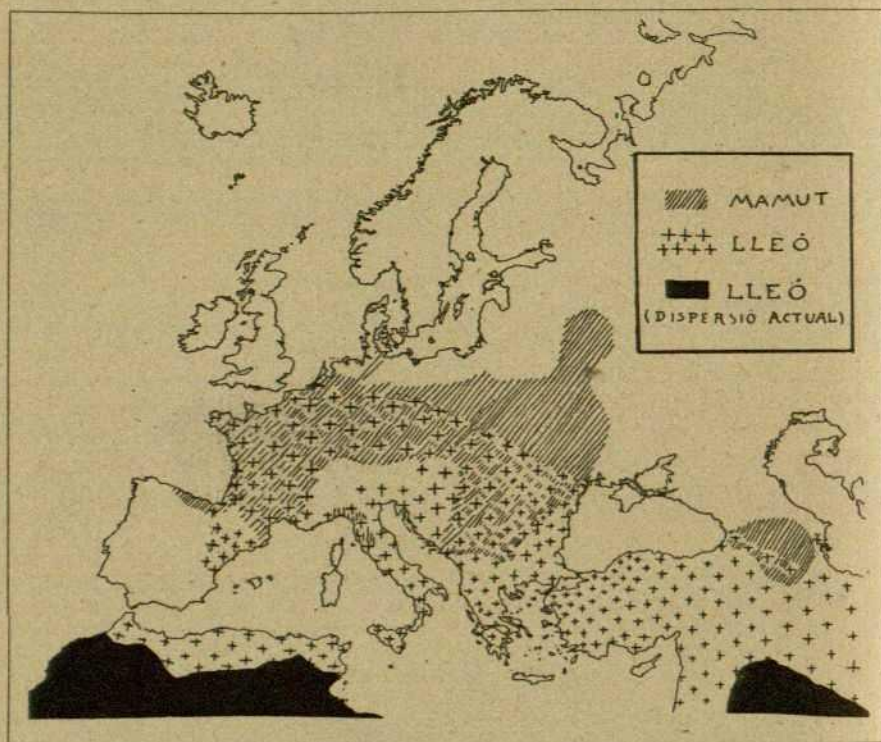
en les basses d'aigües fosques, i després anava al jaç prop de la llinda del bosc. Al patamoll i a l'estepa hi vivia l'alce; l'animal solitari i el més esquerp d'aquell món primitiu, que per res havia de témer l'ós ni la hiena de les

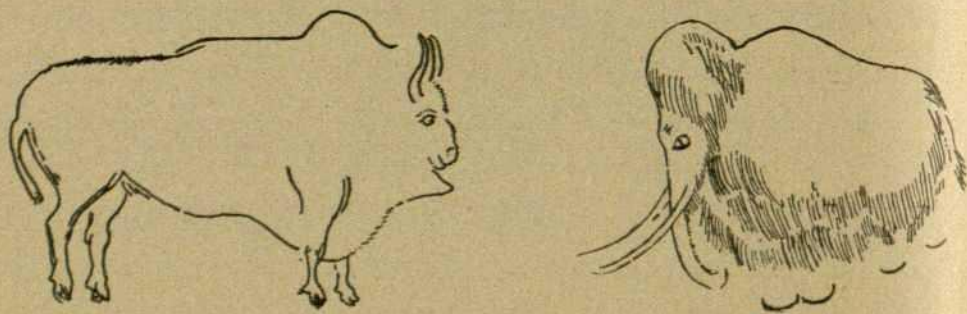
Mamut, l'elefant típic del nord, tot cobert de pèls. (Reconstrucció de Ch. R. Knigh)

*Representació d'animals primitius pintats o gravats per l'home, en les coves on habitava
(Segons H. Breuil)*

L'Europa que fou habitada pel Mamut i pel Lleó.

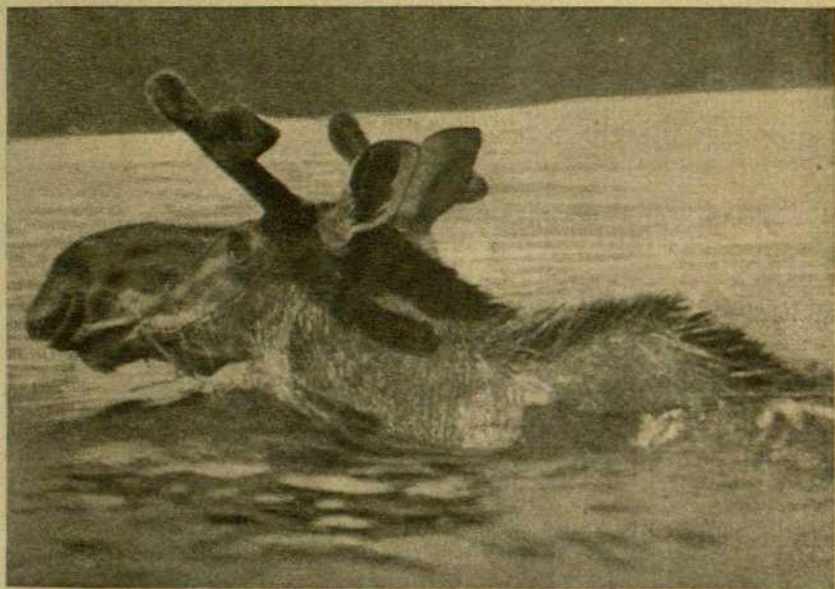
*Representació d'animals primitius pintats o gravats per l'home, en les coves on habitava
(Segons H. Breuil)*

cavernes, i que sols, alguna vegada, era aconseguit pel lleó.

L'home d'aquells temps era el més temible de tots. Mancat de defenses naturals, s'abraonava amb les feres; les caçava amb trampes i, obrint-los el crani amb ascles de pedra foguera, en bevia la sang calenta. Anava a les cavernez de l'ós, i, buidant la terra, feia sots, on l'ós finia per morir cremat.

mena. Han cercat refugi en reduïts llocs on la terra els ha estat lleu, però viuen encara.

Hi ha una regió d'Europa que s'ha fet famosa en l'actual guerra, per re-viscolar-hi l'esperit de nacionalitat en els diversos pobles que comprèn. Comença en la Lituània i segueix l'Estònia i la Finlàndia. En aquests països, els patamolls i els boscos fangosos co-

L'alce travessant un riu de molta corrent

Aleshores prenia possessió d'aquells abrics, fent foc a l'entrada per esporuguir les feres.

I això era l'Europa.

* * *

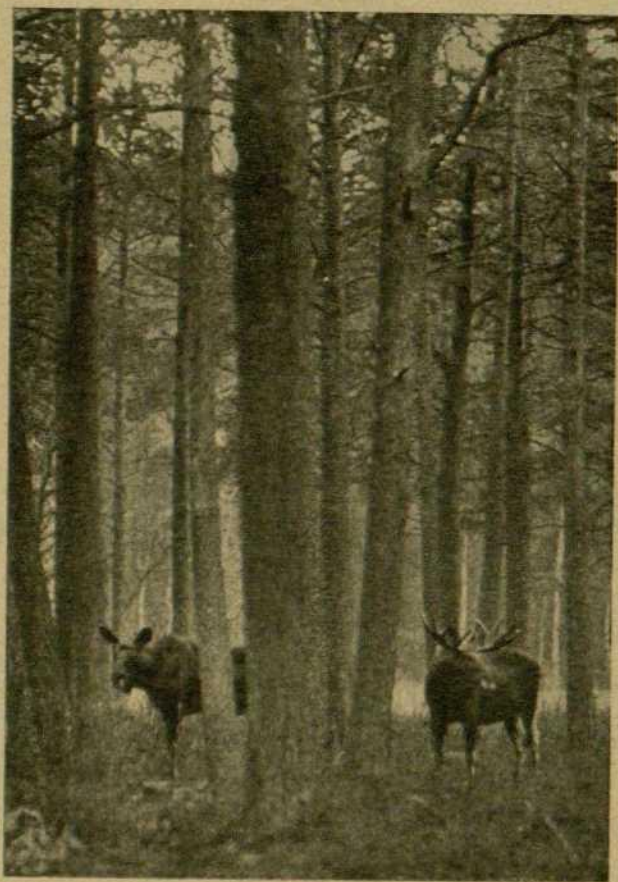
Si ens ve a les mans una carta de la densitat de l'Europa actual, o bé fem record del repartiment de dominis establert no fa gaire, la realitat d'avui esborrarà tota visió d'aquella vida primitiva. Contemplant la xarxa de comunicacions que s'estén arreu d'Europa, poc podem sospitar l'existència de aquells grans animals salvatges; i, amb tot (i és el més interessant per al cas), d'aquells animals no se n'és acabada la

breixen extensions immenses que segueixen també per bona part d'Escandinàvia i Nord de la Rússia. La vegetació, atapeïda i de poca alçada, omple aquelles planes xopes, o bé són els canyars altíssims que rodegen els boscos de fullatge espès. I en tals condicions habita el més gros dels cérvols vivents, l'alce, que sembla pertànyer a una altra època de la terra, i, per tant, és una de les espècies més interessants que es conserven a Europa. La grandària de son cos, el cap coronat de banyes enormes, i son morro penjant llargament, li donen un aspecte apocalíptic. Degut a aquella impressió desacostumada, i mancant dades precises dels

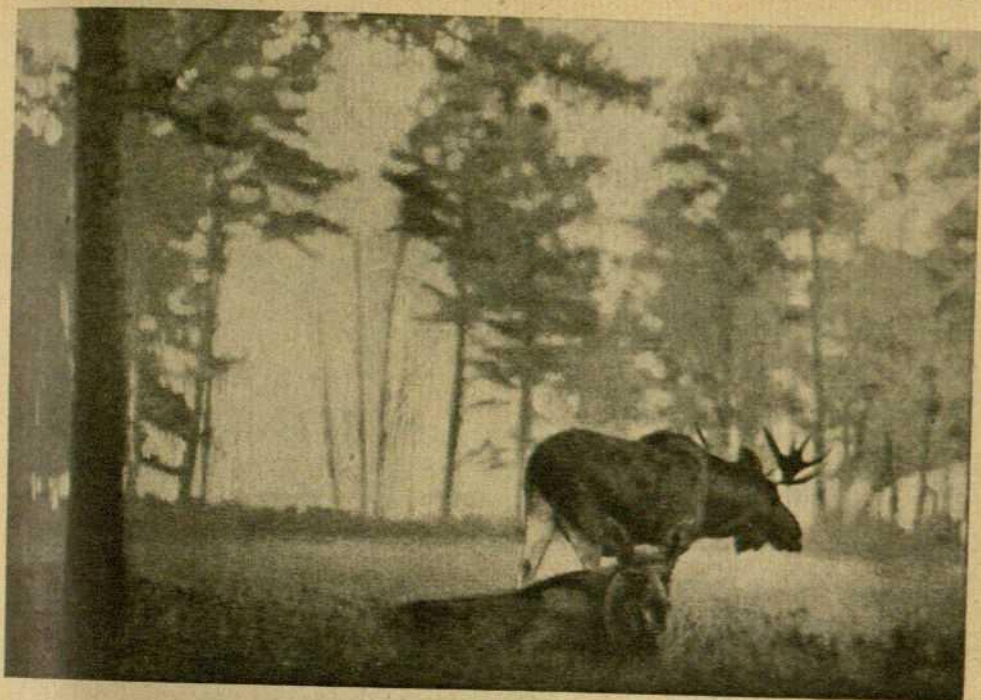
L'alce creuant l'estepa

seus costums, l'alce era considerat un animal feixuc i de poca intel·ligència, quan en realitat és tot altrament; i, si ha deixat enrera el mamut, el rinoceront i el cérvol gegant, d'altres èpoques de la terra, i ha perdurat fins avui, és precisament per son grau òptim de condicions vitals. Cal pensar en l'aparició sobtada de una bèstia tan formidable per sobre els alts canyars sense fer gens de

L'alce dins els boscos milenaris de la Rússia

fressa, semblant son pas el lleuger de la guineu: com camina per la terra més amurada d'aigua sense quedar-hi clavats, i com fuig del perill nedant amb tanta agilitat, per comprendre sa organització meravellosa. Demés, és poc exigent amb el menjar: se atipa de fulles i branques, pela l'escorça dels arbres, i amb son morro fet a propòsit, arrenca arrels i rebrols. Quan arriba a la vora del

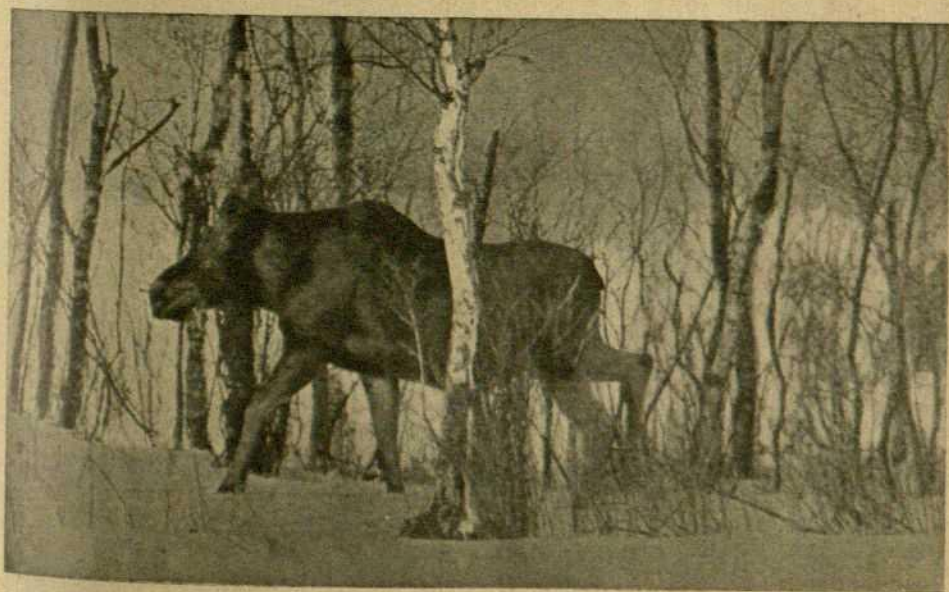

L'alce en un clar de bosc

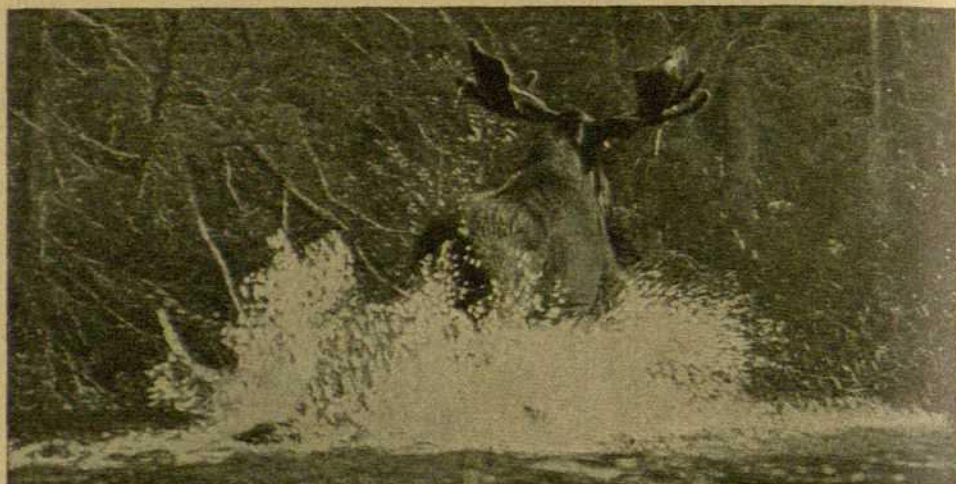
mar, es queda satisfet amb les algues marines que troba a la platja.

Per conservar sa existència ha t'an-

sigit igualment en ço que a l'ambient es refereix. No ha estat sols un habitant dels patamolls; puja també a les

L'alce, a l'hivern, fuig de les grans boscuries

L'alce sortint del riu per internar-se en la selva, aon viu durant la major part de l'any

altes planes; aguanta el sol ple de l'estepa siberiana i el fred glacial de les terres polars.

I, per damunt de tot perill, li calia lliurar-se de l'home, i l'alce fou meravellosament dotat, com en els contes de fades, del poder de sentir l'home de

ben lluny. Així, i seguint la sort dels grans boscos de la Rússia, l'alce ha anat acantonant-se en aquelles regions, on regna encara la vida primitiva per damunt de la nostra pretesa civilització.

IGNASI DE SAGARRA

L'alce a les planes altes quan ve l'hivern

El caràcter dels grans músics se- gons la grafologia

per Joan Salvat

(Acabament)

Hèctor Berlioz (1803-1869), presenta, també, en la seva escriptura, com hem observat abans en la de Beethoven, seguits canvis que varien com els matisos del mar, com els aspectes del cel; influint en aquestes variacions, com ja es suposa, l'estat d'ànim del moment.

L'autògraf que reproduïm (es tracta d'una carta felicitant a un amic que

sembla cercar el pit d'algun enemic invisible).

El caràcter general de l'escriptura de Berlioz, no obstant, ens reve'a la franquesa, la rectitud, el sentiment del deure, la generositat i l'altruisme (absència de mots enrevessats, finals horitzontals, grans espais entre les paraules). També hi trobem barres de t llargues i fortes.

*c'est le public musical de l'Allemagne
de l'Angleterre et même de la Russie;
c'est le recul des canons tirés à l'étranger
qui a enfoncé la porte; et puis aussi,
l'opinion de quelques Français aux
sympathies généreuses y a-t-elle frappé
de bons coups.*

Hector Berlioz

11 Juillet 1856.

acaba d'ésser elegit membre de l'Institut i porta la data de 1856), guarda bastant l'equilibri, si bé al final s'accentua el geni violent del mestre. Vegi's l'article de escrit a l'última línia: apoiada la ploma amb tota força, acaba la e amb un traç afilat i menaçador que

fortes i punxagudes, orientades cap a dalt. Alguns finals perfilats descobreixen, a voltes, l'agressivitat. De totes maneres, aquesta escriptura tan clara, tan neta, tan espaiada mostra tota la lluminositat de la intel·ligència, quan la passió no la cega momentàniament.

Fixem-nos, per fi, en la firma de caràcter de lletra més gros que el text, amb grans majúscules, ço que traeix en Berlioz un sentiment marcat de son propi valer.

Una sensibilitat de les més vives, fina i ensem profunda, un xic malaltissa també, heu-s'aquí ço qui caracteritza la personalitat de Frederic Chopin (1810-1849), ço qui fa la seva música tan comovedora i tan penetrant.

Aquesta naturalesa delicada i tendra, de nerviosa emotivitat, ve confirmada per la escriptura lleugera, inclinada, fina i espaiada que aquí reproduïm.

La claredat, la nitidesa del traçat, els llargs espaiats entre les lletres, les pa-

sats al servei de la més exquisida sensibilitat.

L'inspiració que creix per moments es tradueix per una puntuació elevada, acompanyada, a voltes, de finals ascendents.

La persona de Chopin atreia fàcilment la simpatia, i era justícia, perquè es tractava d'un home bo, generós i obligador (escriptura més arrodonida que angulosa, majúscules unides a la lletra següent, tendència francament dextrògira, finals horitzontals, llargs espais entre les paraules): entusasta i afectuós (escriptura inclinada, línies ascendents).

Ara, en quan a la seva constància ja seria temerari l'afirmar-ho en presència

*Cherissime, voici ce que m'écrit
Mre Onslow. Je voulais aller vous
voir et vous le dire, mais je me
sens très faible et je me couche.
Je vous aime toujours plus si c'est
possible
Chopin*

raules i les línies, tot demostra la intel·ligència de Chopin, que es compta entre les més vives per ses idees clares i precises. El natural de les formes, l'harmonia del conjunt, la gràcia dels moviments indiquen fins un bon sentit i, acompanyats de la bona ordenació, fan ressortir un sentiment delicat de les proporcions, el sentiment de la mesura i una gran distinció; en una paraula, un gust excel·lent que fortificava un sentit crític bastant aguditzat (alguns finals perfilats).

El predomini de les corbes, l'extensió dels moviments—mai exagerats—la gràcia i la elegància de les formes mostren els dons estètics, els més bells, po-

de certs canvis de forma o d'estil constatatats d'un autògraf a l'altre. La seva firma—de la mateixa dimensió que el text—es presenta igualment variada. A voltes, simplement subratllada, (sentiment i afirmació del propi valer), i en altres ocasions acompanyada d'una rúbrica en forma de llaç rubratllat. Tan prompte el nom de Chopin es presenta sol com apareix precedit d'una F.

L'escriptura, d'una manera general, és més lligada que juxtaposada.

Per a l'estudi del caràcter de Franz Liszt (1811-1886) ha sigut necessari l'examen d'un cert nombre d'autògrafs, ja que es tracta d'una naturalesa ex-

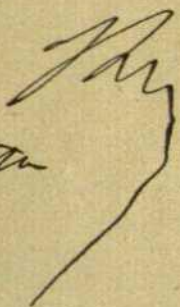
tremadament complexa, plena de contrastes. La seva escriptura mostra, també, grans contradiccions que obeeixen,

dues èpoques extremes i resumeix bastant bé la personalitat moral i intel·lectual de Liszt.

Perique je vous arrive
hors d'propos hier à
votre fête Madame,
permetty m'en d vous offrir
au jourd'hui mon bouquet,
egalement hors d'propos

Henri
jean à votre porte

Bien à vous

Si vous le voulez

sens cap dubte, a l'humor inspirador del moment.

Revisats una porció d'autògrafs, es fa notar en tots ells els mateixos espais amples entre les línies i les paraules.

En els autògrafs de la juvenesa el caràcter de lletra és un xic confós per la rapidesa del traçat, de la força de l'execució; però aquesta tendència se atenua amb els anys i desapareix del tot en la vellesa.

El document, sens data, que reproduïm aquí sembla pertànyer entre les

Les característiques d'aquesta escriptura són: nombroses simplificacions, una sobrietat relativa, una netedat, una activitat, una tendència francament dextrògira, que expressa tota la cultura d'aqueix esperit, tota sa consciència, son gust delicat i fi, el seu sentit crític tan desenrotllat que arribava qualche vegada fins a la causticitat. El seu pensament era molt flexible i s'adaptava a tots els motius.

Sota el punt de vista moral, Liszt era bo, franc i obert, afectuós i disposat a

tot servei. Tenia el cor a la mà, com se sol dir, i la mà generosa.

Malgrat algunes desigualtats de caràcter, degudes a la nerviositat inherent a la seva naturalesa, Liszt era un amic excel·lent i particularment obligador.

Una ànima tan gran no podia conèixer la enveja, li repugnaven totes les baixes habilitats, i per a prosperar comptava tan sols amb el poder del seu talent.

Totes aquestes apreciacions troben llur justificació en les corbes de l'escriptura, les *o* i les *a* obertes a dalt i a la dreta, la simplicitat i el natural del traç, els intervals entre els mots, i, sobretot, la tendència general dextrògira i lleugerament ascendent, indicatiu d'una

Per a completar aquest lleuger resum del llibre poderosament suggestiu de M. Vauzanges, mostrarem al curiós llegidor els autògrafs de tres personalitats de les més significades en la música dramàtica: Verdi, Wagner i Bizet.

L'impressió que es desprèn de l'escriptura de Josep Verdi (1813-1901), és la d'una vitalitat intensa, d'una natura particularment enèrgica i vibrant.

La força de voluntat, fins a voltes obstinada, ens ho declaren les barres de *t*, curtes, sovint lligades amb la lletra del costat, inclinades, a més, cap a baix; voluntat forta i regularment sostinguda, per la regularitat amb què apareixen dites barres, sens una omisió, malgrat la nerviositat i la emotivitat que

*Je vi abbisogne de manger pour l'expédition
des papiers relatifs avec la commission
de l'ave gl. ordina a tempo onde la seconda
vata mi più rogata alle spora convenute
happuno maglio di voi ja se io abbia
tiogno de partire il più presto possibile
all... ad...*

Verdi

espontaneïtat i d'un altruisme no massa comuns.

La firma de Liszt, pel regular més gran que el text, prova que tenia el mestre consciència del seu valer, però tampoc es deixava dominar per l'orgull, no obstant sos triomfs de virtuós i l'atmosfera d'admiració i d'adulació que el rodejava.

La rúbrica, quasi vertical, es nunci de la independència del pensament. La seva forma llampeguejant diu tota l'extensió de l'activitat de l'autor de *Christus*, extraordinàriament desenrotllada en la joventut.

La voluntat s'afirma per les barres de *t* regularment col·locades.

es dedueixen de les desigualtats de la escriptura (desigualtats de lletra i d'espais, mots sinuosos, lleugera discordança).

L'escriptura llegible, neta, espaiada, i els finals sobris, ens diuen la intel·ligència clara, viva i precisa de Verdi. La potència de la seva inspiració és manifesta per l'absència de buits en moltes lletres.

Malgrat l'elegància d'algunes majúscules, l'aspecte del grafisme, en conjunt, és més enèrgic que elegant. L'escriptura del mestre, resumint, presenta un caràcter més aviat popular que aristocràtic (pot comparar-se, per exemple, amb les de Rameau i Haendel).

Una escriptura d'aquest genre revela un caràcter bastant sencer, que no transigeix pas amb les seves conviccions.

Verdi, per fi, no estimava gaire els importuns, i voluntàriament es reclusa en el cercle més estret de l'intimitat. La rúbrica en forma de cargol, que envolta la firma, és reveladora d'aquest aspece. Tampoc la firma excedeix de la mida del text, ço que demostra pale-sament la modèstia del músic.

La bellesa i la grandiositat de la imaginació de Ricard Wagner (1813-1883), es veuen en els moviments de la seva escriptura, l'elegància de les formes, el predomini de les corbes. La inspira-

Els signes d'energia, de paciència, de obstinació, de tenacitat, es trasllueixen en les barres de *t* regularment col·locades, sens omisió, i en les *f* ríades.

La franquesa és visible en les *o* sense cloure, en l'espontaneïtat de la escriptura, en la seva rapidesa.

No té res d'extraordinari que l'orgull hagi posseït de mica en mica l'ànima de Wagner. Tal fet és constatat per la sensible creixença de la *R* del prenom Ricard, de la firma, que, a partir dels primers èxits del mestre, es veu augmentar cada any.

Les característiques generals de l'escriptura de Jordi Bizet (1838-1875), es

*Voilà, voilà — croyant aux
galvans C! — je m'en sers.
né les dix de l'échange.
laide, fais — vous ramenez
vient ces Mesieurs —
Adieu! Tant à vous
Lueuue.
30 juil. 1868. Richard Wagner*

ció posseeix, a la vegada, l'encís i la potència.

L'ordenació és, generalment, bona, però dues particularitats criden l'atenció quan s'examinen diversos autògrafs de Wagner. De primer, els marges són sovint molt irregulars; sorprenent, a més, la falta d'espais entre les línies, que, si bé no arriba a la confusió, no deixa de sobtar en una escriptura tan clara i espaiada entre les lletres i les paraules, sobretot.

Heu-s'aquí, una indicació de la falta de proporcions que es nota en les obres de Wagner, amb escenes desmesurades i amb inútils repeticions que afebleixen l'interès, a voltes, de l'acció dramàtica. Vulgui's ésser admesa aquesta lleugera crítica que no altera pas gaire l'esclat brillant d'un geni tan bell.

resumeixen així: caràcter rodó de lletra amb quelques angles, bastant de relleu i un xic engruixida, bastant moguda, bastant neta, bastant graciosa, natural, simplificada, molt espaiada entre els mots, de mida regular, generalment retallada, de tendència francament dextrògira, inclinada, amb moltes desigualtats de mida, d'espais i de direcció, molt més lligada que juxtaposada, bastant clara i bastant ordenada. Del seu examen en sobresurt l'impressió d'una naturalesa particularment vigorosa i molt activa. El cervell, treballant sempre, es mostra perfectament equilibrat. La visió és clara i precisa; les idees se encadenen de manera lògica. El gust no és gens dubtós; l'imaginació, rica sense exuberància, és flexible i original.

L'energia del mestre, la seva força de treball, es remarquen fàcilment en el relleu de l'escriptura i en alguns angles que la mateixa comporta. L'energia de l'autor de *Carmen*, no obstant, era especialment física i, pel mateix, bastant accessible a les influències per efecte

esquerrà. En efecte, l'Albèniz no solia pas descomposar-se quan tocava en públic; a més, la seva obra pianística és purament objectiva. El caràcter de lletra és relativament gran, net i rodó, i, sense ésser gaire graciós, inspira gran simpatia per la seva claredat (espais

Don Juan Manuel Ballester

o' en un d'offici

Tal doni ?... la me jume ?...

me me ss. 6.

en me f'm he

Don Juan Ballester

de la seva gran emotivitat (desigualtats molt marcades).

Terminada aquí la síntesi que ens havíem proposat oferir del curiós llibre de M. Vauzanges, no volem deixar la ploma sense intentar un breu anàlisi dels primers autògrafs que hem tingut a mà, deguts a alguns dels nostres músics més notables.

Aquests manuscrits són de's malaguanyats mestres Albèniz, Vidiella i Granados i de's no menys reputats, vients, Pedrell, Nicolau, Millet i Manén.

Contra la corrent general que predomina en l'escriptura dels músics (escriptura *inclinada* i en alguns casos, *vertical*), la de l'Albèniz és, més que vertical, *girada* (inclinada a l'esquerra), que té per significat sensibilitat continguda, reservada, quan no es tracta d'un

amples i relleu marcat) i pel traç mogut de les majúscules. L'escriptura sembla més lenta que ràpida, si bé mostra qualche signe d'exaltació com són les cues llargues d'algunes lletres; revelant també la voluntat ferma del mestre, les barres de les *t* curtes i fortes. Dita escriptura, a més, es presenta lligada, un xic serpentina i desigual en alçada, tancats els buits i aquests, generalment, amb ullet. No es d'estingeix gaire per sa ordenació, puix hi falten tots els accents (en l'únic autògraf que hem examinat), però mai els punts de les *i*, que apareixen a bona alçada, ço que demostra l'idealisme de l'escriptor.

Resumint el significat general de tots els predits signes, direm que l'autor de *Pepita Jiménez* posseïa una intel·ligència clara, imaginació activa i fogosa, un bon sentit encadenador de les idees, pensament fàcil i preferència per a les belles arts; l'ànima oberta amb cert

grau de reserva no mancada, per això, d'aspiracions ni d'emoció; era un fort temperament, acompanyat d'ener-

L'escriptura del plorat mestre Vidie-lla és d'una claredat, d'una finesa i d'una igualtat extraordinàries: ella de-

mandant a Vd un extraordi-
naria targeta la qual
queda desautoritzada con la
seguridad del cariño verdadero que
tanto a Vd como a los amigos del arte
catala es profeso
Jaume Albènz

gia física, voluntariós; mes dominant en ell la bonesa, el bon cor i l'altruisme. L'Albèniz era un gran optimista; podent dir, a més, que no coneixia l'enveja: era un excel·lent i constant amic i un germà pels artistes que a vora seu lluitaven per obrir-se camí. La franquesa i l'entusiasme sincer eren en ell, també, qualitats sobressortints.

La firma, de dimensions majors que el text, denota la convicció que l'Albèniz tenia dels seus propis mèrits, si bé

mostra el bon sentit, la distinció, la polidesa, el seny, que tant admiràvem en ses execucions al piano. Més arrodonida que angular, ens diu també la dolcesa del seu caràcter, les maneres afectuoses del seu tracte; així com el relleu moderat de la lletra expressa la delicadesa dels seus sentiments. Neta, un xic moguda i no gaire ràpida, manifesta la lucidesa de pensament, la fermesa i l'equilibri de l'escriptor, acom-

Li recordo to de la poesia
d'en Maragall.

Gracias y cariño
Carlos G. Vidor

de ço que estava orgullós era d'haver imposat a l'estranger l'art de la seva pàtria.

panyades d'una activitat moderada. La gràcia i el natural de la mateixa escriptura corrobora, a més, el sentiment

de la forma, de l'harmonia i de la bellesa que el mestre posseïa.

Seguint l'examen notarem, encara, les característiques següents: buits tancats (discreció, amb quelcom de reserva), línies dretes (calma cerebral), inclinació a la dreta (cultura d'esperit, impressionabilitat), poc serpejant (perseverança i fermesa), bastant lligada i poc espaiada entre els mots. Alguns finals de lletra ben perfilats acusen un sentiment crític discret, així com les barres fines de les t col·locades sense cap omissió expressen perseverança en l'esforç, paciència i fortitud.

És molt digna de notar-se la sem-

nada i ascendent. Però la característica més senyalada de la escriptura d'En Granados són les cues llargues i groixudes, que d'una manera molt especial, ressalten en la firma. És aquest un signe de gran exaltació que ens duu de seguida a la memòria el record de la tràgica mort del mestre, el qual, perduda la serenitat, s'abandonà, inconscientment, en el perill, a un recurs fatalment desastrós.

Les demés senyals que deixem exposades són expressió fidel de la emotivitat d'En Granados, de la seva bonesa ingènua, de la seva originalitat distingida, del seu idealisme, de la se-

*meu, però per el meu
feliç és que l'entusiasme
ha sigut complet
Molt felicitacions
i ve sempre ben teu
En Granados
Barcelona 2 d. febr.
1911*

blanca que ofereix l'escriptura del nostra Vidiella amb la de Chopin, gens de sorprendre si recordem les justes i admirables interpretacions chopinianes del pianista català.

Remarquem, per acabar, la fina rúbrica que subratlla la firma, signe d'interdependència de criteri.

Co que ressalta més en l'escriptura d'En Granados és la seva forma petita amb grans relleus. És, també, bastant lligada, desigual, serpentina, més rodona que angulosa, neta, moderadament moguda, un xic ràpida, poc graciosa, espaiada, més vertical que incli-

va imaginació viva, de la seva voluntat obstinada, del seu nerviosisme inquiet.

Si comparem, ara, l'escriptura dels tres pianistes esmentats, podrem deduir, també, la característica de llur estil i de llur temperament musical.

La d'En Vidiella és la puresa de forma, l'ordenació i la igualtat del traçat que expressa la perfecció del seu tocar; en la d'En Granados, la brusquedat dels contrastes, acusada per traços de marcada duresa enmig de fines línies de naturalesa malatissa, ens diu prou son sonar fantasiós; la d'Albéniz, franca, de plena sanitat, amb gros relleu, tradueix, també, el seu equili-

bri musical, adaptant-se amb genial comprensió als més diversos estils.

Donem una mirada a l'escriptura del mestre Pedrell i la fermesa del seu

en les idees), natural, com la de la generalitat de's músics, quelcom tipogràfica, espaiada entre línies i no tant entre paraules, singularment trencada (sentit d'intuïció, coneixement súbit).

Sempreu seu de cos

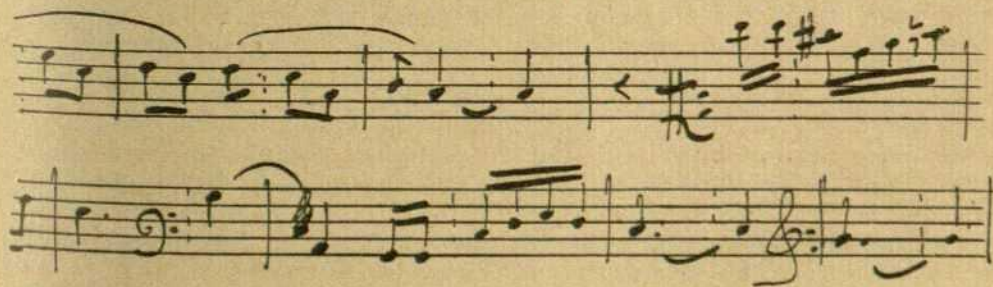
F. Pedrell

*No oblide 'ls fells tirats, que
supera devent avar don.*

traçat ens diu de seguida la energia del mestre batallador. Angulosa, dinamo-geniada (augment d'activitat), un xic ascendent, de relleu, regularment moguda, ràpida i un xic filiforme (mots inacabats), són signes d'energia, activitat, imaginació quelcom excitada, intel·ligència viva amb tendència a l'entusiasme, equilibri moral i físic, fort temperament i rapidesa de pensament.

L'escriptura de l'autor dels *Pireneus* és, a més, neta, poc graciosa però bastant harmoniosa (bon sentit, equilibri

bastant ordenada, retallada, quelcom serpentina amb mots sinuosos (sensibilitat quelcom agitada) i d'inclinació variada, però en general rígida (inflexibilitat, perseverància). La desigualtat de les lletres és molt marcada, oferint de particular, no tant en l'autògraf que reproduïm com en altres que hem examinat, les *s* i les *r* minúscules, que sobressurten entre les demés lletres de manera exagerada (únic signe d'exaltació que hem trobat en la referida escriptura).

A. Mercader

Emotiu, per excel·lència, el mestre Pedrell presenta en els seus autògrafs constants canvis de mida, d'acceleració, de claredat, que obeeixen, sens dubte, a l'estat d'ànim del moment.

Com últim detall, farem observar que la rúbrica sota la firma és del mateix traç que la de Rameau.

L'escriptura del mestre Nicolau reposada, clara, neta, ben equilibrada, i

mestre anterior, però d'una finor que suavitza la combativitat senyalada.

L'escriptura del mestre Millet, com la del mestre Pedrell, ens revela tot un caràcter. En ella s'hi acusen les mateixes línies anguloses, entre altres més arrodonides, el mateix relleu, la mateixa fermesa de traç amb un impuls, aquí, francament dextrògir, que, amb altres signes observats, expressen una

*tothom, que us veuen i
envenenen; i no s'annul·lini
qu'estic segur que tots nosaltres
els companys som bona gent,
i entre bona gent tot acaba
en pau.*

Donc amic de cor

En Millet

d'una harmonia elegantíssima, ofereix a la vista un descans molt grat. Els buits francament oberts són manifestació de l'ànima oberta de l'inspirat autor de la *Mort de l'Escolà*, del *Divendres Sant* i de tantes pàgines consoladores per a l'esperit. Intel·ligència potent i clara, de tendre emoció i d'un equilibri perfecte, sense falta d'energia ni de caràcter, ço que es reflexa en el traç ferm i ondulant de l'escriptura, en el relleu i en els ordenats espais que la mateixa ofereix. La firma és d'una noblesa senyorívola, acusada encara per la rúbrica, molt semblant a la del

gran voluntat, una perseverància plena d'energia, intel·ligència lluminosa, percepció clara, sensibilitat extrema, activitat de l'esperit amb marcada tendència a l'entusiasme, tenacitat en el treball, benevolença, bondat i abnegació.

Senyalem com detall característic de la mateixa escriptura l'elevació dels pals de les *l*, *b* i *t*, manifestació clara de l'idealisme de l'escriptor i de la puresa de sentiments.

La rúbrica d'En Millet, qui enllaça sovint el prenom de la firma, recorda la forma observada en la de Verdi, reveladora de certa reserva que allunya

els importuns i s'enclou en el cercle de la vera amistat i de la família.

Aquest modest assaig nostre de grafologia ens ha donat ocasió d'admirar novament l'escriptura d'En Joan Manén, escriptura d'una netedat, d'una distinció i polidesa remarcables. El seu refinament és digne de la virtuositat mecànica, arreu alabada, del gran violinista català. La lletra petita, graciosa i riçada, d'un perfil afiligranat, encisa els ulls del llegidor com a l'oient els brilladors trinats i els joganers harmò-

tació que podem donar als predits signes, és la d'intel·ligència viva, imaginació activa i entusiasta, encadenament de les idees, intuïció ràpida, caràcter inflexible, no mancat d'afectivitat, maneres elegants, gust delicat, moderació en el gust.

Enamorat del seu art, també l'idealisme de l'escriptor ve senyalat pels accents i els punts de les i e'eva's, així com la voluntat ferma i obstinada ens la diuen les barres de t aferrades a la base i les f riçades, que ja havíem ob-

*Com qu'acabo d'arribar crític
molt enfumat per les coses de
primera urgència; un cop m'he
desllibrat i d'elles me farei un
gust d'anar-lo a saludar
personalment
Se vostre amic y P. afn
Joan Manén*

tics que en el violí prodiga l'eminent artista. Cal remarcar en la mateixa escriptura les següents característiques: arrodonida més que angular, dextrògira, de fi relleu, lleugerament moguda, igual en direcció; ben espaiada, harmoniosa, bastant ràpida, natural, més juntada que retallada amb alguns ullets (natura discreta), moderadament inclinada (tendresa retinguda), més rívida que serpentina (fermesa, perseverància), bastant igual, més lligada que juxtaposada i ben ordenada. L'interpre-

servat en l'autògraf de Bach. El sentit crític, un xic punxant hi es, per fi, acusat pels traços finals rectament perfilats.

Com nota original d'En Manén ve-gi's la seva firma on predomina el prenom Joan amb gros caràcter, co que podem interpretar com un orgull de la seva nacionalitat que ha manifestat sempre a l'estranger, no havent traduït mai el seu prenom, i igualment en les seves composicions, amarades de catalanitat.

El «hall» està vessant d'animació. A un costat el quintet tocant un vals lent a la moda. Més de trenta parelles, formades ja per a sortir cap al bufet, formen cercle. Al centre la parella de professionals ballen sols els últims compassos de la dansa. La llum esclatant dels llustres il·lumina, dins una atmòsfera pesant, l'alegre seguici dels negres fracs i dels vestits clars de les dones.

Quan ha acabat el vals, esclata un aplaudiment fred, i les parelles surten l'una darrera l'altra, cap al bufet. Al cap de poc el «hall» ha quedat sol. Dos homes vells conversen de política i de dones, asseguts al fons, després d'encendre dos immensos cigars. Hi ha un moment de silenci, en el qual es sent encara l'eco galant de la festa abandonada.

Al cap de poca estona surt una parella jove del bufet, i ve a seure a un divan amagat entre altes i exuberants plantes tropicals. Ella es venta nerviosament. Al cap d'un instant Ell li pregunta:

—Et trobes millor?

—Sí... És estrany: no m'havia pasat mai.

—No es tracta pas de l'atordiment natural d'una noia que assisteix al primer ball. Tu no deus passar nit sense ball.

—No trobes natural que em diverteixi?

—Ho trobo molt posat en raó. Aquest vespre deus tenir tots els balls compromesos.

—Tu no me n'has demanat cap.

—Ja suposava que tindries el programa ple.

—És que no t'agrada ballar amb mi. Si t'hagués agradat ja hauries trobat manera de combinar els meus compro-

misos. Tampoc t'agrada gaire parlar amb mi. Ha calgut aquesta mica de atordiment meu perquè ens poguéssim trobar una estona sols.

—Desitjaves parlar amb mi?

—Fa tants anys que no hem parlat!

—Tens raó. Ara mateix som dos estranys l'un a l'altre. És lluny aquell temps que no podíem viure separats, quan els nostres pares vaticinaven, veient-nos tan amics, un futur casament!

—Quan vaig sortir del Sagrat Cor tu emprenies un llarg viatge, i al tornar ja m'havia posat de llarg i anava en societat. La primera vegada que m'hi vares trobar vares observar amb mi una actitud gairebé freda.

—La nena d'abans, que em prenia les joguines i que jo besava com una germana, s'havia transformat en una noia a la moda que tenia molt partit, que tenia les seves amistats, els seus preferits. Vaig veure que els teus cabells negres d'abans tenien un ros clar, un ros d'escuma de xampany molt en voga entre les noies del teu món. Dos cercles morats voltaven els teus ulls...

—Quines idees tan cursis que tens! Veig en tu els mateixos escrúpols de la meva tia Fanny, vella i devota, a qui sap greu que fumi i que usi essències fortes en el tocador, dient-me invariablement:—Oh! al meu temps!

—Trobo molt natural que una noia educada com tu sigui ben moderna. Veig que per a vosaltres hi ha un tipus d'home creat exactament per fer-vos felices i que abunda molt: el tipus superficial, *sportsman*, no practicant el deport com una educació més, sinó com a únic fi de la seva vida; *sportsman* de naixença, moral i físicament. Vosaltres us aveniu amb ell, balla molt

bé, i la vostra conversa i la vostra actuació en el món i la vostra mentalitat és exactament com l'escuma d'aquest xampany exquisit que hem begut: alegria externa, que es vessa per tot, però que no deixa res un cop s'ha desfet sobre el tallat bacarà. No t'has ofès, antiga amiga meva, de la franca opinió que t'he manifestat de la teva educació?... Ja veig que no, encara que t'hagin canviat molt, que siguis tan diferent d'abans.

—Abans era lletja: ara tots els homes em diuen que sóc formosa.

—No comprenc com, havent-hi allí dins aquells que et diuen formosa, vulguis estar tanta estona amb mi, que no t'ho he dit mai.

—Amb ells hi sé jugar: amb tu no.

—I no vols tornar amb ells?

—Ja veig que el més orgullós de tots dos ets tu. Ets tu que vols acabar tot seguit la nostra conversa, que no vols que sigui massa íntima...

—T'equivoques. Vols que t'ho provi? Vols que entrem en el terreny secret de les confidències?

—Sí, ho desitjo.

—Digues-me el teu secret més gran: després et diré el meu. Les dones primer, com en els temps de la vella galanteria.

—El meu secret més gran, la meva dolor més gran, és que em sento sola. No podria explicar-te la sensació de solitud que a vegades m'envaeix. El meu secret més gran és aquest. Sento una buidor, dintre meu, que m'espanta. Voldria sentir una gran amor que m'envaís tota, una passió d'aquelles que canvien el curs de la vida. Em sembla que l'únic que em podria salvar és aquesta amor que espero i que no ve, que no vindrà mai... Vindrà el dia que escolliré entre els meus pretendents; i aquest dia no pot trigar, perquè ja tinc vint-i-quatre anys. Em trobaré casada (n'estic certa) sense haver sentit aquesta amor que em podria redimir. El meu secret més gran és que estic cansada, que sento que m'avorreixo, que voldria canviar de vida tot i sabent que no pot ser. És com

si la meva ànima tingués ales, però unes ales mortes, inútils, que, frisant per volar, no tinguessin gens de força. Això vol dir que no sigui feliç?... Tinc tot el que una noia pot ambicionar: no em puc queixar de res. Només sento que em falta alguna cosa que no sé, que no sabré mai. El meu secret més gran és que no tinc cap secret. No, no facis sobre mi cap comentari! Ara digues-me el teu secret més gran; que tu sí que en deus tenir un.

—Sí, tinc un secret que aviat ho serà per a ningú. Jo estimo: he sentit aquesta passió que a tu et falta. Tu gairebé no pots comprendre el drama d'un home que sigui del vostre món i que no sigui fet moralment com aquests joves que ballen amb tu i que són els teus admiradors i els teus amics. Tant com a ells els és fàcil trobar-vos, a mi m'era difícil triar-ne una de vosaltres per estimar de la manera que jo crec que s'ha d'estimar. La vostra educació que jo admirava en vosaltres, no podia tolerar-la en la dona que havia de ser meva.

—I ara, aquesta que tu estimes tant, està segur que ella t'estima?

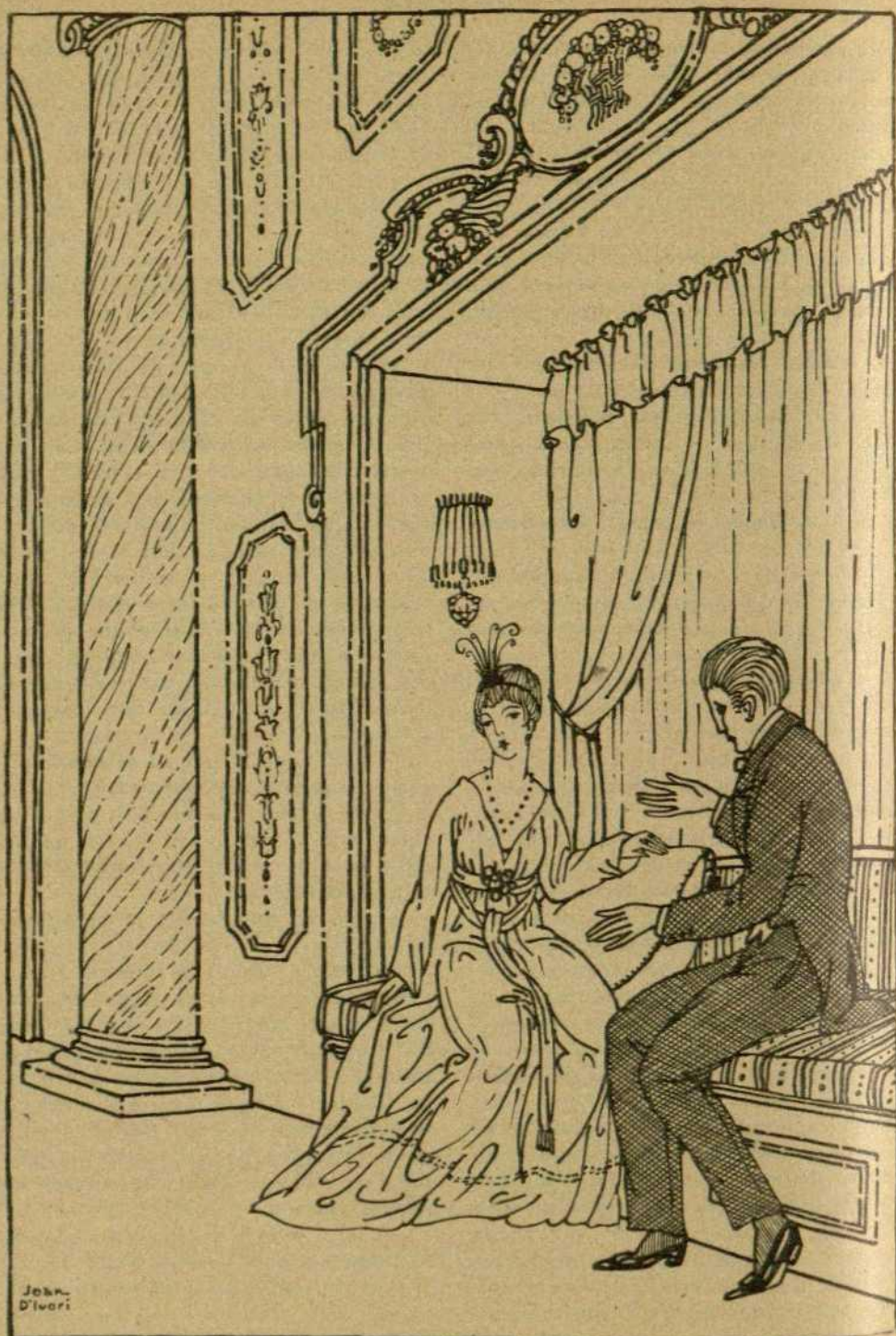
—Tinc, com a dintre de la meva mà closa, el seu petit cor d'or, que crema dolçament per mi. I ella també, lluny, està segura de mi.

—I què ha fet ella per fer-se estimar de tu?

—Va ser a l'istiu. Era de nit i estàvem ajaguts a la platja. El cel era, damunt nostre, tot estelat, i el mar estava tan tranquil que, sent-ne tan a prop, sentíem més el nostre respir que el de les onades. Allí, de cara als estels, la vaig conèixer i vàrem parlar. I amb quatre paraules només vàrem comprendre que s'havien lligat per sempre les nostres vides.

—I, ella, què et va dir, que cap altra t'havia dit?

—No ho sé. Vàrem mirar-nos molt, vàrem mirar molt els estels aquella nit. Després, què sé jo? Les mil criatures, eternes i divines, de tots els enamorats de tots els temps. Una flor canviada, besada amb ardor, guardada

amb devoció; les primeres cartes, les primeres confidències; i, sobretot, la seguretat, la fe absoluta en nosaltres mateixos, la fe cega en la vida.

—I la veus sovint?

—Ens hem vist en una vila prop del mar a l'hivern. Quan jo arribava i li prenia les mans, les trobava fredes i les estrenyia amb tota la meua ardor. Des de dalt d'una muntanya miràvem el mar als nostres peus, el mar d'hivern estès sota el cel ennuvolat. I ens dèiem tantes coses i ens fèiem tantes promences, que la pluja queia sobre nostre sense que ens en poguéssim donar compte. Quan venia l'hora de separar-nos ens estrenyíem les mans com si ens entreguéssim les ànimes en els dits inquiets i freturosos. I jo tornava aquí, tot sol, besant unes violes que ella havia besat. I ella refeia les nostres passejades sola, i mirava el mar entre els pins, pensant en mi...

—I ara, la veus sovint?

—La veig sovint en la ciutat on ella viu. Cada moment, cada dia, ens estíem més i ens sentim més fets l'un per a l'altre. La separació que sofrim l'absència forçosa, sembla que encara ens ajunti més, cada vegada que al separar-nos sentim una nova dolor que ens lliga; que l'amor sembla més gran vista a través d'un vel fi de llàgrimes d'enyorança.

—Vols que et digui una cosa?... Te envejo, t'envejo amb tota l'ànima.

—Sóc tan feïç! Tot ha canviat per a mi, com si tot ho veïés amb uns altres ulls. Només desitjo que tu, bona amiga meua d'abans, siguis tan feliç com jo d'ençà que estimo tant.

—Gràcies del que m'has dit; sobre-

tot de la conversa que ara hem tingut.

—Ja veig que t'ha passat aquell atordiment. Tens moltes ganes de ballar?

—Sí... què faré? He ballat molt; he de ballar molt encara! Ara ve una petita part de concert, i després ball fins a matinada.

—Mira, ja tornen les altres parelles del bufet.

—Acompanya'm amb les meves amigues. Es quedaran sorpreses al veure'ns junts.

—Què podran creure?

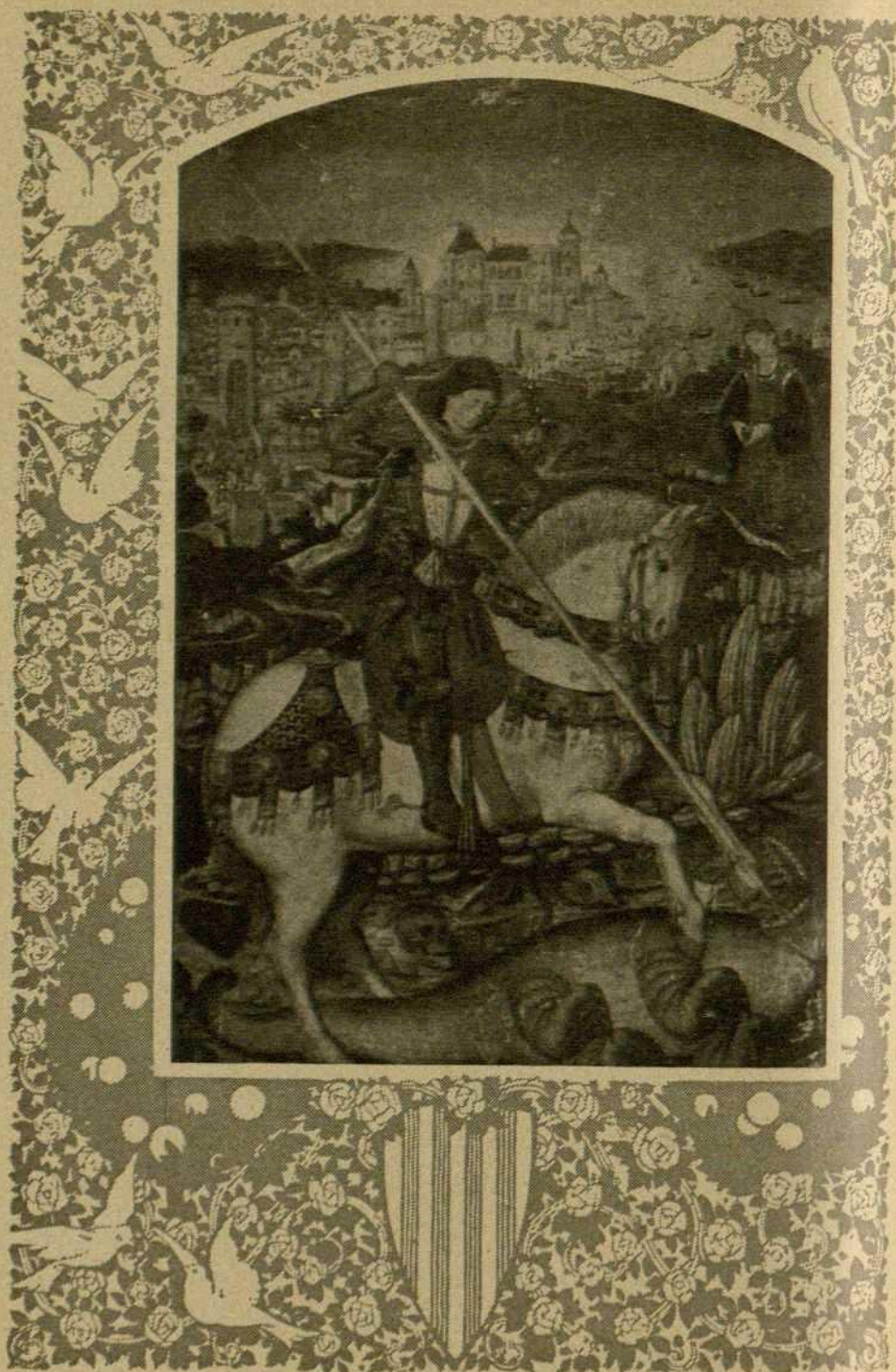
—Potser que ens estíem; i ara estem més lluny que mai l'un de l'altre.

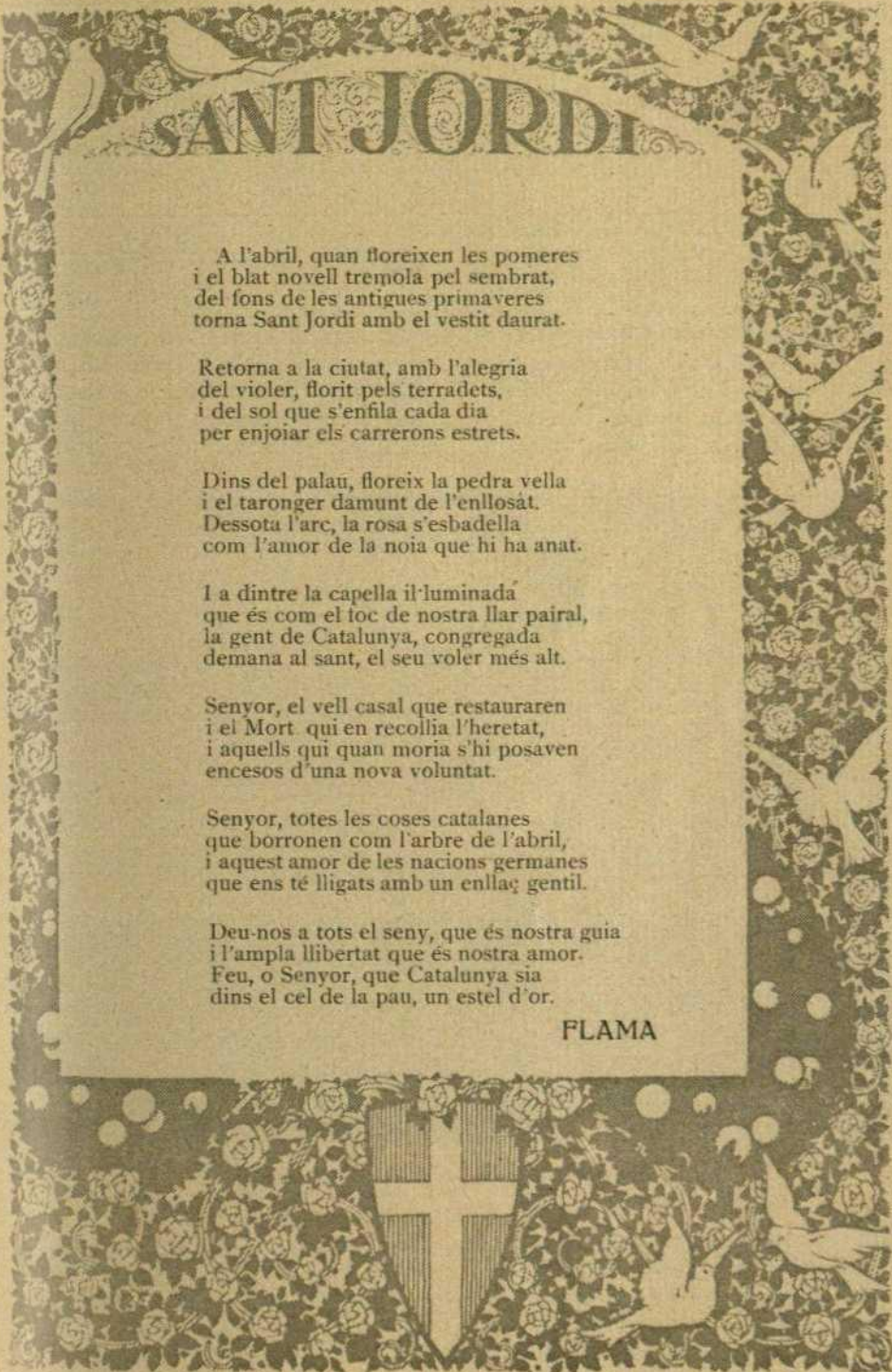
La parella es perd entre l'alegre multitud que arriba, la qual envaeix el «hall», un moment desert. Un cop Ell i Ella han abandonat el banc, s'hi han anat a situar els dos homes vells que encara conversen de política i de dones sota la llum esclatant dels llustres cap als quals s'eleva la blava fumerola de llurs cigars. Els músics tornen a lloc i es disposen a començar la part de concert de la qual l'alegre tumult dels joves protesta un xic.

Però el silenci, un silenci relatiu, se ha imposat, i la música comença. És el vals número 2 de Chopin. Amb una discreta elegància el dansa, sola, en el vast saló, la parella de professionals: ell en frac blau molt cenyit, de llarguissims faldons; ella en esllanguida roba pàl·lida, amb dues roses esfullant-se sobre el seu pit.

J. MASSÓ VENTÓS

SANT JORDI

A l'abril, quan floreixen les pomeres
i el blat novell tremola pel sembrat,
del fons de les antigues primaveres
torna Sant Jordi amb el vestit daurat.

Retorna a la ciutat, amb l'alegria
del violer, florit pels terradets,
i del sol que s'enfila cada dia
per enjoiar els carrerons estrets.

Dins del palau, floreix la pedra vella
i el taronger damunt de l'enllosat.
Dessota l'arc, la rosa s'esbadella
com l'amor de la noia que hi ha anat.

I a dintre la capella il·luminada
que és com el toc de nostra llar pairal,
la gent de Catalunya, congregada
demana al sant, el seu voler més alt.

Senyor, el vell casal que restauraren
i el Mort qui en recollia l'heretat,
i aquells qui quan moria s'hi posaven
encesos d'una nova voluntat.

Senyor, totes les coses catalanes
que borronen com l'arbre de l'abril,
i aquest amor de les nacions germanes
que ens té lligats amb un enllaç gentil.

Deu-nos a tots el seny, que és nostra guia
i l'ampla llibertat que és nostra amor.
Feu, o Senyor, que Catalunya sia
dins el cel de la pau, un estel d'or.

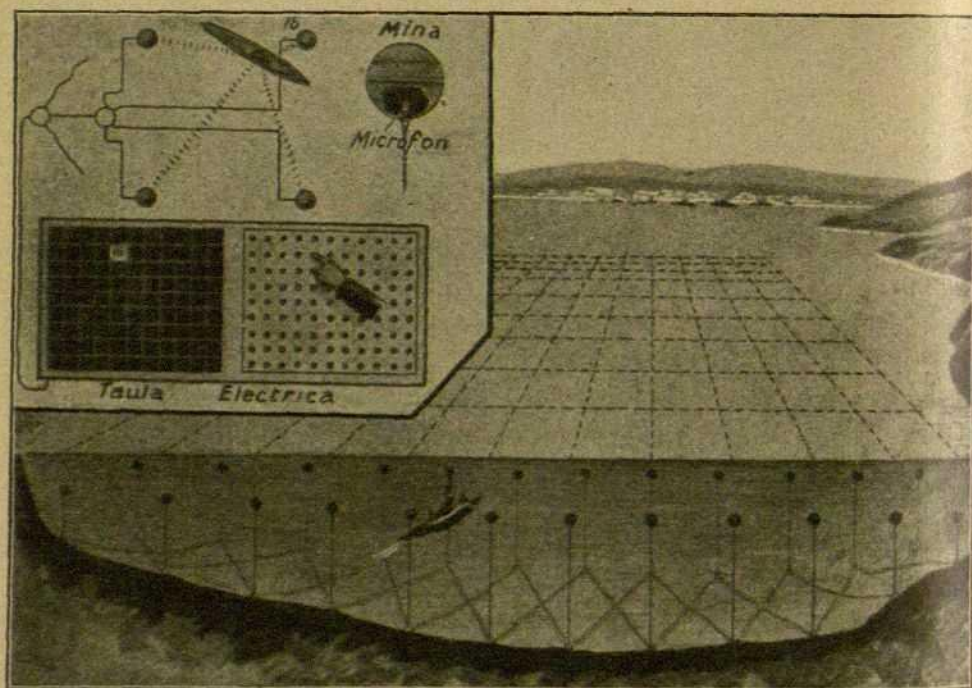
FLAMA

CIENCIES: INVENTS: CURIOSITATS

INVENTS CONTRA SUBMARINS

D'AQUESTA gran guerra se'n podria dir *la guerra dels inventors*. La fereça lluita de les armes, la mateixa tristíssima brega dels pensaments, han pogut ser sostingudes durant ben prop de quatre anys (i qui sap encara!).

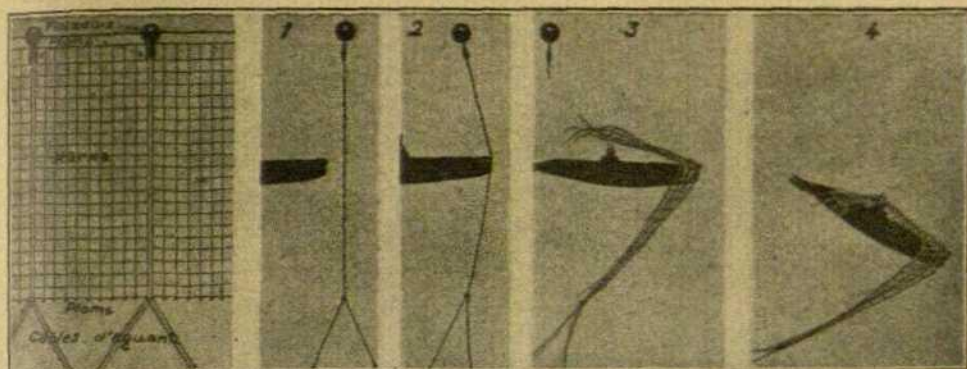
diluvi de reports, propostes, insinuacions que diàriament s'hi vessava. Per llur estudi ha calgut crear vastos organismes, a la complicació i finor dels quals només manca el nom per ésser veritables ministeris d'invençions.

Projecte de defensa de un port per mines, proveït de micròfons

només gràcies a la prodigiosa activitat de l'enginy d'aquests homes d'arreu, genials o folls, que a cada nou problema oposen milers de noves solucions, i a cada nova solució milers de nous problemes. Les oficines de patents no han bastat per atendre al

Entre totes les qüestions, cap perventura més viva que la guerra marina. S'ha intentat barrar els innombrables camins del mar; nacions immenses han estat assetjades; mentre es combatia cruament per terra, els ulls i els pensaments es giraven en rigor

Sistema de xarxa anclada per tirar a fons els submarins

cap al mar, com esperant-ne totes les angoixes i totes les solucions.

Totduna, sobtadament, una terrible arma es posà en joc: el submarí. Cap precedent aquí: tot està per crear. Els inventors s'hi han basquejat entorn: els uns per perfeccionar l'arma; els altres, molts, molts més, per contrastar-la.

És curiós de passar en revista uns quants d'aquests remeis, això és, dels que la severitat de la censura ha deixat entreveure: no cal dir que la majoria són meres propostes d'inventors il·lustres; o, si s'han posat en pràctica, almenys no ho diuen. I fan bé.

Un primer orde de problemes consisteix a descobrir l'amagadís enemic a llarga distància, i localitzar-lo exactament, per posar aleshores en joc els mitjans de defensa. De bell antuvi hom ha tendit a perfeccionar els sistemes acústics, megàfons o micròfons que, ja en la pau, permetien als vaixells d'evitar, en temps de boira, l'abordatge amb un altre bastiment. Aquests aparells han estat utilíssims: només cal recordar que el soroll es propaga per dins l'aigua a un quilòmetre per segon, quan la velocitat a través de l'aire no es més que de 330 metres. Però no manquen inconvenients: les membranes per una banda han de ser molt sensibles per ser impressionades per la remor llunyana d'una hèlix, i per altra banda han de resistir pressions de vegades considerables. Si el

micròfon, és portat per un vaixell patrullador, no revela el submarí que espera a l'aguait en el fons, i totduna remunta allí mateix i ataca. Si es posa al fons, s'ensorra o s'enfanga. Després, és un instrument passiu que, a més a més dels batecs de les hèlixs dels submarins, registra tots els sons del mar; ones, corrents, altres vaixells. I, sobretot, no pot jugar cap paper ofensiu per sí mateix. I això sí que importa.

Entre tots els intents d'associar els micròfons amb mines col·locades en una àrea particular, cal esmentar el projecte d'un inventor de Nova York per la defensa de l'entrada d'un port. Tot de mines, proveïda cadascuna d'un micròfon, han estat disposades geomètricament al fons del mar. Si un submarí s'enfonsa per dins el camp de mines, els micròfons impressionats fan encendre elèctricament un petit llum damunt d'un quadre indicador, semblant al d'un telèfon, que hi ha al post. L'operador així segueix la marxa del submarí per entre les mines, i pot fer esclatar la més acostada a l'enemic.

Però, més que totes les complicades combinacions acústiques, elèctriques, magnètiques i òptiques, han estat eficaços, per bé que cap d'ells decisiu, altres mitjans de lluita directa. I, al cap de tots, les xarxes, d'innúmeres formes i funcionaments.

La primera idea és de tractar el submarí com una vulgar sardina. Una xar-

xa de malles d'acer a la seva escala, és a dir, d'uns 3 o 4 metres de costat: el submarí, bo i fent via, s'hi fica de proa. Aleshores la xarxa se li embolica entorn, s'arrapa als timons, al periscopí, a les hèlixs: l'equilibri queda destruït, tota maniobra travada: amb prou feines si hi ha manera de demanar mercè...

En altres casos la xarxa és fina, i el submarí no se n'adona. Una boia comunicant per un cable amb la xarxa, avisa, si fa no fa com les vulgaríssimes canyes de pesca, al vaixell patrullador; hom lleva la boia, i pel cable és aviada avall una forta bomba, com per un infantívol correu de veïnat.

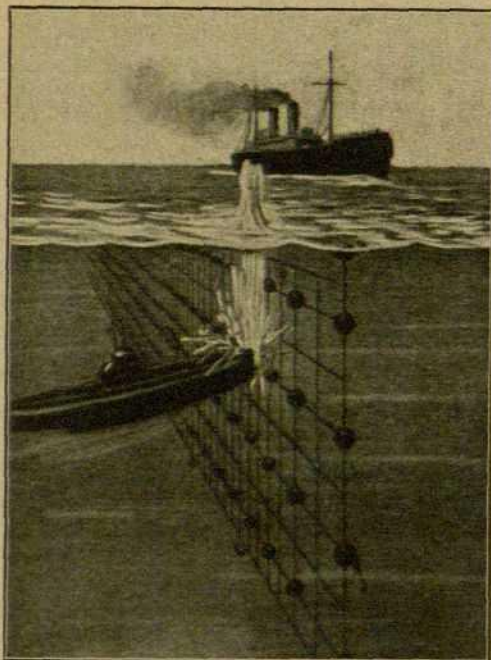
Per obviar el gros inconvenient de necessitar-se la intervenció immediata de un vaixell de superfície que acabi l'obra de la xarxa, hom ha imaginat sistemes de filats que destrueixin automàticament l'enemic quan els topa. O bé a cada nus de les malles hi ha una petita bomba que amb el patac esclata, o bé les bombes van suspeses de la ralinga superior del filat: així, quan el submarí romp les cordes d'aguant i la xarxa cau embolicant-lo, les bombes, desagafades, es precipiten perpendicularment i esclaten al seu entorn.

Tot això és enginyós i precís i eficaç damunt del paper o dins un estany tranquil, però en alta mar... no direm les serres i tisores que diu que si els

submarins porten per tallar les malles de la xarxa, o el mitjà més versemblant de fer esclatar una o dues mines vora seu per obrir un esvoranc dins la línia de xarxes i escapolar-se. La mar mateixa n'és l'enemic més fort. Els corrents ajeuen les xarxes, les deformen, desarrapen les àncores que les retenen al fons; les desplacen de mica en mica, i a la fi la ideal línia ininterrompuda

deixa tot de passos pels submarins a l'aguait; i les marees, encara que amb un moviment rítmic, aixequen i abaixen tota la instal·lació, l'espatllen aviat.

Però ni amb aquests aparells ni altres de similars, ni amb els vaixells de patrulla, ni amb els avions, ni amb altres procediments de què hom no parla, els submarins sembla que van multiplicant-se més depressa que no es destrueixen. Sigui com sigui, ara darrerament els

Xarxes proveïdes de mines

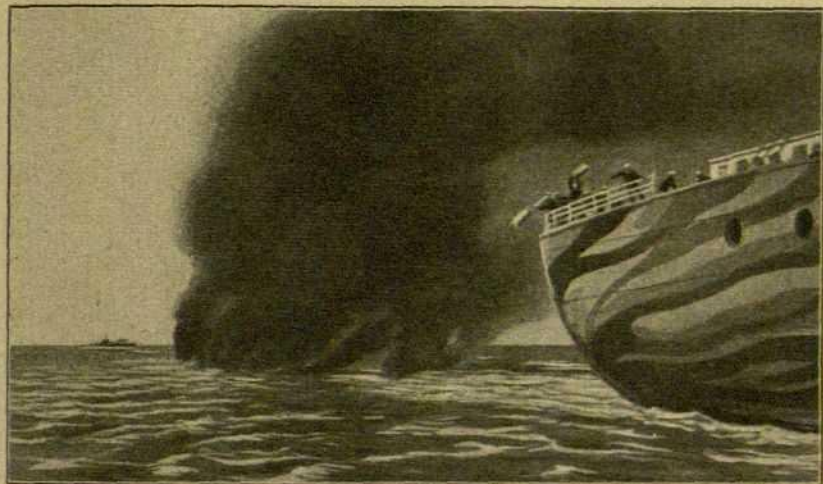
inventors semblen dedicar llur imaginació menys a la recerca de mitjans d'atac que a la de sistemes de salvament.

Una de les maniobres preconitzades per escapar-se del submarí és la marxa en ziga-zaga per les zones suspectes. En la ignorància de l'itinerari real del vaixell, el submarí no pot cercar de barrar-li el pas, i el tir dels torpedes és d'allò més incert. Aparells de control dels quals la tècnica no pot ser aquí detallada, permeten al pilot mateix de no desorientar-se al cap d'unes quantes hores d'aquesta maniobra.

Un mitjà, comú ja a l'exèrcit, ha estat darrerament adoptat a la marina: l'emascament dels vaixells. Però els mariners són gent aferradíssima a les seves habituds. A la fi es decidiren a pintar de gris la marina de guerra, i vet-aquí, diu un distingit articulista, «que un vaixell gris és tan invisible sobre el mar com un avió pintat de negre passant a unes quantes centenes de metres entre el sol i l'observador!»

tància. Per fi, hom pinta bandes irregulars blaves, verdes i blanques per tal de fer confondre la silueta del vaixell amb el cel i la mar.

Un altre procediment consisteix a tapar el navili mitjançant un núvol de fum, o bé fent fumar extraordinàriament les xemeneies (cosa a la qual són ben aficionades), o bé llançant a mar o encenent a popa unes caixes plenes de mescles combustibles que en cremar

Navili estrafet, fugint, protegit per un núvol de fum

Una semblant tossuderia s'oposa també a la renúncia d'aquest bell penatxo de fum que assenyala el navili força abans d'aparèixer a l'horitzó.

Tota vegada, a còpia de tristes experiències, es van avesant a aqueixes innovacions. I no és que l'emascament sigui eficaç en absolut. Igual que un lleopard clapejat, invisible dins la selva, és descobert lluny en el pla, un navili invisible en temps gris serà atalaiat de molt lluny quan fa sol. No es pot, doncs, pensar sinó en una disminució de la visibilitat. En un sistema, hom pinta la closca de colors elementals, de manera de donar a distància una resultant gris força menys oblidada que un gris uniforme. En un altre, hom pinta d'un to clar les parts ombrívols del vaixell, i fosques les que apareixen normalment clares a dis-

amollen una espesa fumareda que dura ben bé vint minuts. Això almenys pot permetre a una nau més ràpida que el submarí, de fugir fora de l'abast dels torpedes.

Passem per alt, per ser qüestions massa estretament tècniques, els detalls de construcció que limiten les vies d'aigua o bé contrasten l'expansió dels gasos del torpede a l'esclatar, reduint la seva força destructiva.

Aquests dispositius de protecció interna poden ser completats per aparells de protecció exterior, dels quals el fi és provocar l'explosió del torpede a una distància prudent del buc. Tot-hom coneixia, abans de la guerra, les malles de ferro amb què els cuirassats s'enronaven dins els ports; però aquestes xarxes, durant la marxa, oposarien una enorme resistència a l'a-

venç. Per això hom les ha substituïdes per unes plaques de llauna, suspeses als costats per unes gran vergues i que ofereixen una resistència mínima, puix que avancen de cantell. Encara que tan lleugeres, oposen un mur absolutament rígid al torpede, per tal com la mateixa aigua s'oposa que girin entorn de llur eix de sosteniment. Només que, sembla, hi ha torpedes aparellats amb una càrrega auxiliar al davant, que detona en topar amb la xarxa o la placa, les esquinça, passa i esclata contra el buc sota l'acció d'un segon percutor.

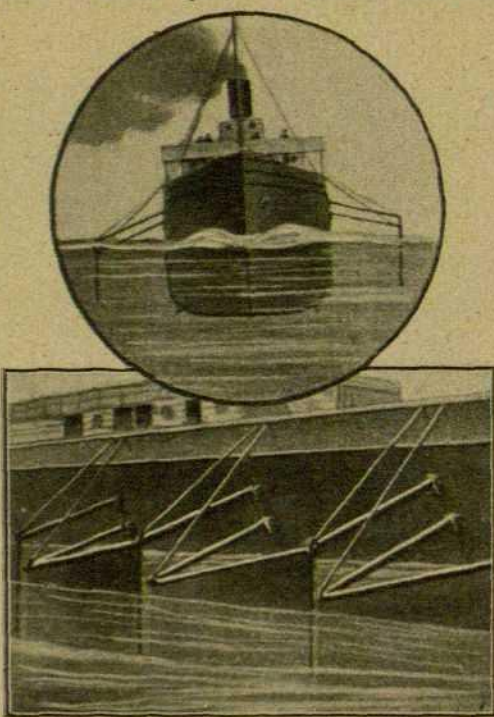
Per evitar els terribles perills de tothom prou coneguts, dels bots ordinaris de salvament, hom ha proposat un raig immens i confortable, capaç de rebre passatgers i equipatge. Instal·lat en temps normal a popa, serveix de pont de passeig. En cas d'accident, basta

amollar els cables que el retenen i el raig llisca per unes vies pel costat on el vaixell dóna per la banda.

La idea d'un costum insubmergible, que permeti a les persones caigudes a l'aigua de mantenir-s'hi fins a ser recollides ha apassionat els inventors. Adés són vestits, folrats de plaques de suro; adés són generadors de gas, sobretot d'acetilèn, que determinen l'inflament d'unes butxaques formant bufetes natatòries; adés són boies enormes formant raig, a les quals s'afferren els passatgers. És molt original el model en servei dins la marina dels Estats

Units. Són els matalassos de dormir, rublerts de kapock, substància en extrem lleugera, que els mariners es fixen al voltant del cos per mitjà de corretges que en temps normals serveixen per suspendre els matalassos a les hamques.

Clourem aquesta curiosa llista amb la menció dels cofres flotants, amb el nom del vaixell, per salvar les matèries precioses, documents, etcètera. L'inventor d'un de aquests models es feu tancar dins el seu cofre i precipitar al llac de Michigan: al cap de uns quants minuts remuntava a la superfície. I, per fi, la boia que, posada sobre el pont en temps normal, quan el vaixell s'enfonsa roman a la superfície, lligada al buc: una campana, percutida per dos senzills batents que el mateix clapoteig de

Protecció d'un navili contra els torpedes. Disposició de les planxes

la mar acciona, avisa així la presència d'una desferra de naufragi que podria constituir un perill per la navegació.

Tots els problemes han estat, doncs, estudiats, tots els punts hom ha assajat de resoldre, amb un enginy que va des de la intenció més sinistra a la més generosa. Només, quan més tard, al cap d'uns quants anys, hom passarà el balanç d'aquesta tristíssima guerra, podrà ser constatat si tanta munició d'invents no hauran estat més que vans detalls d'un pesambre, o bé si en resultarà algun positiu benefici per la humanitat futura.

LA MULA DEL PAPA

CONTE D'A. DAUDET

DE tots els proverbis, adagis o dites amb els quals e's nostres pagesos de la Provença il·lustren llurs converses, no en sé pas cap de més pintoresc que el següent :

Dins de quinze llegües al voltant del meu molí, quan es parla d'un home rancuniós, vindicatiu, solen dir :

—Aquest home ! No us en fieu pas !... És com la mula del papa, que guarda set anys la seva guitza !

Durant molt temps he cercat d'on pugués venir aquest proverbi. Ningú me n'ha pogut donar raó, ni Francet. Mamaï, el meu tocador de pifre, que coneix el llegendari provençal pels caps dels dits. En Francet pensa, amb mi, que hi ha alguna vella crònica del país d'Avinyó pel mig ; però jamai ha sentit parlar-ne d'altra manera que pel proverbi.

—No ho trobareu si no és a la biblioteca de les Cigales—m'ha dit rient el vell músic.

La idea m'ha semblat bona ; i com que la biblioteca de les Cigales és, com aquell que diu, davant de casa, hi he anat, tancant-m'hi vuit dies.

És una biblioteca meravellosa, admirablement muntada, oberta dia i nit als poetes i mal servida per petits bibliotecaris que us fan la música continuament. Jo hi he passat alguns dies deliciosos ; i, després d'una setmana de recerques (al lloc de's llibres), he descobert a la fi el que volia : la història de la mula i de la seva famosa guitza guardada durant set anys. El conte és joliu i ple d'ingenuïtat : us el diré tal com el vaig llegir ahir al matí en un ma-

nuscrit color d'anys, perfumat d'espí-gol sec, amb grans fils de la verge per senyals.

* * *

El que no ha vist Avinyó en temps dels papes, pot dir que no ha vist res. Jamai s'ha vist una vila semblant en joia, vida, animació, festes... Del matí al vespre, no vèieu res més que processons, pelegrinatges, carrers plens de flors, tapissats d'altres palestres ; arribades de cardenals pel Roine, senyeres al vent, galeres empavesades, els soldats del papa que cantaven en llatí per les places, les carraques dels frares almoniers. Després, de dalt a baix de les cases que s'agombolaven al voltant del palau papal com abelles a llurs bresques, sentíeu el tic-tac dels oficis de randes ; el vaivé de les llançadores teixint l'or de les casulles, els petits martells dels ciselladors de gerretes, les taules d'harmonia que s'afinaven a casa dels *luthiers*, els cants de les teixidores. Encara més amunt, el so de les campanes, i sempre alguns tamborins que es sentien cap a la banda del pont. Perquè, a casa nostra, quan el poble està content, cal que dansi ; i, com que en aquell temps els carrers eren estrets per a la farandola, pifres i tamborins, s'apostaven en el pont d'Avinyó, de cara al vent fresc del Roine, i dia i nit balla que balla... Ah ! el temps benaurat de la benaurada vila ! Les alabardes que no tallaven ; les presons on sols posaven el vi al fresc... Mai hi havia fam : jamai la guerra... Heu-s'aquí com els papes del

Comtat savien governar llur poble; heu-s'aquí perquè el poble els ha enyorat tant!...

* * *

Sobre de tots n'hi ha un, un bon vell que es deia Bonifaci... Oh! Quantes llàgrimes ploraven a Avinyó quan morí! Era un príncep tan amable, tan agradós! Us somreia tan bé des de dalt de la mula! I quan passàveu prop d'ell (tant si éreu un pobre home com el regner de la vila) us donava la benedicció amb tanta gentilesa! Un veritable papa d'Ivetot, però d'un Ivetot de Provença, amb alguna cosa fina en el riure, un bri de majorana al barret, i res de grans propietats...

L'única que se li coneixia, a tan bon pare, era sa vinya, una petita vinya que ell mateix havia plantat a tres lleugues d'Avinyó, dins de les murtreres de Castell Nou.

Tots els diumenges, sortint de vespres, l'home digne li anava a fer la cort; i quan era allà dalt, assegut al bon sol, sa mula vora d'ell, els cardenals al voltant, estesos al peu dels ceps, aleshores feia destapar una garrafa de vi cru (el vi bo de color de robí que s'ha anomenat després el *Castell Nou dels Papes*), i l'assaboria a glopets, mirant-se la vinya amb aire ple de tendresa.

Després, buida la garrafa, el dia cap al tard, tornava a la vila, seguit de tot el seu capítol, i, quan passava pel pont d'Avinyó, enmig dels tambors i les farandoles, la mula, enjogassada per la música, prenia un lleuger aire saltironant, mentre que ell mateix marcava el pas de la dansa amb el barret; cosa que escandalitzava força als cardenals, però feia dir a tot el poble: —Ah! el bon príncep!

* * *

Després de la seva vinya de Castell Nou, el que el papa estimava més al món era sa mula. El bon home estava eternit amb la tal bèstia. Totes les nits, abans d'anar-se'n al llit, anava a

veure si l'estable estava ben tancat, si mancava alguna cosa a la menjadora; i mai s'hauria alçat de la taula sense haver fet preparar davant d'ell mateix una gerra de vi a la francesa, amb molt sucre i aromes, que li portava ell en persona, malgrat les observacions dels seus cardenals... Cal dir que la bèstia valia el que pesava. Era una bella mula negra tacada de roig, pas segur, pèl lluent, rencins llargs i plens. Portava amb tota dignitat els seus ornaments plens de picarols d'argent, nusos, llacets. Amb tot això, dolça com un àngel, l'ull innocent i dues llargues orelles sempre en dansa li donaven tot un aire enternidor de bona persona. Tot Avinyó la respectava, i quan anava pels carrers no hi havia cortèsies que no se li fessin, perquè cadascú sabia que era aquesta la millor manera d'ésser ben vist a la Cort, i que, amb el seu posat innocent, la mula del papa n'havia pujat més d'un a la fortuna: exemple, en Fistet Védene i sa prodigiosa aventura.

El tal Fistet Védene era abans un xicot avallotat a qui el seu pare, Guy Védene, l'escultor d'or, no va tenir altre remei que engegar-lo fora de casa, perquè fugia de feina i menava per mal camí els aprenents. Durant sis mesos se'l veia per tot Avinyó, principalment pel palau papal; perquè el pillard tenia la idea posada en la mula del Sant Pare, i veureu quina era la seva mala intenció... Un dia que Sa Santetat es passejava sol per les muralles amb la seva bèstia, heu-s'aquí el Fistet sortint-li a camí i dient, mentre plegava les mans amb un aire tot ple d'admiració:

—Déu meu! Sant Pare, quina bella mula que teniu!... Deixeu-me-la mirar un poquet... Ah! Sant Pare meu! la bella mula!... L'emperador d'Alemanya no en té cap de semblant.

I l'anava acariciant, parlant-li dolçament com a una noia:

—Vina aquí, joia meua, mon tresor, ma perla fina...

I el bon Papa, tot emocionat, es deia a sí mateix:

—Quin noi més excel·lent!... Còm s'estima la meua mula!...

I sabeu què en sortí de tot això, l'endemà? En Fistet canvià la vella jaqueta groga amb una de blava plena de randes, una muceta de seda morada, sabates amb flocs, i entrà al servei del papa, on jamai s'havien rebut més que fills de nobles i nebots de cardenals... Mireu el què és la intriga!... Però en Fistet no s'aturà en els propòsits.

Una vegada al servei, el mal criat

sis escolanets que donaven tombarelles dins de la palla, amb llurs mucetes i randes; un moment després, una olor deliciosa de caramel i d'aromes omplia l'estable, apareixent-hi Fistet Védene amb molta precaució; portant el vi a la francesa. Aleshores començava el martiri de la pobra bèstia.

Aquell vi perfumat que tant li agradava, que la tenia entusiasmada, que li donava tants d'ànims, es tenia la crueltat de portar-l'hi allà a la menjadora, de fer-l'hi respirar: després, quan tenia el

continuà el joc que tan bons resultats li donava. Insolent amb tothom, no tenia atencions i diferències per qui no fos la mula: se'l trobava sempre pel palau amb els menjars que més p'aien a l'animal, al qual acariciava les taques roses mirant al balcó de Sa Santedat, com qui diu: — Eh?... Per quí és, la meua estimació?—Tant i tant, que a la fi el bon papa, que es sentia ja vell, li deixà la cura de vetllar per l'estable i de portar ell mateix el vi a la mula; la qual cosa no feia riure els cardenals.

* * *

Ni a la mula tampoc... Ara, a l'hora del seu vi, veia arribar cap a ella cinc o

nas ple de la seva olor... paia! qui t'ha vist, t'ha vist!... I la bella licor de flama rosa anava tota a parar a la gorga d'aquells trinxeraires... I, encara, si tot hagués estat robar-li el vi!.. El que acabava de fer la cosa insuportable era còm es posava, aquella gent, quan havia begut!... L'un li estirava les orelles, l'altre la cua... En Quiquet li pujava a l'esquena; en Beluguet li posava el seu capell... I cap d'ells pensava que d'una potada la brava bèstia els hauria pogut enviar a l'estrella polar, i més lluny encara... Però no!... Això no és pas fet per a la mula del papa, la mula de les benediccions i les indulgències... Ja podien fer el que vulguessin, que no s'enfadava: i no era pas que En Fistet

no ho procurés... Per exemple, quan sentia En Fistet per la regió de les potes, les ganes la menjaven de fer-n'hi alguna, i amb raó. N'hi feia tantes, el poca vergonya! Tenia unes crue's intencions, després de la beguda!...

Voleu pensar que un dia no s'aturà fins a pujar-la al campanar de la Seu, allà dalt, dalt de tot, a la darrera punta del palau!... I no és pas una rondalla: dos cents mil provençals ho veieren. Figureu-vos el terror de la pobra mula quan, després de les cent mil votes a les fosques per la pujada, es trobava de cop i volta en una plataforma trastornadora de llum, i que a mil peus avall veïé un Avinyó fantàstic, les barraques del mercat petites com a nous, els soldats davant de la caserna com a formigues vermelles, i allà baix, damunt d'un fil d'argent, un pont microscòpic, on es ballava de valent... Ah! Pobra bèstia! quín pànic! Del crit que féu, tots els vidres tremolaven.

—Què passa? Què li han fet?—cridà el bon papa, precipitant-se al balcó.

En Fistet Védene era ja al pati, fent veure que plorava i s'arrabassava els cabells.

—Ah! Sant Pare, el què hi ha! Hi ha que la nostra mula... Déu meu! Què serà de nosaltres? Hi ha que la nostra mula ha pujat al campanar...

—Tota sola???

—Sí, Sant Pare: tota sola... Teniu! Mireu-vos-la allà dalt!... Veieu la punta de les orelles? Semblen dues orelletes...

—Misericòrdia!—cridà el pobre papa, alçant els ulls... Es deu haver tornat boja! Mireu que es matarà!... Vés a baixar-la, pobreta!...

Sí! ja ho has dit! Què voldria més, la mula, que baixar?... Però per on? Per l'escala, ni somniar-ho: aquestes coses es pugen, però a la davallada, s'hi rompia cent vegades les cames... I la pobra mula es desolava, i, donant voltes per la plataforma, pensava en En Fistet.

—Ah! bandejat, si jo surto d'aquesta! Quina guitza demà al matí!

Aquesta idea de la guitza li donava coratge al ventre: sense això no s'hau-

ria pogut pas sostenir... Per fi, la davallaren, però fou tot un poema. Calgué posar en joc un cric, cordes, bragues. Podeu pensar quina humiliació, per a la mula de tot un papa, veure's penjada a tal altura, nedant les potes en el buit com un borinot al cap d'un fil! I tot Avinyó mirant-la!

La malaurada bèstia no dormí pas en tota la nit. Li semblava que sempre anava donant voltes per la plataforma, amb els riures de la vila per davall, i pensava després en l'infame Fistet Védene i en la magnífica guitza que li proporcionaria l'endemà al matí. Ah! amics, quina guitza! Des de Pamperigust en veurien la fumera...

Mentre se li preparava tan bella recepció a l'estable, sabeu què feia En Fistet? Anava Roine avall cantant a la coberta d'una galera papal, tot anant-se'n a la cort de Nàpols amb la munició de joves nobles que la ciutat enviava tots els anys a la reina Joana per exercitar-se en la diplomàcia i les formes de cortesia. En Fistet no era noble, però el papa li volia recompensar les deferències tingudes amb la seva bèstia, i principalment l'activitat que acabava de desplegar durant el salvament.

Quin desengany tingué la mula, l'endemà al matí!

—Ah! el maleït! Segur que ha malpensat alguna cosa!...—pensava, remouvent-se amb furor.—Però és ben igual, malcarat! Tu la trobaràs a la tornada la teva guitza!... Jo te la guardo! I l'hi guardà.

Després de la sortida d'En Fistet, la mula trobà novament la seva vida tranquil·la i esbarjosa d'altre temps. Prou de Quiquets, de Beluguets, a l'estable. Els bons dies del vi a la francesa tornaren, i amb ells el bon humor, les sestres llargues, el petit pas de gavota pel pont d'Avinyó. No obstant, se li remarcava una mica de fredor en passar pel carrer. És que hi havia rialletes: els vells movien el cap, i els nois reien mirant al campanar. El bon papa ja no li tenia aquella confiança; i quan es decidia a muntar-la, el diumenge, guardava sempre aquest recel:—Si jo em trobés de

cop i volta allà dalt, a la plataforma! — La mula, ho veia, i sofria sense dir res: sols, quan es pronunciava el nom de Fistet Védene a la seva presència, les llargues orelles s'extremien i es mirava amb un somriure les ferradures.

Set anys passaren així: al cap dels set anys, En Fistet Védene retornà de la cort de Nàpols. Encara no havia acabat l'aprenentatge; però, sabedor que el primer mustarder del papa acabava de morir repentinament a Avinyó, i semblant-li ho l'ofici, arribava per veure de pescar-lo.

Quan l'intrigant entrà a la sala del palau, el Sant Pare hagué de fer esforços per recordar-lo: de tal manera se havia fet gran. Cal dir, també, que el papa se havia fet molt vell i que no hi veia pas bé sense ulleres.

En Fistet no s'intimidà.

—Còm! Sant Pare! No em reconeixeu?... Sóc jo, En Fistet Védene.

—Védene?...

—Doncs! Vós bé ho sabeu!... Aquell que portava el vi francès a la vostra mula.

—Ah! sí... sí... Ja recordo... Un bon minyó. En Fistet Védene! I què vols?

—Oh! Poca cosa, Sant Pare... Jo venia a demanar-vos... A propòsit: encara la teniu, la mula? Està bona?... Ah! millor!... Jo venia a demanar-vos la plaça del primer mustarder que acaba de morir...

—Primer mustarder, tu!... No veus que ets massa jove? Quina edat tens?

— Vint-i-dos anys, il·lustre Pontífex: cinc anys justos més que la mula... Ah! quina mula! Si sabéssiu com me l'estimava! Com l'enyorava, a Itàlia!... No me la deixareu veure?

—Sí, fill meu: tu la veuràs — digué el bon papa, emocionat. — I ja que l'estimes tant, no vull que visquis lluny de ella: des de avui ets primer mustarder... Els cardenals cridaran, però tant és: ja hi estic acostumat.

Vina a trobar-nos demà a sortida de vespres, que et posaran les insígnies del teu grau a presència del Capítol, i després et deixaré veure la mula, i vindràs a la vinya amb nosaltres dos. Eh! eh!... t'agrada?...

Si en Fistet estava content, no es pot dir la impaciència amb què esperà la cerimònia: no cal dir-ho. Però hi havia al palau algú més feliç encara i més

impacient que ell: la mula! Des del retorn d'En Fistet fins a les vespres del dia següent, es ben posà de civada i de tirar guitzes contra la paret! També ella es preparava per a la cerimònia...

I quan, l'endemà, foren dites vespres, En Fistet féu sa entrada al pati del palau papal. Tota l'alta clerecia hi era: els cardenals amb hàbits vermells, l'advocat del diable, de vellut negre, els abats del convent amb llurs petites mitres, les mucetes violetes de la seu, la clerecia inferior, els soldats del papa de gran uniforme, les tres confraries de penitents, els ermitans del mont Ventoux amb la cara ferotge, els frares flagel·lants nus fins a la cintura, els sagristans amb hàbits de magistrats: tot-hom, en una paraula: fins els que donaven l'aigua beneïda, i aquell que encén i l'altre que apaga: no n'hi mancava ni un... Ah! quína ordenació!

Campanes, correcames, sol, música, i sempre els tamborins que portaven la dansa allà baix el pont de Avinyó...

Quan en Védene aparegué al mig de l'Assemblea, sa bella figura i el seu posat feren córrer un murmur d'admiració. Era un magnífic provençal dels rossos, amb grans cabells rulls i una petita barba que semblava presa als filets del metall que queien del burí del seu pare, l'escultor d'or! Es deia que, en aquesta barba rossa, els dits de la reina Joana havien jugat més d'una volta; i el senyor de Védene tenia, en efecte, l'aire gloriós i el mirar distret dels ho-

mes que les reines han estimat... Per fer honor a sa nació, havia reemplaçat els vestits napolitans per una jaqueta rosa a la provençal, i sobre el capell tremolava una gran ploma d'ibis de Camaiga.

Així que entrà, el primer mustarder saludà amb aire ple de galanteria, i es dirigí vers el papa, que l'esperava per donar-li les insígnies del grau: el collar groc i l'hàbit safrà. La mula

era a baix de l'escala, prompta a partir cap a la vinya... Quan passà prop d'ella, En Fistet tingué un somriure i s'aturà per donar-li dos o tres copets d'amic a l'esquena, mirant de cua de ull si el papa el veia. La posició era bona: la mula prengué alè:

—Té! Vet-la aquí, trinxeraire! Set anys fa que te l'estava guardant!

I li engegà una guitza tan terrible, tan terrible, que fins de Pamperigust se'n veié la fumera, un remolí de fum ros amb una ploma d'ibis que donava voltes: era tot el que quedava de l'infortunat Fistet!...

Les guitzes de les mules no són, d'ordinari, tan terribles: però aquesta mula era una mula papal... I després, penseu-hi bé!... la hi guardava set anys feia... No hi ha cap exemple semblant de rancúnia eclesiàstica.

Trad. J. M. RUIZ MANENT

ALHORA DEL TE

La ex tsarina És extraordinàriament cinematogràfica la existència de la darrera tsarina rusa. Tots els incidents de la seva vida han estat difosos en diaris, revistes i llibres, amb extraordinària cruesa, i mentrestant els telegrams ens donen, tot sovint, notícies contradictòries de les fugues, malalties i possibles expatriacions de les restes de la família que fou imperial.

La tsarina es casà ben poc de grat amb Nicolau II; per a vèncer la seva resistència a aquest projecte calgué nomenysque una intervenció personal, extraordinàriament enèrgica, del Kàiser alemany, qui comprenia els grans aventatges a aconseguir de la unió de una princesa de Hesse amb l'emperador de la Rússia.

L'acció política de la tsarina i les peculiaritats dels seus costums són els dos tòpics de què més s'ha parlat. Però és cosa curiosa, i només darrerament arri-

bada la informació dels passatemps d'enginy en què es complaïen la tsarina i el tsar. De vegades semblaven talment personatges d'En Muñoz Seca. Tot prenent el te, una vegada, la tsarina deia a l'im-

perial espòs en el francès de costum: *Sire, vous avez le cœur plein de bon té.* L'últim acudit que se senti al palau del tsar tingué caràcter revolucionari. Mentre els oficials de l'Estat Major l'envoltaven, el tsar es girà envers el coronel Starin, demanant-li:

— *Quelle différence y a-t-il entre la hyène, le ministre de l'Intérieur et le ministre des Finances?* — I no encertant-ho ningú, el tsar digué triomfalment: *C'est que la hyène est tachetée par la nature; le ministre*

de l'Intérieur est acheté par le ministre des Finances et le ministre des Finances est à jeter par la fenêtre.

Hi hagué un esclat de rialles: però mitja hora més tard el tsar rebia el secret missatge dels esdeveniments de Pe-

L'ex emperadriu de Rússia

trograd, que el decidiren a partir immediatament a Tsarskoie Selo... sense que hi pogués arribar.

La vida del coronel Romanof i de la seva família a la ciutat de Tobolsk, on els llençà la revolució, ha estat verament tènica. A Tobolsk se li diu «ciutat de la Mort»: la temperatura poques vegades és més amunt de zero graus. La major part de les cases són de fusta; i l'habitada per la família imperial és de les poques que hi ha bastides amb rajoles. La planta baixa fou reservada a una companyia de soldats, que hi establiren llur cos de guàrdia. Els dos pisos superiors foren destinats a l'habitatge del coronel Romanof i la seva família; total catorze cambres molt senzillament parades. Res de aigua, ni gas, ni electricitat, ni sala de banys. Els criats han d'anar a cercar a un pou de la vora l'aigua necessària per la casa. Per la calefacció es gasta foc de llenya. La major part de les cambres no mesuren sinó cinc metres per tres.

L'orgullosa ex tsarina no veu de la finestra estant cap agradós païsatge; no té ni un modest jardinet, on el tsar pugui, altrament, esmersar sos hàbits casolans. No pot sortir si no és per anar a l'església. Com a favor especialíssim, les autoritats revolucionàries els han autoritzat a anar una vegada per setmana als banys públics; en sortir, els escorten quatre oficials i un escamot de soldats.

Aquests mateixos oficials s'encarreguen

de les compres de queviures per a la família imperial, sense deixar mai aquest esment als únics quatre criats—un home i tres dones—que han pogut seguir a llurs senyors.

La tsarina, més peculiarment amant dels refinaments de la cuina francesa, es veu obligada a gustar les menges populars russes: el *pling*, mena de galeta coberta de *kaviar*; el *borshtch*, sopa espessa, feta amb diversos vegetals; la *kalacha*, pasta de formatge.

La tsarina a Borodino, visitant l'hospital

La tsarina no comparteix pas la melangiosa resignació del tsar. Viu en una indignació perpetua. No se li consentí de portar a Tobolsk sinó un bagatge escassíssim. A Tobolsk és gairebé impossible de comprar qualsevol cosa de l'abillatge. Les princeses, doncs, tenen quatre vestits cada una i se n'han d'aconhortar.

Actualment la tsarina s'ocupa molt de sos fills, als quals exhorta no pas a la resignació, sinó al record implacable. El que més l'indigna és no poder escriure

ni rebre cartes que no siguin obertes pels oficials revolucionaris. I mai no deixa de repetir a les seves filles:—No oblideu en cap temps els nostres sofriments d'avui.

I quan gira els ulls envers el tsar, el veu assegut tot somniosament en un recó; la testa del tsar ha esdevingut enterament blanca...

I mentrestant la Rússia es debat en una crisi mai vista al món, plena d'enigmes...

El nen ros-síssim Aquest és el nom de una deliciosa tela de la pintora Hilda Belcher, que ha estat molt admirada a Nova York per la seva frescor i vívida espontaneïtat. A més, la tela és d'una extraordinària valor decorativa.

Els vestits de les actrius A son retorn a França, Regina Badet, ha referit les impressions del seu viatge a l'Amèrica del Sud. La bellíssima actriu

explica, entre altres coses sentimentals o pintoresques, que la guerra ha ocasionat un gravíssim perjudicials actrius europees que fan *tournées* pels països americans. D'ençà de la guerra, a les capitals elegants del Brasil, l'Argentina i Xile, les dames han renunciat, seguint l'hàbit francès, a les *toilettes* de nit. Doncs bé, hi havia el costum, per part d'aquestes da-

mes, de comprar a les actrius, o almenys a les actrius parisenques que per allí passaven, els seus vestits de l'escena. Aquesta venda improvisada constituïa un dels més importants beneficis que els empresaris feien servir de mirallet en ses contractes. La guerra ha minvat considerablement aquest negoci. La senyora

Badet no ha pogut vendre sinó les seves *toilettes* de dia; quinze mil francs per trenta mil del seu proveïment.

En canvi, a Alemanya, on l'acció tutelar de l'Estat arriba fins a la minúcia, s'ha ordenat que les dames de la bona societat cedeixin els seus vestits usats a les actrius de modestos honoraris, la vida de les quals ha esdevingut molt penosa.

Els mobles delitosos

Es multipliquen a la ciutat, cada dia més pròspera, les indústries artístiques. L'indústria dels mobles ha donat passes gegantines en els darrers anys, i un gust acurat presideix a noves empreses, les quals regeneraran els interiors barcelonins, que havien estat profanats per certes degeneracions esgarri-foses del

«El nen rossissim»

Lluís XV, els pesombres del nomenat «modern style», i un Imperi fet amb llistonets. Acaba d'instal·lar-se, fent honor al nostre Passeig de Gràcia, la nova casa d'En J. Busquets, rica en admirables creacions d'una elegància i un bon to perfectes.

Els gravats que publiquem donen idea

L'actriu nordamericana Stirmer, famosa per ses riques i belles «toilettes»

del refinament de l'instal·lació i del veritable esclat sumptuós de les creacions de la casa J. Busquets, que el públic no pot menys de consagrar, per a son propi goig i son propi prestigi.

El conreu de la bellesa En tot l'imperi del Marroc, i a Tunís, hi ha poblets on els membres més vells de la població adulta, es consagren professionalment a «engreixar» damisel·les pel mercat matrimonial.

Els moros, igual que els turcs i molts altres orientals, tenen una marcada preferència per les dones «de cara de lluna», i els interessa més saber les arrobes que

pesen les seves futures, que no pas el nombre de les seves qualitats espirituals.

Les noies comencen els cursos d'«engreixament» als dotze anys d'edat. Les mans els són fermades darrera el cos, i seuen damunt una catifa, una pila d'hores, mentre llur director vetlla amb un bastó a la mà, i de tant en tant se'ls fica a la boca una bola de rígides farinetes de blat-de-moro, empastifada de greix i del volum que calgui perquè la víctima pugui empassar-se-la sense mastegar.

El bastó corregeix totes les inquietuds de les noies, i els intents de revolta davant les tradicionals boles de farinetes.

També al Brasil la corpulència és con-

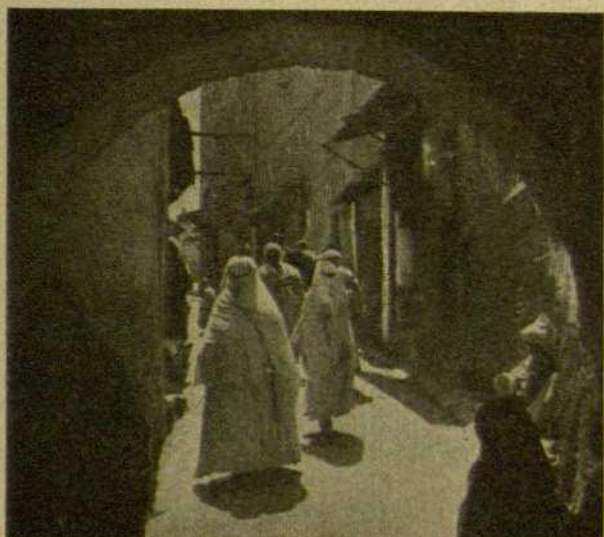

Vista interior del magnífic establiment de mobles d'En J. Busquets.

siderada essencial per a la bellesa femenina, i el major compliment que es pot fer a una dama brasilenya, és dir-li que cada dia s'engroixeix més. A les baixes

capes socials dels pobles europeus, hi trobem, per ci per lla, una opinió semblant.

GEORGINA

Noies mores sortint d'una «escola d'engreix»

Crònica Catalana

EL tema de la transformació política d'Espanya no és ja simple apostolat d'uns quants, com els anys immediatament posteriors a 1898; ni frisança d'una conjunció de partits, com pel temps de

l'havien conseguida ni la simple crítica dels intel·lectuals, ni els alçaments sentimentals, l'ha conseguit un partit polític, una comunió concreta: el nacionalisme català de la Festa de la Unitat fins

En Francesc Cambó, ministre de Foment

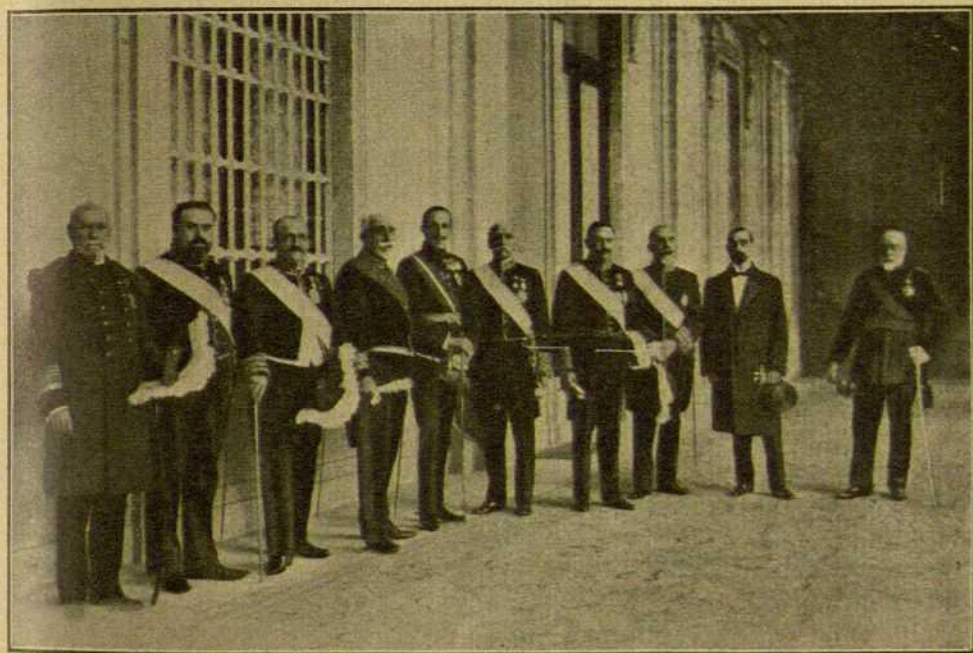
(Fot. Campua.)

la Solidaritat. Ja és un tòpic de la vida espanyola. Ja és l'atmòsfera de la vida espanyola. I aquesta saturació, que no

a nostres dies. Arribada l'organització nacionalista a veritable perfecció, ella ha senyalat el ritme de la vida pública en

aquestes successives etapes que es diuen Debat del Nacionalisme, Campanya al volt dels projectes econòmics de l'Alba, Assemblea de Parlamentaris, Gabinet de Concentració, i, finalment, en el Gabinet d'altura que avui regeix els destins d'Espanya. I tot això no és una opinió partidista, sinó un fet clar, palès, sistemàtic. El mes de març ha mostrat, per un moment, amb el predomini de curta durada del senyor La Cierva, quina alterna-

tres capitosts de la política—triomfà totalment. I la segona part de l'immens èxit personal i doctrinal d'En Cambó al Palau de la Música, fou l'entusiàstica sensació de vida nova que envaï la península al constituir-se el ministeri actual. És ben desitjable que el Gabinet d'altura, a més de resoldre les qüestions de l'amnistia, reformes militars, reforma del reglament de les Cambres, i normalització — tota la possible — dels ele-

El Ministeri de Concentració, presidit pel rei, després d'haver jurat

(Fot. Vidal.)

tiva podia oferir l'Espanya vella a les iniciatives fermes i segures de Catalunya.

Conferències d'En Ventosa i En Cambó al Palau de la Música Catalana, arran de la crisi en la qual abandonaren llurs carteres En Ventosa i En Rodés, mostraren a la consciència pública espanyola la continuïtat, la coherència i l'exemplaritat del nacionalisme català. I el consell d'En Cambó—amb les necessàries modificacions degudes a les complicacions creades per la dificultat de «anar comprenent» que experimentaven els al-

mentals fonaments de l'economia espanyola, estenguí encara la seva acció a tots els problemes urgents, la solució dels quals pugui ésser acordada per unanimitat. Cap hora no serà tan oportuna com aquesta per a adavantar vivament la desitjada reparació dels malastres soferts per tant de temps.

La designació d'En Ventosa pel Comissariat d'Aprovisionaments, és immillorable, i ha produït immillorable efecte en tots els ambients polítics i socials.

En Cambó ministre! Des del seu bri-

llant *début* parlamentari, en temps de la Solidaritat, diversos foren els capdavanters polítics que recaptaren el seu concurs ministerial. Però En Cambó es reservava, perquè no era un dels corrents trescadors de l'«escalafón» polític. Altrament, el fat de Catalunya volia que En Cambó fos ministre darrera la Festa de la Unitat, i, en certa manera, a conseqüència de la Festa de la Unitat. Anys abans, és possible que qual-sevol ingrés en un ministeri per part d'En Cambó, hagués produït una depressió catalanista, un momentani desprestigi de la Lliga. Avui, tothom sab que En Cambó és Catalunya, o almenys la Catalunya millor, la més nombrosa i la decisiva. Aquesta relació d'equivalència d'un valor genial individual i un formidable moviment col·lectiu els vigoritza extraordinàriament a tots dos.

Un altre dels nostres homes representatius se'ns acaba de emportar la mort. En Verdaguer i Callís, l'eximi precursor del moviment catalanista

actual, que si altres mèrits li manquesin, una cosa sola el faria digne per tots nosaltres de la major glòria: ésser el fundador de *La Veu de Catalunya*.

Temps a venir, quan es revisin els valors dels iniciadors de la Nova Catalunya, En Verdaguer i Callís figurarà en la llista en lloc preeminent, al costat dels noms més gloriosos del nostre Renaixement.

Teatre.— Dues obres d'entonació ombrívola, *Cap de Flames*, d'En Carrión, la tragèdia rural esfereïdora, i *La Mala Vida*, d'En Vallmitjana, visió realista i romàntica d'una mena de població com la que inspirava a Gorki. Dues de gaia entonació: el *Glorios Sant Medí*, d'aquest observador sempre entretingut i pintoresc dels costums barcelonins, que es diu J. Burgas, *La Mel i les Vespes*, comèdia goldoniana, familiar, agradívola, de bon jeient, i per tant catalaníssima, de J. Pous i Pagès.

Ha mort En Pons i Massaveu, l'autor inoblidable de *L'Auca de la Pepa*, que acabava

En Narcís Verdaguer i Callís,
l'eminent patrici, mort recentment

El comte de Caralt, ex ministre d'Hisenda

Josép Burgas, autor de l'aplaudit sainet «Gloriós Sant Medí o la Colla dels tivats», estrenat últimament a Roma.

J. Pous i Pagès, eminent literat que acaba d'oferir al públic la bella comèdia «La Mel i les Vespes».

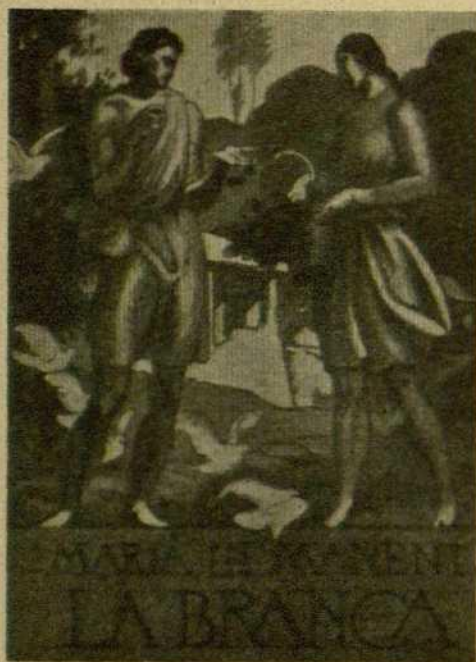
Ambrosi Carrión, distingit dramaturg, autor de la forta tragèdia «Cap de flames» estrenada darrerament.

de reprendre l'activitat literària amb son *Com anàvem dient...* En Pons és una de les figures cabdals de la novel·la catalana; i fóra desitjable una edició popular de les seves obres, i sobretot la impressió del seu repertori inèdit. La Barcelona evocada per En Pons és una Barcelona desapareguda: el 1888 li calà foc i la Reforma n'ha ventat les cendres. Però aquest és un nou alicient per a la lectura sempre gustosa del barcelonísim costumista.

Llibres.—Els més interessants són *La Renovació del Teatre*, del clàssic i elegantíssim crític J. Farran i Mayoral, obra de la major oportunitat i abundosa en belles orientacions; el *Poema Espars*, volum d'En Joaquim Folguera, autèntic i vívid poeta; la *Branca*, primer volum del

joveníssim Marià Manent, també genuïnament inspirat; les *Hores d'Amor i de Tristesa*, el delicadíssim drama d'En Gual.

Una nova societat s'és constituïda: la dels *Amics de les Arts*, que es proposa adquirir obres d'art modern per al nostre Museu. En signen el bell missatge a l'opinió noms escollits de la nostra joventesa. Els *Amics de les Arts* donen una nota escollida de ciutadania, i no trigarem a veure els fruits de la seva activitat, que mereix ésser afavorida per tots els catalans que sentim quina bellesa i quin privilegi hi ha en poder dir-se'n.

Coberta del bell llibre de poesies d'En Marià Manent.

El nombre, diversitat i caràcter de les exposicions d'art que durant el

J. Farran i Mayoral, que acaba de publicar l'interessant obra «La Renovació del Teatre».

Joaquim Folguera, autor de l'exquisit llibre de poesies «El poema Espars».

passat mes s'han succeït en les nostres sales, fa que sigui tasca difícil el poguer-ne parlar de la manera que la majoria mereixen. No obstant, un fet cal subratllar d'aquest esplèndid moviment artístic de Barcelona, i és les tendències ben diverses que es nota en tals manifestacions; l'art pictòric a Catalunya és cosa vivíssima, és una lluita constant vers les noves orientacions estètiques, vers el conqueriment d'un lloc en el

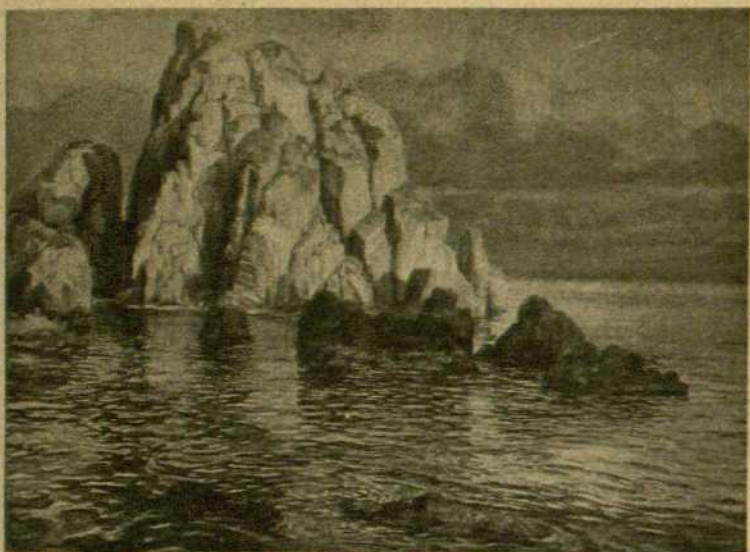
món de l'art, esplèndidament ja lograt en no pocs casos individuals.

La reproducció que s'inserta en la pàgina que segueix, és una bella aquarel·la d'En Llaveries.

Música.—Rubinstein, el pianista famós que ha lograt repetidament treure de casa al gran públic, de nou es féu oir a primers del mes passat en el Palau de la Música Catalana. Tres recitals Chopin

Escena final de «La Mala vida», l'obra d'En Juli Vallmitjana, estrenada darrerament amb gran èxit. (Fot. Sagarra.)

«Punta de Santa Anna (Blanes)», aquarel·la d'En Joan Llaверies
(Galeriёs Laietanes) (Fot. Serra.)

pin constituïren els concerts donats, i malgrat la unitat dels programes, que a primera vista podien semblar *pesants*, el públic omplí com mai el Palau i ovacionà constantment al notable artista polac. Rubinstein-Chopin ocuparen durant uns dies la vida musical de Barcelona; l'art extraordinari d'En Rubinstein fusionat en les creacions del poeta del piano, fou de segur el secret d'aquest *succés*.

Altre artista ben estimat del nostre públic és l'eminent baríton belga Armand Crabbé, tan aplaudit en el Liceu. La gràcia i delicadesa de les *àries*, *cavatines* i *recitatius* de les obres líriques dels Lulli, Gretry, Gluck, etc., trobaren amb En Crabbé un exquisit intèrpret molt ben secundat, per cert, pel mestre Joan Salvat que l'acompanyà, qui, demés, feu oir en el clavicordi—la puríssima literatura del qual reproduceix fidelment en el seu veritable element—delicioses peces de Rameau, Couperin, Daquin, Mattielli i Hændel que per uns moments ens donaren la sensació de exquisitats rarament gustades.

Prosseguint les nostres entitats musicals en el desenrotllament de llurs plans, ens han ofert darrerament mantes sessions d'interès sobressortint. La «Associació Musical», per la seva part, ens oferí amb la cooperació del mestre Lamote i la seva Orquestra Simfònica l'audició de la *Novena* de Beethoven, aquest formidable poema sonor en el qual hi viu un món amb totes ses inquietuds i lluites; dolors; alegries; en el qual fineix una modalitat estètica i en sorgeix altra de nova. La «Associació de Música da Camera» ens féu oir el notable «Trio de Barcelona»—bella sessió de música íntima;—el violinista gallec Quiroga, de notables facultats i altra sessió que fou confiada al nostre Miquel Llobet i a Armand Crabbé que repetí en sa majoritat les obres cantades en la Sala Mozart. L'interès d'aquest concert fou la reaparició—després de divuit anys!—del gran artista Llobet. Les altes qualitats de aquest artista commogueren materialment al públic qui pogué en tal ocasió *veure* ço que és un artista perfet. En Llobet, certament, logra amb la guitarra

insospitades perfeccions que ens descobrixen *lletjors* artístiques que no passen per tals en molts casos. Per virtut de l'art d'En Llobet triomfà aquella nit la *veritat artística*.

Els «Amics de la Música», també han ofert ben interessants sessions. Una fou dedicada a Chopin — *Trio*, conferència i obres de piano—i altra a música de orquestra.

En Miquel S. Oliver, l'escriptor acurat i profund, fou l'encarregat de relatar-nos la curta estança de «Chopin a Mallorca». Amb prosa diàfana i comentaris ajustadíssims ens parlà del viure d'aquell artista i sa companyia en l'Illa daurada. Mallorca i els mallorquins, Chopin i madame Sand foren situats en els llocs dels quals, un xic la literatura i altre la llegenda, els havia foragitat.

N'Eduard Toldrà, N'Antoni Planàs i

En Blai Net, cooperaren a la sessió amb ses belles interpretacions.

Pocs dies més tard, la orquestra d'aquesta mateixa entitat, sots la viva direcció del jove mestre Francesc Pujol, donà una magnífica audició de la «Heroica» de Beethoven. La fonda musicalitat de aquesta simfonia va ser plenament mostrada pel distingit director el qual sabé resoldre amb encert notable la ponderació dels elements temàtics, cosa la qual donà un perfet equilibri a l'execució que, certament, es recordarà amb goig. En la part central del concert hi figurava el bell «Concerto» en *sol menor* de Mendelssohn per a piano i orquestra. La part *solo* fou exquisidament dita i matitzada per la pianista Na Antonia Saneristòfol de Folch. L'obra, malgrat el temps, s'imposa encara per sa frescor i espontaneïtat.

X.

Miquel Llobet, l'eminent artista que recentment s'ha fet oir en el Palau de la Música Catalana, amb grandios èxit

Crònica Estrangera

LA sèrie de les paus d'Orient, encetada per la pau entre els Imperials i la Ucrània, ha continuat durant el mes de març.

El dia 3 de març va ésser firmat a Brest-Litovsk el tractat de pau entre l'Alemanya i la Rússia. El cap de la delegació russa va donar compte de la firma del tractat al govern maximalista mitjançant el següent extraordinari radiotelegrama: «Havent-se negat els alemanys a cessar llurs operacions militars fins que la pau fos firmada, ens hem decidit a signar el tractat sense examinar les clàusules». Les clàusules que els delegats russos van signar sense llegir-les, contenen, entre altres coses, la separació completa, respecte de l'Estat rus, de Ucrània, Finlàndia, Polònia russa, Lituània, Curlàndia, Livònia i Estònia. Tota la zona occidental de l'ex Imperi rus queda tallada. La Rússia perd la major part del seu litoral marítim. Cedeix, demés, la Rússia, els tres districtes caucàsics de Kars, Batum, i Ardahan, o sigui la Armènia turca.

Quin ha d'ésser l'esdevenidor d'aqueixos països separats de la Rússia, si el tractat de Brest-Litovsk fos confirmat pel tractat que establirà, en son dia, la pau general?

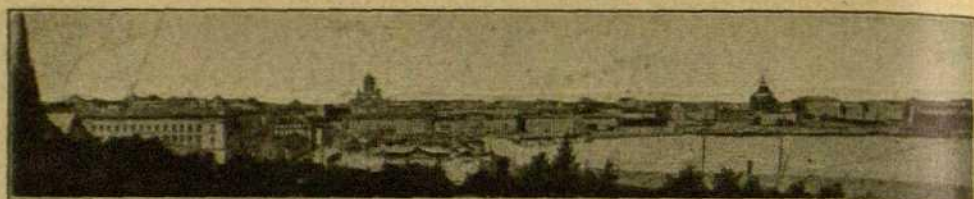
La Ucrània, la Finlàndia, la Polònia ex russa (reduïda considerablement en la seva extensió territorial), la Lituània i la Curlàndia esdevindran Estats independents, però lligats a l'Alemanya per estrets tractats i al·liances i regits alguns d'ells per prínceps alemanys. La Livònia i la Estònia, formaran juntes un Estat o bé seran annexades a la Curlàndia. La Armènia russa és cedida a la Turquia, la qual havia hagut de cedir-la a la

Rússia després de la guerra russo-turca de 1877-78.

És incerta la sort d'alguns altres territoris que van pertànyer a l'Imperi rus. La Crimea, per exemple, ha estat declarada República independent pels *Soviets* d'aquell país. Però no és segur que la declaració prevalgui. Sembla que la Turquia, que havia posseït la dita península, es proposa intervenir-hi. Això implicaria, probablement, l'anexió a l'Imperi turc.

Però totes aqueixes extenses modificacions territorials de l'Orient tenen un caràcter interí. En primer lloc, el futur tractat general de pau ha de dir si les condicions del tractat de Brest-Litovsk són confirmades o anul·lades. En segon lloc, la situació anàrquica i caòtica de l'Orient impedeix que els Estats novells i les modificacions territorials arribin a adquirir la necessària estabilitat. Mentrestant, tot el milenari Imperi moscovita és avui un immens munt de runes. Les actuals construccions i reconstruccions d'Estats sobre l'Imperi caigut, són més aviat plànols de l'arquitectura diplomàtica, diguem-ho així, que no pas sòlides i durables realitats.

La Romania, com calia esperar, ha decidit fer la pau amb els Imperials. El govern del general Averesco va firmar a Buftea, el dia 5 de març, un tractat preliminar de pau. Durant les negociacions per al tractat definitiu, va produir-se una nova crisi ministerial a Romania. Va formar ministeri Marghiloman, significat polític romanès afecte als Imperis centrals i adversari de la intervenció de Romania a la guerra. Tots els

Vista general d'Helsingfors, la capital de Finlàndia

altres ministres tenen la mateixa significació en el que es refereix a la política internacional.

El tractat de pau, si són confirmades les principals condicions del tractat preliminar, imposa a Romania considerables rectificacions de frontera pel costat de l'Hongria i la cessió de la Dobrudja, regió situada entre el recolze del Danubi i la mar Negra. Aquesta última mutilació deixa a la Romania sense gens de litoral marítim.

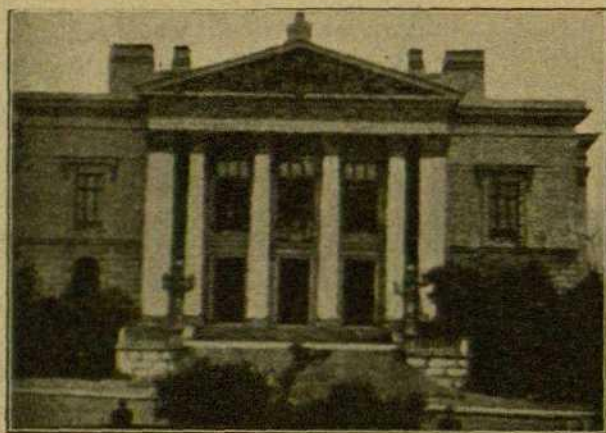
La Romania ja no veurà la mar... I un poble que perd la visió de la mar, després d'haver-la fruïda durant llargs anys, és com un adult que perd la claredat dels ulls.

La Finlàndia, esdevinguda lliure, ha pactat aiximateix la pau amb l'Alemanya.

Però la Finlàndia està avui mig-partida entre dos governs: el govern nacionalista, format pels elements de l'antic Senat, i el govern maximalista finlandès. El primer domina el nord de la Finlàndia; el segon domina el sud, amb la capital, Helsingfors.

Guàrdies blancs i guàrdies rojos sostenen, fa algunes setmanes, una acarnissada guerra civil. I mentre el govern roig té l'auxili dels maximalistes russos, el govern blanc compta amb l'auxili dels alemanys. La lluita sembla pendre un gir favorable al govern blanc o nacionalista.

El Congrés general dels *Soviets* russos, reunit a Moscou, ciutat esdevinguda novament la capital de la Rússia, va ratificar, contra el que alguns creïen, el tractat de pau entre la Rússia i la Quàdruple imperial. És remarcable el detall que a la proposició acceptant la pau de Brest-

El Parlament finlandès

Litovsk, es qualifica aquesta de «des-honrosa».

Un important fet va produir-se amb ocasió del Congrés dels *Soviets*. El president Wilson va adreçar al Congrés un missatge en el qual feia constar la simpatia dels Estats Units envers la Rússia revolucionària i proclamava el dret del poble rus a donar-se el règim polític i social que millor li plagui, sense cap intervenció ni cap pressió de l'exterior.

No va mancar qui volgué veure al missatge una al·lusió a la anunciada intervenció del Japó a la Sibèria, que fins ara no s'ha produït i que ha xocat amb serioses dificultats.

A la Courneuve, possible dels voltants de París, hi havia uns grans obradors de construcció de granades, on treballaven uns 15.000 obrers d'ambdós sexes. Aqueixos tallers formaven, per llur extensió i pel gran nombre d'edificis, una nova població, tota remorosa.

Un accident fortuït, la causa del qual

L'embaixador japonès a Londres, de qui tant s'ha parlat amb motiu de l'anunciada intervenció del Japó a la Sibèria

no ha pogut establir-se d'una manera precisa, va produir la explosió d'una caixa de granades. Quinze mil·lions d'aqueixos projectils hi havia dipositats a la Courneuve. Les explosions van succeir-se en curts intervals, amb estrèpit espaventable.

En pocs minuts, els edificis de la Courneuve van estar convertits en un munt de runes cobert de foc i de flames. El terreny semblava el cràter d'un immens volcà. Els efectes de l'explosió van deixar-se sentir en tot el

radi de l'aglomeració parisenca. Els vidres i les teules trencades es compten

La catàstrofe de la Courneuve

per centenars de milers. El soroll de l'explosió va sentir-se a distàncies de prop de 300 quilòmetres. Tot el sòl va trontollar, com en un terratrèmol.

El nombre de víctimes va ésser molt reduït, en relació amb la magnitud de la catàstrofe. Hi va haver temps per a que els més amenaçats poguessin fugir. Les estadístiques oficials van consignar un centenar de morts. Els ferits, la majoria d'ells lleus, van ésser més nombrosos.

..

John Redmond, el gran patriota irlandès, respectat *leader* del partit nacionalista, va morir a Londres, poc després d'ésser-li feta una operació quirúrgica, a conseqüència d'un atac de cor.

En el número vinent donarem una biografia de John Redmond. Aquí només consignem que l'endemà mateix de la seva mort, la Cambra dels Comuns, a la qual pertanyia feia prop de quaranta anys, va dedicar-li un homenatge, tot ple de sinceritat cordial. Entre els que hi prengueren part, pronunciant l'elogi del difunt polític, cal esmentar Eduard Carson, el *leader* dels protestants oran-gistes de la província irlandesa de l'Ulster, que tan durs combats polítics havia lliurat amb Redmond.

Com a successor d'aquest, en el lloc de *leader* del partit nacionalista irlandès, ha estat elegit Mr. John Dillon, vell lluitador de la causa irlandesa.

..

Un conflicte s'ha produït entre les potències de la *Entente* i la Hol·landa, so-

bre la qüestió dels vaixells hol·landesos.

Una bona part de la flota mercant hol·landesa es trobava immobilitzada en diverses parts dels Estats de la *Entente*, especialment dels Estats Units i d'Anglaterra, per efecte de les restriccions posades pels bel·ligerants a la navegació neutral. Els governs de l'*Entente* estaven en negociacions amb el govern de La Haia per a obtenir la cessió temporal dels vaixells immobilitzats, a canvi de proveir a la Hol·landa dels productes i queviures que li són indispensables.

El govern hol·landès, que sabia que l'Alemanya hauria vist amb disgust la realització del pacte proposat per la *Entente*, va posar dues principals condicions a la cessió: que els vaixells hol·landesos no fossin armats i que no transportessin contraban de guerra. No van ésser acceptades aqueixes condicions, i els Estats Units i l'Anglaterra han procedit a la requisita dels navilis hol·landesos immobilitzats,

John Redmond
el gran patriota irlandès; mort recentment a Londres

mitjançant la corresponent indemnització.

Hol·landa ha protestat amb severes paraules. Els governs aliats sostenen que la mesura adoptada cau dins les regles del dret internacional.

Els navilis requisats representen mig milió de tonelades.

..

Pasic (pronunciis Patxítx), el vell primer ministre serbi, de blanques barbes fluvials, va demetre el mes de febrer, davant l'hostilitat d'una part del Parlament.

Coincidint amb la crisi ministerial, van córrer veus que la Sèrbia i el Montenegro estaven disposats a fer la pau separada amb els Imperials. Aqueixes veus, però, han estat desmentides.

No ha estat possible substituir Pasic. Després d'algunes setmanes de gestions i consultes, el príncep regent Alexandre ha encarregat la formació de ministeri a Pasic mateix, qui ha deixat dins el nou govern tots els membres de l'anterior.

Hom pot veure que la solució de la crisi sèrbia s'assembla força a la solució de la penúltima crisi espanyola, quan el govern Garcia Prieto va demetre i va retirar després la dimissió. La diferència està en què la solució espanyola era un pedaç per uns quants dies, i la solució sèrbia apar més durable.

Després de molts mesos de regnar al front occidental una certa calma—i ací aquest mot pren un sentit tot relatiu,—el dia 21 de març, entrada de la primavera, va iniciar-se la gran ofensiva alemanya que fa temps es venia anunciant. I va començar la batalla més formidable que han vist les gèneres dels homes en el curs de les centúries.

El cop va ésser dirigit contra la part sud del front anglès, des del riu Scarpe al riu Oise, en una extensió de vuitanta quilòmetres. Sota l'empenta alemanya, els anglesos van recular, tot defensant-se desesperadament. Per l'extrem meridional de la línia, l'exèrcit francès va acudir a ajudar-los.

A fi de març, els alemanys havien arribat a la línia Monchy, Albert, Mezières, Montdidier, Lassigny, Noyon. El promedi de l'avenç era d'uns quaranta quilòmetres de fondària.

Els dos objectius estratègics dels alemanys eren, segons totes les probabilitats, Amiens i París. Amiens és la base de l'exèrcit anglès al sector meridional del front que ocupen. Va acabar el mes,

trobant-se els alemanys a 20 quilòmetres d'Amiens i a 90 quilòmetres de París. Pel camí que, seguint la vall de l'Oise, va a la capital de França, els atacants no havien pogut passar de Noyon.

La batalla, fins ara, ha presentat dues fases: impetuós avenç alemany (des del dia 21 i sobretot des del 23 al 26) i accentuació gradual de la resistència anglo-francesa (a partir del dia 27). Durant la primera fase els alemanys van fer als anglesos 70.000 presoners i els van pendre 1.100 canons.

Quan els llegidors del D'ACÍ D'ALLÀ passin els ulls per aquest número, la gran batalla del Noroest de França encara estarà segurament en curs. Però és fàcil que es dibuixi ja, en ses línies generals, el desenllaç del xoc gegantí.

D'aquesta batalla n'haurà sortit la realització d'una idea ja vella en aquesta guerra, però que mai no acabava de realitzar-se: el comanament únic dels exèrcits de la *Entente*, almenys en ço que esguarda al front occidental.

El Consell inter-al·liat de Versalles era ja un orgue del comanament únic. Però era un orgue pluripersonal. Ara son president, el general francès Foch (pronuncïis Foix), ha estat nomenat generalíssim de totes les forces del front occidental. És el general Foch un dels més il·lustres generals francesos, eminent tractadista de qüestions militars en temps de pau i eminent director de batalles en aquests temps de guerra.

La seva designació ha estat rebuda als països al·liats amb vera joia. De segur que, si el resultat de la gran batalla fos favorable als franco-anglesos, el mariscal Joffre tindria, d'aquí a poc temps, un company en el mariscalat.

Coincidint amb l'atac alemany, un canó o uns canons de llarg abast han bombardejat París repetidament. El pri-

mer projectil va caure sobre la capital francesa el dia 23 de març, a les vuit del matí.

La primera notícia d'aqueix bombardeig va causar fortíssima sorpresa. El punt del front alemany més proper a París, era aleshores a uns 110 quilòmetres. Un canó d'aquest abast apareixia com a una cosa fantàstica. De cop, els escèptics van ésser nombrosíssims. Però no calia retre's davant la realitat. D'altra banda, els tècnics, unànimement afirmaven que la construcció d'un canó de tal abast era perfectament possible. Tot el problema consistia en resoldre certes dificultats de mecanisme. Dificultats resoltes per la casa Krupp.

Les víctimes i els danys causats pel canó monstre a París no havien estat molt nombroses. Però el divendres Sant, dia 29, cap allà a les tres de la tarda, el canó, que no havia disparat cap projectil feia alguns dies, va reprendre el bombardeig. I un projectil va anar a caure

damunt d'una església, tota plena de gent, on es celebrava la cerimònia del dia. I la volta gòtica del temple va enfonsar-se, i va caure damunt la multitud en oració. Els morts van ésser 75 i els

ferits 90. La majoria de les víctimes eren dones i nens.

Durant el mes de març, els raids de avions damunt París s'han repetit. Durant un d'ells, realitzat el 12 de març, va produir-se un pànic entre la gent refugiada als túnels del ferrocarril metropolitana. Una setantena de persones, quasi totes dones i criatures, van morir asfixiades. I els ferits van ésser aixímateix nombrosos.

De dia i de nit, la capital de França, està sota el perill del «foc del cel», llançat per avions, per dirigi-

bles o pel canó monstre. Des que la gran batalla va començar, els parisencs paguen quasi cada jorn el tràgic tribut de la sang.

El general Foch nomenat generalíssim de les tropes del front occidental, pel consell de Versalles

A. ROVIRA I VIRGILI

UR
UR

URALITA
ROVIRALTA

RO
OV

Cartró cuiro arenat per a coberts lleugers

Telefon A-1644

URALITAROVIRALTA

CARLES TUTUSAUS OPTIC :: FABRICANT

ESPECIALITATS

Ulleres per a auto
Montures conxa
Montures Galalithe
Montures xapades
d'or 18 kilats
Cristalls torics
Cristalls felegich

Binocles teatre
Binocles camp
Baròmetres
Termòmetres
Estolgs
Lupes
Cadenes

GRADUACIÓ GRATIS DE LA VISTA * Boqueria, 22 - Barcelona - Raurich, 2

IMPREMTA VERDAGUER LABRAÑA, S. EN C.

TREBALLS COMER-
CIALS : FACTURES
MEMORANDUMS
TARGETES : &, &

OBRES DE TEXT
FOLLETS : REVIS-
TES : CATÀLEGS
NOTES DE PREU

BARCELONA

VILLARROEL, 12 I 14 :: TELEFON A-3028